

T.C
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Mali Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KURUMLAR VERGİSİ KAPSAMINDA ÖRTÜLÜ
SERMAYE**

Şerif Emre GÖKÇAY

2501100382

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Salim Ateş OKTAR

İSTANBUL 2012

Y Ü K S E K L İ S A N S

T E Z O N A Y I

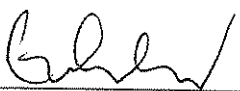

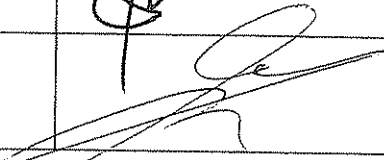
ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : ŞERİF EMRE GÖKÇAY
Anabilim/Bilim Dalı : MALİ HUKUK
Danışman : PROF.DR.S.ATEŞ OKTAR

Numarası : 2501100382
Tez Savunma Tarihi: 02.08.2012
Tez Savunma Saati : 13:30

Tez Başlığı : KURUMLAR VERGİSİ KAPSAMINDA ÖRTÜLÜ SERMAYE

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
PROF.DR.ESRA EKMEKÇİ ÇALCIOĞLU		Kabul
PROF.DR.S.ATEŞ OKTAR		Kabul
PROF.DR.ELİF SONSUZUĞLU		Kabul
DOÇ.DR.MAHMUT KAŞIKÇI		Kabul
YRD.DOÇ.DR.ZAFER ERTUNÇ ŞİRİN		Kabul

ÖZ

KURUMLAR VERGİSİ KAPSAMINDA ÖRTÜLÜ SERMAYE

Şerif Emre GÖKÇAY

Kurumların vergiden kaçınma gayretleri ile devletlerin vergi gelirlerinin aşınmasını önleme çabalarının bir ürünü olan örtülü sermaye, ortaklarının kuruma sermaye olarak koymaları gereken değerleri, vergisel çıkarlar amacıyla, kuruma borç olarak vermeleri halinde gerçekleşmektedir. Çok uluslu şirketlerin örtülü sermaye uygulaması ile yurt dışına kaynak transfer edilerek yabancı sermaye özelliği kazanan ulusal sermaye, yabancı sermaye ve dar mükellef yatırımcılara sağlanan vergisel avantajlarından faydalanmakta böylece, çok uluslu şirketlerle ulusal firmalar arasında ve ulusal firmaların kendi aralarında, vergi yükünün azaltılmasından kaynaklanan bir rekabet eşitsizliği oluşmaktadır. Vergi matrahının aşınmasının önlenmesi ve eşitsizliğin giderilmesi amacıyla, örtülü sermaye müessesesi vergi güvenlik tedbirleri kapsamında ele alınmaktadır. Bu çalışmada, örtülü sermayenin tanımı, şirketlerin başvurma nedenleri, ülkelerin mevzuatlarında yaptırım düzenleme nedenleri ve örtülü sermayenin tespitine yönelik başlıca yaklaşımlar incelenmiştir. Örtülü sermayenin Türk vergi sistemindeki tarihçesi, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda belirlenen unsurları, vergisel sonuçları, düzeltme işlemleri değerlendirilmiş ve 1 Seri Numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde yer alan örnekleri açıklanmış, zamanaşımı müessesesine değinilmiştir. Yürürlüğe 2006 yılında giren 5520 sayılı K.V.K. ile örtülü sermayenin tespitinde, 46 yıl boyunca temel alınan serbest oran yaklaşımı terk edilmiş ve sabit oran yaklaşımı benimsenerek, mükellefler nezdinde oluşan belirsizlikler giderilmiş, vergi idarelerine örtülü sermayenin tespiti konusunda uygulama kolaylığı sağlanmıştır. Öte yandan, 3/1'lik borç/öz sermaye oranının Türkiye' de faaliyet gösteren kurumlar açısından ne derece uygun bir oran olduğu ve farklı sektörlerde faaliyet gösteren kurumların borçlanma ihtiyaçlarının da farklı oluşundan dolayı kanunda tek bir borç/öz sermaye oranının belirtilmesinin yaratacağı olumsuzluklar 5520 sayılı K.V.K.'da tartışılması ve incelenmesi gereken noktaları oluşturmaktadır.

ABSTRACT

THIN CAPITALIZATION IN CORPORATE TAX

Şerif Emre GÖKÇAY

Thin capitalization is the consequences of efforts for tax avoidance in companies and efforts to prevent erosion of tax revenues in the states. The aim of this study was to investigate the components and the effect of thin capitalization within the Corporate Tax Code No: 5520. Thin capitalization is accepted as a loan substituted for the capital in the laws of various countries. The Turkish tax law admits thin capitalization as an act for tax avoidance. This study examined the definition of thin capitalization concept, the corporational reasons for using it, the justification of arrangements made by the governments and the disclosure of thin capitalization by various methods. The evolution of thin capitalization within the Turkish tax system, the defined components of thin capitalization in the Corporate Tax Code No: 5520, its taxation outcomes and revision procedures were discussed, examples in the official communications were explained, and the concept of time limit was presented. In the Corporate Tax Code No. 5520, which entered into force in 2006, the debt / equity fixed rate approach was adopted., This resolved the uncertainty of the tax payers and brought tax administrations an ease for the determination of thin capitalization. On the other hand, 3/1 percent debt / equity ratio in terms of the entities operating in Turkey's economy is to what extent an appropriate rate and the negative effects of a single debt / equity ratio for the organizations in different sectors with different borrowing needs were identified points to be discussed within the Corporate Tax Code No. 5520 .

ÖNSÖZ

Çalışmada 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesine yer alan örtülü sermayenin ortaya çıkış nedenleri, uygulanma yöntemleri, Türk vergi mevzuatındaki tarihçesi, unsurları ve sonuçları ile incelenmesi amaçlanmıştır.

Örtülü sermaye müessesesi, ilişkili kişilerin kuruma borç sağlama kapasitesine bir sınırlama getirmekte, bir yandan da kurumların vergiden kaçınma çabaları olarak belirtilebilmektedir. Örtülü sermayenin niteliği, konunun ele alınmasında hukuk, iktisat ve muhasebe bilimlerinden faydalanmayı gerektirmektedir. Bu nedenle Türk vergi mevzuatında yer alan örtülü sermaye kavramı söz konusu üç bilimi kapsayacak şekilde nedenleri, mevcut unsurları ve sonuçları kapsamında incelenmiştir.

Başkanı olduğu İktisat Fakültesi Maliye Bölümü ve Mali Hukuk Anabilim Dalı'nda bulunmaktan onur duyduğum, tez çalışmalarım boyunca bilgisini, desteğini ve engin sabrını esirgemeyen hocam ve tez danışmanım, Prof. Dr. S. Ateş Oktar'a; çalışmamı değerlendiren, eleştiren ve değerli katkılarda bulunan hocam Prof. Dr. Elif Sonsuzoğlu'na minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Tezimi yazmaya başladığım günden itibaren beni destekleyen ve cesaretlendiren, tezimi birçok defa okuyup fikirlerini ve bilgilerini paylaşan Araş. Gör. Dr. Yasemin Taşkın'a; değerli zamanlarından bana pay ayırarak tezim hakkında bilgilerini sunan Araş. Gör. Dr. Erdem Ateşoğlu'na ve tezimi yazmamda fikirleriyle katkıda bulunan Araş. Gör. Altan Rençber ve Araş. Gör. İmran Semiz'e teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmam sırasında her zaman yanımda olan, sabırlarını, anlayışlarını ve desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen aileme şükranlarımı sunarım.

Şerif Emre GÖKÇAY

İstanbul 2012

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR CETVELİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖRTÜLÜ SERMAYENİN TANIMI, UYGULANMA GEREKÇELERİ VE TESPİTİNE YÖNELİK TEMEL YAKLAŞIMLAR

1. SERMAYE VE ÖRTÜLÜ SERMAYE KAVRAMLARI	3
1.1. Sermaye Kavramı	3
1.2. Örtülü Sermaye Kavramı.....	5
2. ŞİRKETLERİN ÖRTÜLÜ SERMAYEYE BAŞVURMA NEDENLERİ.....	7
2.1. Karma Finansman Yöntemi.....	7
2.2. Şirketlerin Karma Finansmanı Tercih Etme Nedenleri.....	8
2.2.1. Hukuki Nedenler	8
2.2.2. Vergisel Nedenler.....	10
2.2.3. İktisadi Nedenler	11
3. ÖRTÜLÜ SERMAYE UYGULAMASINA KARŞI YAPTIRIMLARIN DÜZENLENME NEDENLERİ	13
3.1. Vergi Tabanının Korunması Amacı	14
3.1.1. Kurumlar Vergisi Matrahının Aşındırılmasını Önlemek	14

3.1.2. Sermaye Üzerinden Hesaplanan Faizin Matrahtan İndirilmesi Yasağının Dolanılmasını Önlemek.....	15
3.2. Örtülü Sermayenin Mali Sistem Üzerindeki Olumsuz Etkilerini Gidermek	15
3.3. Rekabet Eşitliğinin Sağlanması.....	17
4. ÖRTÜLÜ SERMAYENİN TESPİT EDİLMESİNDE YAKLAŞIMLAR...	18
4.1. Özel Düzenleme Yapılmadan Örtülü Sermayenin Tespiti	20
4.1.1. Özel Düzenleme Yapılmadan Örtülü Sermayenin Tespitinin Olumlu Yanları.....	21
4.1.2. Özel Düzenleme Yapılmadan Örtülü Sermayenin Tespitinin Olumsuz Yanları.....	21
4.2. Özel Düzenleme Yapılmak Suretiyle Örtülü Sermayenin Tespiti	22
4.2.1. Sabit Oran Yaklaşımı	22
4.2.2. Serbest Oran Yaklaşımı.....	29
4.2.3. Kazançların Soyulması Yaklaşımı	35
4.2.4. Diğer Yaklaşımlar	42
4.3. Örtülü Sermayede İlişkili Kişilerin Tespit Edilmesine Yönelik Yaklaşımlar.....	45
4.3.1. En Az Ortaklık Yaklaşımı.....	45
4.3.2. Gruplandırma Yaklaşımı.....	46
5. OECD VERGİ ANLAŞMASI MODELİNDE ÖRTÜLÜ SERMAYEYE YÖNELİK DÜZENLEMELER.....	47
6. ÖRTÜLÜ SERMAYE UYGULAMALARINA KARŞI DÜZENLENEN HUKUKİ YAPTIRIMLAR.....	50
6.1. Örtülü Sermayeye Ödenen Faizin Kanunen Kabul Edilmeyen Gider Olarak Değerlendirilmesi (Faiz Gider Sınırlandırması).....	50
6.2. Örtülü Sermaye Faizlerinin Kâr Payı Hükmünde Değerlendirilmesi.....	52

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE ÖRTÜLÜ SERMAYE VE ÖRTÜLÜ SERMAYENİN UNSURLARI

1. TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE ÖRTÜLÜ SERMAYENİN TARİHÇESİ... 53	
2. 5422 SAYILI KANUN İLE 5520 SAYILI KANUN’UN ÖRTÜLÜ SERMAYE AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI..... 60	
3. TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE ÖRTÜLÜ SERMAYE DÜZENLEMESİNİN AMACI..... 62	
3.1. Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınmasını Önleme Amacı 62	
3.2. Öz Sermaye Üzerinden Ödenen Faizlerin Matrahtan İndirilemeyeceği Kuralının Dolanılmasının Önlenmesi Amacı 64	
3.3. Sermaye Üzerinde Faiz Yürütülmesi Yasağı Kuralının Dolanılmasını Önleme Amacı..... 65	
4. 5520 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNDA ÖRTÜLÜ SERMAYENİN UNSURLARI..... 67	
4.1. Borcun Kurumun Ortaklarından veya Ortaklarla İlişkili Olan Kişilerden Doğrudan veya Dolaylı Olarak Temin Edilmesi 67	
4.1.1. Borcun Ortaktan Temin Edilmesi 68	
4.1.2. Borcun Ortakla İlişkili Kişiden Temin Edilmesi 69	
4.1.3. Borcun Doğrudan veya Dolaylı Olarak Temini 71	
4.2. Borcun İşletmede Kullanılması 73	
4.3. Borcun Hesap Dönemi İçinde Herhangi Bir Tarihte Kurumun Dönem Başı Öz Sermayesinin Üç Katını Aşması..... 74	
4.3.1. Öz Sermaye Miktarının Hesaplanması..... 76	
4.3.2. Borç Miktarının Hesaplanması 86	

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRTÜLÜ SERMAYENİN VERGİSEL SONUÇLARI, DÜZELTME İŞLEMLERİ VE ÖRTÜLÜ SERMAYEDE ZAMANAŞIMI

1. GENEL OLARAK ÖRTÜLÜ SERMAYENİN VERGİSEL SONUÇLARI VE DÜZELTME İŞLEMLERİ.....	105
2. ÖRTÜLÜ SERMAYENİN VERGİSEL SONUÇLARI	108
2.1. Örtülü Sermaye Üzerinden Faiz ve Benzeri Ödemeler veya Hesaplanan Tutarların Kanunen Kabul Edilmeyen İndirim Kabul Edilmesi.....	109
2.2. Örtülü Sermaye Üzerinden Faiz ve Benzeri Ödemeler veya Hesaplanan Tutarların Dağıtılmış Kâr Payı veya Ana Merkeze Aktarılan Tutar Sayılması ...	111
2.2.1. Borcu Alan Kurumun Tam Mükellef Olması Durumu	112
2.2.2. Borcu Alan Kurumun Dar Mükellef Olması Durumu	115
2.2.3. Örtülü Sermayeye İsabet Eden Faizlerin Ödenmemiş Olması Durumu... ..	116
2.2.4. Kurumun Zarar Etmesi Durumu	117
2.2.5. Örtülü Sermaye Uygulamasında Kur Farkı Gelirlerinin Durumu.....	118
2.2.6. Kâr Payı Olarak Kabul Edilen Faiz, Kur Farkı ve Benzeri Ödemelerin K.D.V. Karşısındaki Durumu	119
3. DÜZELTME İŞLEMLERİ.....	121
3.1. Düzeltmenin Yapılacağı Dönem	123
3.2. Kurumların Hukuki Niteliğine Göre Yapılacak Düzeltme İşlemleri	124
3.2.1. Borcu Veren Tarafın Tam Mükellef Kurum Olması Durumunda Yapılacak Düzeltme İşlemleri	125
3.2.2. Borcu Veren Tarafın Tam veya Dar Mükellef Gerçek Kişi veya Dar Mükellef Kurum Olması Durumunda Yapılacak Düzeltme İşlemleri.....	126

4. ÖRTÜLÜ SERMAYENİN UNSURLARININ TESPİTİNE, HESAPLANMASINA VE DÜZELTME İŞLEMLERİNE İLİŞKİN TEBLİĞDE YER ALAN ÖRNEK OLAYLAR VE AÇIKLAMALARI	128
4.1. Örnek Olay (1).....	128
4.2. Örnek Olay (2).....	130
5. ÖRTÜLÜ SERMAYEDE ZAMANAŞIMI.....	135
SONUÇ.....	137
KAYNAKÇA	141

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
a.e.	:Aynı eser.
a.g.e.	:Adı geçen eser.
a.g.m.	:Adı geçen makale
A.Ş.	:Anonim Şirket
bkz.	:Bakınız
BTHAE:	:Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
C.G.I.	:Code Général Des Impôts
E.	:Esas
EBITDA	:Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization (Faiz, vergi, amortisman ve tükenme payları indirilmeden önceki kazanç).
G.V.K.	:Gelir Vergisi Kanunu
I.R.C.	:Internal Revenue Code
K.	:Karar
K.D.V.	:Katma Değer Vergisi
K.V.K.	:Kurumlar Vergisi Kanunu
M.S.U.G.T.	:Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
TL	:Türk Lirası
t.y.	: Tarih yok
T.T.K.	:Türk Ticaret Kanunu
V.U.K.	: Vergi Usul Kanunu
YTL	:Yeni Türk Lirası

GİRİŞ

Kurumların (şirketlerin) temel amacı kâr maksimizasyonudur, gelirlerin artırılması ve giderlerin azaltılması yoluyla gerçekleşir. Ödenen vergiler kurumlar açısından bir gider unsurudur. Kurumlar kâr maksimizasyonu sağlama amacı doğrultusunda cari ve gelecek dönemlere ilişkin vergi yükümlülüklerini en aza indirmeye yönelmektedir. Bu çaba, vergi kanunlarına aykırı olmayan eylemlerle vergiden kaçınma olarak, ya da vergi kanunlarına aykırı eylemlerle vergi kaçırma olarak gerçekleşmektedir. Devletler ise en önemli gelir kaynaklarından biri olan vergi gelirlerinin, kurumların vergiden kaçınma ve vergi kaçırma gayretleri karşısında aşınmasını önlemek amacıyla mevzuatlarında çeşitli ceza ve yaptırımlara yer vermektedirler. Bu çalışmanın konusu olan örtülü sermaye, bir yönü ile kurumların vergiden kaçınma gayretlerinin, diğer yönü ile devletlerin vergi gelirlerinin aşınmasını önleme çabalarının bir ürünüdür.

Türk vergi mevzuatında kanun koyucu vergi kaçakçılığını bir suç olarak tanımlamış ve çeşitli cezalara bağlamıştır. Cezaların caydırıcılığı karşısında kurumlar, vergi gelirlerini azaltmak için vergi kaçırmadan ziyade vergiden kaçınma yolunu tercih etmektedirler. Kurumlar, vergi kanunlarının kendilerine tanıdığı imkânlar dâhilinde veya vergi kanunlarındaki boşlukları kullanmak suretiyle vergi konusu olan işlemlerini vergi dışı bırakmayı amaçlamaktadırlar. Kurumların vergiden kaçınma gayretleri karşısında kanun koyucu, vergi mevzuatında çeşitli vergi güvenlik müesseselerine yer vermektedir. Söz konusu mücadele vergi mevzuatını geniş kapsamlı ve karmaşık bir hale getirmektedir. Türk vergi sistemindeki vergi güvenlik müesseselerinden biri olan örtülü sermayenin özelliklerini saptayabilmek için hukuk, iktisat ve muhasebe bilimlerinden yararlanılması gerekmektedir.

Türk vergi mevzuatında örtülü sermaye, kurum ve kurumun ortak veya ilişkili kişilerinin vergiden kaçınma gayretidir. Zira kurumun ortakları veya ilişkili kişileri kuruma sermaye olarak koyabilecekleri değeri kuruma borç olarak vermektedirler. Söz konusu borçlanma neticesinde oluşan kur farkı, faiz ve benzeri giderler kurum

matrahından indirilmek suretiyle vergi matrahı aşındırılmakta ayrıca ortak ve ilişkili kişiler vergilendirilmemiş kâr üzerinden faiz geliri elde etmekte ve aslında vergilendirilmiş gelirden elde etmiş olmaları gereken kâr payı gelirini vergilendirilmemiş gelirden faiz geliri şeklinde elde etmektedirler. Türk vergi mevzuatında kurum ile ortak veya ilişkili kişiler arasında gerçekleşen borçlanmalara getirilen kurallar 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun (K.V.K) 12. maddesinde “Örtülü Sermaye” başlığı altında düzenlenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, örtülü sermayenin teorik altyapısı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda sermaye, örtülü sermaye kavramları, şirketlerin örtülü sermayeye başvurma, devletlerin bu uygulamaya karşı yaptırım düzenleme nedenleri, örtülü sermayenin tespitine ilişkin yaklaşımlar ve örtülü sermayeye karşı düzenlenen hukuki yaptırımlar incelenmiştir.

İkinci bölümünde, örtülü sermayenin Türk vergi sistemindeki tarihçesi, amacı ve 5520 sayılı K.V.K.’da belirlenen unsurları incelenmiştir.

Üçüncü bölümünde, 5520 sayılı K.V.K. kapsamında örtülü sermayeye bağlanan sonuçlar belirtilmiş, örtülü sermayenin vergisel sonuçları ve düzeltme işlemlerine yer verilmiştir. Örtülü sermayenin unsurlarının tespiti, vergisel sonuçları ve düzeltme işlemleri, 1 Seri Numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde yer alan örnekleri açıklanmış ve son olarak örtülü sermayede zamanaşımı müessesesine değinilmiştir.

5520 sayılı Kanun’un 12. maddesinde yer alan kurum ve işletme kavramları ile öz sermaye ve öz kaynak, borç ve yabancı kaynak kavramları benzer anlamlarda kullanılmıştır. 2006 yılında yürürlüğe giren K.V.K.’nın 12. maddesine ilişkin Danıştay kararlarının azlığı nedeniyle, çalışmada mülga 5422 sayılı kanuna ilişkin Danıştay kararlarına yer verilmiştir. Bu kararlarda belirtilen ihtilafların 5520 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle önemli ölçüde giderilmesi nedeniyle, çalışmada Danıştay kararlarına mevcut kanunun ihtilaflı durumlarında yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖRTÜLÜ SERMAYENİN TANIMI, UYGULANMA GEREKÇELERİ VE TESPİTİNE YÖNELİK TEMEL YAKLAŞIMLAR

1. SERMAYE VE ÖRTÜLÜ SERMAYE KAVRAMLARI

Örtülü sermaye çeşitli ülkelerin mevzuatlarında sermaye yerine ikame edilmiş borç olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle örtülü sermaye kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için sermaye kavramının açıklanması gerekmektedir. İlgili bölümde öncelikle sermaye kavramının hukuk, iktisat ve muhasebe bilimlerindeki tanımlarının açıklaması yer almakta ve örtülü sermaye kavramı açıklanmaktadır.

1.1. Sermaye Kavramı

Sermaye kavramına ilişkin hukuk, iktisat ve muhasebe bilimlerinde farklı tanımlamalar yer almaktadır.

Hukuk biliminde sermaye kavramı, ortakların şirketin faaliyetine başlayıp devam edebilmesi için koymayı taahhüt ettikleri veya şirkete koydukları ekonomik niteliği olan ve parayla ölçülebilen değerler bütünü olarak tanımlanabilir.¹ Tamamı esas sözleşmede taahhüt edilmiş sermaye esas sermaye, sermayenin ortaklar tarafından şirkete fiilen konulan veya ödenen kısmı ise ödenmiş sermaye olarak tanımlanmaktadır.² Söz konusu tanımlama doğrultusunda, hukuksal açıdan

---

¹ Celal Göle, **Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfade Temerrüt**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1976, s.8; Sait Kemal Mimaroglu, **Ticaret Hukuku**, C. II, Ankara, BTHAE, 1972, s. 118; Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Ankara, Yetkin, 2006, s.46.

² Göle, **a.g.e.**, s.9.

sermayenin, işletmenin faaliyetine başlayıp devam etmesini sağlamak koşuluyla ekonomik niteliği haiz değerleri içerdiği anlaşılmaktadır. 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 127. maddesinde şirkete sermaye olarak konulabilecek değerler tanımlanmıştır. İlgili maddeye göre;

“Para, alacak, kıymetli evrak ve sermaye şirketlerine ait paylar, fikrî mülkiyet hakları, taşınırlar ve her çeşit taşınmaz, taşınır ve taşınmazların faydalanma ve kullanma hakları, kişisel emek, ticari itibar, ticari işletmeler, haklı olarak kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler, maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar, devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer”

kanunda aksine bir hüküm olmadıkça ortaklar tarafından şirkete sermaye olarak konulabilir.

İktisat biliminde sermaye, ana mal, anapara veya kapital terimleriyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. İktisat biliminde sermaye fiziksel sermaye ve finansal sermaye olarak ikiye ayrılmaktadır.³ Fiziksel sermaye, üretim faktörü olarak ele alınmakta ve daha önce üretilmiş olan ve üretimde emeğin verimini artırarak üretime yardımcı olan üretim araçları biçiminde tanımlanmaktadır.⁴ Finansal sermaye ise fiziksel sermayenin elde edilebilmesi amacıyla kullanılan tasarruf, kredi ya da mali fon benzeri finansal varlıklar şeklinde tanımlanmaktadır.⁵

1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde sermaye; *“işletmeye tahsis edilen veya işletmelerin ana sözleşmelerinde yer alan ve Ticaret Siciline tescil edilmiş bulunan”* tutar olarak belirtilmiştir.⁶ Örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacak olan öz sermaye ise işletmenin aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark olarak tanımlanmıştır. Muhasebe biliminde sermaye öz

³ Zeynel Dinler, **İktisada Giriş**, 14. Basım, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2008, s. 17.

⁴ Dinler, **a.g.e.**, s.17; Gülden Ülgen, **İktisat Bilimine Giriş**, 2. Basım, İstanbul, DER Yayınları, 2004, s.180.

⁵ Dinler, **a.g.e.**, s.17; Ülgen, **a.g.e.**, s.180, John Black, **A Dictionary of Economics**, 2. Edition, New York, Oxford University Press, 2002, s.46

⁶ 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmi Gazete.

sermaye (öz kaynaklar) hesap grubunun alt hesabıdır. Öz sermaye ise işletme ortaklarının işletme kişiliğinin varlıkları üzerindeki haklarının parasal değeri olarak tanımlanmaktadır.⁷ Muhasebe sistematüğinde sermaye; öz sermaye hesap grubunun alt hesap grubu olan ödenmiş sermaye hesap grubunun altında 500 sermaye hesabında takip edilmektedir.

Sermaye kavramı hukuk, iktisat ve muhasebe bilimlerinde farklı anlamlar taşıyan çok yönlü bir kavramdır. Ancak söz konusu tanımlardaki özelliklerin kesiştiği noktalar kapsamında; sermaye, bir işletmenin faaliyetine başlayabilmesi veya devam edebilmesi amacıyla ortaklar tarafından işletmeye tahsis edilen üretilmiş mal ve değerler bütünü olarak tanımlanabilir.

1.2. Örtülü Sermaye Kavramı

Sermaye, kurumların faaliyetine başlayabilmesi veya devam edebilmesi amacıyla kullanılan yegâne kaynak değildir. Kurumlar gereksinim duydukları kaynakları ortakların işletmeye koydukları sermayenin yanı sıra borçlanma yoluyla yabancı kaynaklardan da sağlayabilir.⁸

Kurumlar bağımsız üçüncü kişilerden borçlanabilecekleri gibi kendi ortaklarından da borçlanabilmektedirler. Şirketlerin ortakları sermaye koymak suretiyle finanse etmek yerine, kuruma borç vererek çeşitli vergisel, hukuksal veya iktisadi çıkarlar elde edebilmektedirler. Kurumun, ortakları tarafından borçlanma ile finansmanı durumunda söz konusu borç, gizli veya örtülü yoldan konulmuş bir sermaye niteliği kazanmaktadır.

Uluslararası vergi literatüründe "*thin capitalization*" veya "*hidden capitalization*" olarak adlandırılan örtülü sermaye; "*şirket ortaklarının veya ilişkili şirketlerin bağımlı şirkete sermaye koymak yerine borç vermeyi tercih etmelerini ve*

---

⁷ Orhan Sevilengül, **Genel Muhasebe**, 13. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2007, s. 597.

⁸ Hasan Hüseyin Savaş, "Örtülü Sermayede Borcun Devamlı Kullanılma Koşulu ve Öz Sermayeye Oranı", **Başar Mevzuat Dergisi**, Yıl:2, S:6, Haziran 1999, (Çevrimiçi) <http://www.basarmevzuat.com/dergi/99-06/a/ortulusermaye.htm>, 08.07.2012.

borcun aslında borç değil de gizli sermaye olduğunu” ifade etmek için kullanılır.⁹ Örtülü sermaye, kurumun sermaye yapısının, kurumun ortaklarından, grup içi şirketlerden, şirketin bağlı olduğu diğer kişilerden veya kurum ile yapay olarak ilişkisi bulunan kişilerden temin edilen ve belirli unsurları taşıyan borçlarla oluşturulmasını ifade eder.¹⁰

Örtülü sermaye sayılan borçlanmalara uygulanan yaptırımlar, kurumların ilişkili kişilerden borçlanmalarına ve faiz ödemelerine bir sınır getirmektedir. Bu nedenle örtülü sermaye, ilişkili kişi veya kurumların ilgili kuruma borç sağlama kapasitesine getirilen kurallar olarak da tanımlanabilir.¹¹

Türk vergi hukukunda örtülü sermaye 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 12. maddesinin 1. fıkrasında; *“Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır”* biçiminde tanımlanmıştır.

Söz konusu yasa metninden de anlaşılacağı üzere, kurumun ortaklarından gerçekleştirdiği borçlanmalar belirli unsurları taşımaları halinde sermaye yerine ikame edilmiş sayılmakta ve örtülü sermaye olarak nitelendirilmektedir.¹²

Kurumun gerçekleştirdiği borçlanma işleminin örtülü sermaye olarak nitelendirilmesi için aranan koşullar, her ülkenin mevzuatında farklılık göstermektedir ve genel olarak; kurumun ilişkili kişiden borçlanması ve borç miktarının belli bir oranı aşması şeklinde belirtilebilir.¹³

---

⁹ Namık Kemal Uyanık, **Örtülü Sermaye Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancı Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Düzenlemeleri**, Ankara, TÜRMÖB Yayınları, 2008, s.10.

¹⁰ Hüseyin Işık, **Çok Uluslu Şirketlerde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Ankara, 2005, T.C. Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayın No: 2005/370, s.39; Uyanık, **a.g.e.**, s10; Şükrü Kızılot, **Türk Vergi Hukukunda Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Ankara, Yaklaşım, 2002, s. 48.

¹¹ Uyanık, **a.g.e.**, s10

¹² Veysi Seviğ, Örtülü Sermaye Nedir ?, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:10, S:118, Ekim 2002, s.33-34.

¹³ Uyanık, **a.g.e.**, s.11; Emrullah Aslan, **Kurumlar Vergisinde Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı**, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s. 5.

Borçlanmanın örtülü sermaye olarak nitelendirilmesi için gereken birinci koşul, şirketin ortağından veya ilişkili bulunduğu gerçek veya tüzel kişiden borçlanmasıdır. Söz konusu ilişkili kişi gerçek veya tüzel bir kişilik olabilmekte ve mevzuatta belirtilen orandan daha fazla sermaye, denetim, oy ya da yönetim payına sahip olunan kişileri kapsamaktadır.¹⁴ İkinci koşul olarak, ilişkili kişilerden temin edilen borçların tespit edilen oran, miktar veya emsalleri ile kıyaslanması sonucu belirlenen oranı aşması gerekmektedir.¹⁵

2. ŞİRKETLERİN ÖRTÜLÜ SERMAYEYE BAŞVURMA NEDENLERİ

Kurumlar varlıklarını öz kaynak veya borçlanma yoluyla finanse ederler. Ancak uygulamada söz konusu kaynakların sadece biri kullanılmamakta kurumlar varlıklarını hem öz kaynak hem de borçlanma yoluyla temin etmektedirler. Her iki kaynağın finansman aracı olarak kullanıldığı yöntem karma finansman yöntemidir. Karma finansman yönteminin özel bir biçimi olan örtülü sermayenin tercih edilmesinin çeşitli hukuki, vergisel ve iktisadi nedenleri bulunmaktadır.

2.1. Karma Finansman Yöntemi

İşletmeler üçüncü kişilerden veya ortaklarından borçlanabilmektedirler, ancak sermaye yoluyla kaynakların temini sadece işletmelerin ortakları tarafından gerçekleştirilebilmektedir.¹⁶ Bu nedenle muhasebe sistematığında borçlanma yolu ile elde edilen varlıkların kaynağı “yabancı kaynaklar”, işletme ortakları tarafından

---

¹⁴ Uyanık, **a.g.e.**, s.11. Örnek olarak Türkiye’de örtülü sermayenin tespitine yönelik olarak; 5520 sayılı kanunun 12. maddesi uyarınca ortakla ilişkili kişinin tespitinde %10’luk sermaye, oy veya kâr payı şartı aranmaktadır.

¹⁵ Aslan, **a.g.m.**, s.5. 5520 sayılı kanunun 12. maddesine göre söz konusu oran dönem başı öz sermayenin üç katı olarak tespit edilmiştir.

¹⁶ Mualla Önce, **Kurumlar Vergisi Açısından Sermaye Şirketlerinde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1978, s. 173.

sermaye olarak konulan varlıkların kaynağı ise “öz sermaye” kavramları ile ifade edilmektedir.

Şirketlerin kaynak yapılarının bir kısmını öz sermayeye diğer bir kısmını ise yabancı kaynaklara başvurmak suretiyle oluşturdukları yöntem ise karma finansman¹⁷ yöntemidir. Karma finansman yönteminde şirketlerin sermayesinin bir bölümü öz sermaye yoluyla diğer bölümü ise borçla oluşturulmuştur.¹⁸

Örtülü sermaye, karma finansman yönteminin bir türü olarak da kendini gösterebilir. Çünkü karma finansman yönteminin temelinde hisse yolu ile borçlanma yolu arasındaki farkın her zaman açık seçik görülmeşi yatmaktadır. Zira ortaklar şirkete hem borç yoluyla yabancı kaynak sağlamak hem de şirkete sermaye koyarak öz kaynak sağlamaktadırlar. Bu işlemler neticesinde hisse yoluyla sermayeye katılım borçlanma adı altında gizlenerek yapılabilmekte ve örtülü sermaye oluşabilmektedir.¹⁹

2.2. Şirketlerin Karma Finansmanı Tercih Etme Nedenleri

Karma finansman yöntemi yoluyla kurumların sermaye artırımına gitmek yerine ortaklarından borçlanmalarının, ortakların veya ilişkili kişilerin ise kuruma sermaye koymak yerine şirkete borç vermelerinin çeşitli nedenleri vardır. Söz konusu nedenler hukuki nedenler, vergisel nedenler ve iktisadi nedenler başlıkları altında incelenecektir.

2.2.1. Hukuki Nedenler

Sermaye yoluyla finansman yönteminde ortaklar kuruma sermaye koymakta, karşılığında ise şirkette oy, yönetim veya kâr payı hakkına sahip olmaktadır.

---

¹⁷ Hybrid financing

¹⁸ Uyanık, **a.g.e.**, s. 40; OECD, “Thin Capitalisation”, Nisan 2010, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/dataoecd/42/20/42649592.pdf>, 10 Temmuz 2012

¹⁹ Kızıltot, **a.g.e.**, s.104; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**.

Ortaklar kuruma sermaye koyup kâr dağıtımını hakkı kazandıkları zaman kurum dönem kârı üzerinden ortaklarına kâr payı adı altında varlık dağıtımını gerçekleştirmektedir. Ortağın şirkete getirdiği sermaye, kâr payı olarak nemalandırılmaktadır. Şirkete konulmuş söz konusu sermayenin kullanımı ise şirkete bırakılmıştır. Şirket ise söz konusu sermayeyi belirli amaçlar dâhilinde kullanmakta ve karşılığında ortaklara dönemsel olarak kâr payı dağıtmaktadır.²⁰

Şirketin sorumlulukları ile sermayesi arasında bir ilişki mevcut olduğundan şirketin iflası veya tasfiyesi halinde ortaklar, koydukları sermayeyi, kurumun alacaklısı olanlar ve diğer öncelikli kişiler alacaklarını elde ettikten sonra, payları oranında alabileceklerdir.²¹ Bu durumda, ortakların getirdikleri sermayenin tamamını geri alamaması olasılığı artmaktadır.

Borçlanma yoluyla finansman yönteminde ise ortaklar şirketle bir borç alacak ilişkisine girmektedir. Bunun hukuki sonucu ise, şirket sorumlulukları ile borç arasında bir ilişki kurulamadığından, şirketin iflas veya tasfiyesi hallerinde, hisse senedi sahiplerinden diğer alacaklılar gibi şirketten alacağı oranında pay almalarıdır.²²

Şirketin sorumlulukları ile sermayesi arasında bir ilişki bulunduğundan, şirketin iflası durumunda, ortakların getirdikleri sermayenin tamamının geri alınamaması olasılığı artmaktadır. Oysa borç verme yolu ile finansman yönteminde söz konusu olasılık azalmaktadır.²³

Ortakların kuruma sermaye koymak yerine borç vermelerinin bir diğer nedeni de kuruma sermaye olarak konulması karşılığında kurumun kâr payı dağıtımını gerçekleştirmemesi halinde ortaya çıkmaktadır. Kurumun ortaklara kâr payı

---

²⁰ Erdem Ateşagaoglu, **Vergi Hukuku Bakımından Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s.17; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

²¹ Uyanık, **a.g.e.**, s.39; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

²² Işık, **a.g.e.**, s.39; Uyanık, **a.g.e.**, s.39; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

²³ Billur Yaltı Soydan, **Uluslararası Vergi Anlaşmaları**, İstanbul, 1995, Beta, s. 292; Işık, **a.g.e.**, s.39; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

dağıtmaması halinde ortağın kuruma koyduğu değerler sadece sermayenin azaltılması durumunda geri ödenecektir.²⁴

2.2.2. Vergisel Nedenler

Şirketlerin asıl amacı kâr elde etmektir ve söz konusu kârın kaynağı ortakların şirkete koymuş oldukları sermayedir.²⁵ Şirketlerin kâr elde etme amacı mümkün olan en az vergiyi ödeme çabasını da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle şirketler borçlanma yoluyla finansmanın vergisel açıdan sağladığı avantajları değerlendirmeye ve kurumlar vergisi matrahlarını aşındırmaya çalışacaktır.²⁶

Vergisel açıdan öz sermaye ve borçlanma yoluyla finansman arasındaki en önemli fark, vergi matrahının hesaplanmasında borçlanma giderleri olan faizlerin indirilebilecek gider olmasına karşın, öz sermaye karşılığında ödenen kâr dağıtımının ve temettülerin indirilebilecek giderler arasında yer almamasıdır.²⁷ Şirketlerin sermaye ihtiyacını borçlanma yolu ile sağlaması halinde bu borçlanma için ödenecek faizlerin kurum kazancından gider olarak indirilmesi mümkün olduğundan, sermaye artırımını yerine borçlanma yolunun seçilmesi, şirketin matrahını azalmaktadır. Şirketin sermaye artırımını yerine ortaklarından veya ilişkili kişilerden borçlanmayı tercih etmesinin nedeni, faiz gideri yaratmaktır. Ortaklardan veya ilişkili kişilerden temin edilen borçlanmaların, olağan borç sözleşmesi gibi kabul edilerek, söz konusu borç için faiz ödenmesi ve söz konusu faiz ödemelerinin kurum vergisi matrahından düşülmesi, örtülü sermayenin varlığını ortaya çıkarmakta ve bu yolla vergi matrahının, ödenen faiz tutarında azaltılması hedeflenmektedir.²⁸

Kurum ortaklarının şirkete borç vermek suretiyle şirketi finanse etmelerindeki bir diğer neden, öz sermaye yoluyla finansmanın getirisi olan kâr payının önce şirket kârı olarak daha sonra da kâr payı olarak da vergilendirilmesidir.²⁹ Öz kaynak

---

²⁴Ateşagaoglu, **a.g.e.**, s.174; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

²⁵Kızılot, **a.g.e.**, s.450.

²⁶Uyanık, **a.g.e.**, s.39.

²⁷Işık, **a.g.e.**, s. 40; Soydan, **a.g.e.**, s.296.

²⁸Işık, **a.g.e.**, s.39; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

²⁹Kızılot, **a.g.e.**, s.102; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

yoluyla finansmanın getirisi kâr payıdır. Şirketlerin dönem kârı ancak belirlenen vergisel yükümlülükler yerine getirildikten sonra, yani kâr vergilendirildikten sonra dağıtılabilir.³⁰ Kâr vergilendirildikten sonra dağıtılmakta ve dağıtılan kâr payı tekrardan vergilendirilmektedir. Öte yandan, şirketin alacaklılarına ödediği faiz ödemeleri şirketin vergilendirilmemiş kârından gerçekleştirilmekte ve faiz ödemeleri sadece borç veren nezdinde vergilendirilmektedir.³¹

Ortakların şirkete sermaye koymak yerine borçlanma yoluyla finansmanı tercih etmelerindeki vergisel avantajlardan bir diğeri ise, şirket grupları dâhilinde yapılan borçlanmalarda gözlenebilir. Şirket grubunda şubenin kârlarının ana şirkete faiz biçiminde aktarılması, faiz ödemelerinin şube açısından vergi matrahından indirilmesine olanak vermektedir. Söz konusu avantaj ana şirketin merkezinin vergi cennetlerinden birisinde olması halinde avantaj daha da artmaktadır.³²

Karma finansman yönteminin tercih edilmesindeki bir diğeri vergisel neden, kurumların beyan etmeleri gerekenden daha düşük beyan ettikleri vergilerini düşük sermayeleri arkasına gizlemeleridir. Uygulamada kazancın gelir idaresinden gizlenmesi amacıyla, sermaye düşük gösterilmekte ve söz konusu kazanç düşüklüğü sermaye azlığı ile ilişkilendirilmektedir. Bu şekilde gelir idaresinin olası denetimlerinden kurtulmak amaçlanmaktadır.³³

Belirtilen avantajlar, ortakları kuruma sermaye yoluyla değil borç vererek finansman sağlama yönünde teşvik etmektedir.³⁴

2.2.3. İktisadi Nedenler

Ortaklar şirkete verdikleri mali kaynakların daha serbest bir şekilde hareket etmelerini sağlayabilmek için sermaye yerine borç olarak vermeyi tercih edebilmektedirler. Zira sermaye olarak konulan mali değerlerin şirketten geri

---

³⁰ Mehmet Akif Özmen, **Gelir ve Kurumlar Vergisi Mevzuatında Vergi Güvenlik Müesseseleri**, Ankara, Yaklaşım, 2008, s.62.

³¹Kızılot, **a.g.e.**, s.103; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

³² Uyanık, **a.g.e.**, s.42; Kızılot, **a.g.e.**, s.106.

³³ Işık, **a.g.e.**, s. 251 – 252; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

³⁴Kızılot, **a.g.e.**, s.104.

çekilmesi, kısa vadeli borç olarak verilen mali değerlere göre daha fazla zaman alabilmekte ve formaliteleri daha fazla olabilmektedir.³⁵ Mali kaynakların hareket serbestisini artırdığında, ortaklar şirkete sermaye ile finansman yerine borç yoluyla finansmanı tercih etmektedirler.³⁶

Diğer iktisadi neden, şirketin sermaye koyması neticesinde elde edeceği kâr payı geliri ile borç koyması neticesinden elde edeceği faiz gelir arasındaki farklılıklardır. Ortak şirkete sermaye koyması halinde kâr payı elde etmektedir. Kâr payı ise sadece şirketin kâr elde etmesi halinde söz konusu iken, faiz geliri şirketin kâr/zarar durumuna bağlı değildir. Bu nedenle kâr payının istikrarlı bir gelir sağlama güvencesi yoktur, ortak şirkete borç vermek suretiyle bu riskten kaçınmış olacaktır. Şirkete borç veren ortak şirketin kâr elde etmemesi durumunda dahi, bağımsız olarak verdiği borç karşılığında dönemsel olarak faiz geliri elde edecektir.³⁷

Bir başka iktisadi neden ise yeni ve riskli bir alana yatırım yapan şirket ortağının, parasının bir bölümünü güvence altına alabilmek için yatırım miktarındaki sermaye oranını düşük tutması olarak gösterilebilir. Sermaye oranındaki düşüklük borç verilmek suretiyle telafi edilmekte, yatırımcı kendisine yine istikrarlı bir faiz gelirini garanti etmek yoluna gidebilmektedir.³⁸

---

³⁵ 6102 sayılı yeni T.T.K'da A.Ş.'lerde sermaye azaltılması 473. Maddede düzenlenmiştir. İlgili madde şu şekildedir:

B) Esas sermayenin azaltılması I - Karar MADDE 473- (1) Bir anonim şirket sermayesini azaltarak, azaltılan kısmın yerine geçmek üzere bedelleri tamamen ödenecek yeni paylar çıkarmıyorsa, genel kurul, esas sözleşmenin gerektiği şekilde değiştirilmesini karara bağlar. Genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilanlarında, mektuplarda ve internet sitesi bildiriminde, sermaye azaltılmasına gidilmesinin nedenleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağı ayrıntılı bir şekilde ve hesap verme ilkelerine uygun olarak açıklanır. Ayrıca yönetim kurulu bu hususları içeren bir raporu genel kurula sunar, genel kurulca onaylanmış rapor tescil ve ilan edilir.

(2) (...) (1) sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette varlığı belirlenmiş olmadıkça sermayenin azaltılmasına karar verilmez. (1)

(3) Genel kurulun kararına 421 inci maddenin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi uygulanır. Kararda (...) (1) sermayenin azaltılmasının ne tarzda yapılacağı gösterilir. (1)

(4) Esas sermayenin azaltılması nedeniyle kayıtlara göre doğacak defter kârı sadece payların yok edilmesinde kullanılabilir.

(5) Sermaye hiçbir suretle 332 nci madde ile belirlenen en az tutardan aşağı indirilemez.

(6) Bu madde ile 474 ve 475 inci maddeler, kayıtlı sermaye sisteminde çıkarılmış sermayenin azaltılmasına kıyas yoluyla uygulanır.

³⁶ Beytullah Sarıcan, Örtülü Sermaye ve Avansların Örtülü Sermaye Limit Hesabında Dikkate Alınması-I, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:18, S:212, Ağustos 2010, s. 138.

³⁷ Uyanık, **a.g.e.**, s.39; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

³⁸ Işık, **a.g.e.**, s.252; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

Borçlanma yoluyla finansmanın, sermaye üzerinden finansman imkanına göre daha kolay, kısa zamanda ve az prosedür ile uygulanabilmesi borçlanmanın işlem maliyetinin daha düşük olması da, diğer bir iktisadi nedendir.³⁹

Kısacası şirketler örtülü sermaye sistemi vasıtasıyla mali kaynaklarına esneklik sağlamayı ve en az vergi yükü ile karşılaşmayı amaçlamaktadırlar.⁴⁰

3. ÖRTÜLÜ SERMAYE UYGULAMASINA KARŞI YAPTIRIMLARIN DÜZENLENME NEDENLERİ

Gelişmiş ülkelerin büyük bir çoğunluğunun hukuk sistemlerinde örtülü sermayeye ilişkin düzenlemelere ve yaptırımlara yer verilmiştir. Bu düzenlemeler durağan bir yapıda olmamakta, ekonomik ve diğer gelişmeler uyarınca oluşan yeni koşullara göre değişikliklere uğramaktadır.⁴¹

Şirketlerin, ortakların veya ilişkili kişilerin örtülü sermaye uygulamasına başvurma nedeni sadece kurumlar vergisi matrahını aşındırmak değildir. Şirketin sermaye artımına gitmek yerine ortaklarından veya ilişkili kişilerden borçlanmasının vergisel ve iktisadi nedenleri de bulunmaktadır. Bu nedenle yasa koyucunun örtülü sermaye uygulamasına karşı çeşitli yaptırımlar yürürlüğe koyarken tek nedeni vergi kaybını önlemek değildir. Kanun koyucu tarafından örtülü sermaye uygulamasına karşı yaptırım uygulanmasının vergi kaybını önlemeden başka nedenleri de bulunmaktadır.

Örtülü sermaye uygulamasına karşın düzenleme yapılmasının en önemli nedenleri kapsamında, ülke vergi tabanını korumak, örtülü sermayenin mali sistem

---

³⁹ Uyanık, **a.g.e.**, s.43, Kızılot, **a.g.e.**, s.104 – 105; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁴⁰ Kızılot, **a.g.e.**, s.105; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁴¹ Uyanık, **a.g.e.**, s., s.19; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

üzerindeki olumsuz etkilerini gidermek ve rekabet eşitsizliğini önlemek belirtilebilir.⁴²

3.1. Vergi Tabanının Korunması Amacı

Örtülü sermayeye karşı uygulanacak yaptırımlar, kurumlar vergisi matrahının aşındırılmasını ve öz sermaye üzerinden hesaplanan faizlerin gider olarak indirilememesi kuralının dolanılmasını önlemeyi amaçlamaktadır.

3.1.1. Kurumlar Vergisi Matrahının Aşındırılmasını Önlemek

Yasa koyucunun düzenlemelerinin temel nedeni, kurumlar vergisi matrahının dolaylı yollarla aşındırılmasının önlenmesidir.⁴³

Örtülü sermayenin vergi güvenlik müessesesi olarak kabul edilmesinin ve yaptırımlara tabi tutulmasının temel amacı, şirket kârının çeşitli yollarla şirket dışına çıkartılarak vergi matrahının ortaklara veya ilişkili kişilere faiz ödemesi yoluyla aşındırılmasının önlemektir. Kanun koyucu, şirket kârı üzerinden kurumlar vergisi olarak alacağı kâr payının, sermayeye yürütülecek faiz vb. adlar altında ortaklara veya ilişkili kişilere yapılacak ödemelerle azaltılmasını engellemeyi amaçlamaktadır. Engelleme sadece öz sermaye üzerinden ödenecek faizlerle sınırlı kalmamakta, sermaye yerine ikame edilebilecek borçlanmalar üzerinden, yani örtülü sermaye üzerinden, hesaplanan faizlerin de gider unsuru olarak kurumlar vergisi matrahından indirilememesini kurala bağlamaktadır.⁴⁴

---

⁴²Kızılot, **a.g.e.**, s.58 – 59; Uyanık, **a.g.e.**, s.19.

⁴³Kızılot, **a.g.e.**, s.35; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁴⁴ Rıfat Engin, Kurum Kazancının Tespitinde Kabul Edilmeyen İndirimler, **Mali Çözüm**, S: 80, Mart - Nisan 2007, s.143.

3.1.2. Sermaye Üzerinden Hesaplanan Faizin Matrahtan İndirilmesi Yasağının Dolanılmasını Önlemek

Yaptırımlar esas olarak, sermaye niteliği taşıyan borçlanmalar nedeniyle kurum tarafından ortaklara veya ilişkili kişilere ödenen faizlerin, kurumun vergi matrahından indirilmesini engellemek amacıyla getirilmiştir ve faiz yürütülmesi yasağının da tamamlayıcısı niteliğindedir. Zira sermaye üzerinden faiz ödenemeyeceği kuralı, ortakların şirkete borç vermek suretiyle oluşturduğu örtülü sermaye üzerinden faiz ödenemeyeceği kuralı ile tamamlanmadıkça, geçerliliğini büyük oranda yitirmektedir. Çünkü şirket ortakları şirkete sermaye koymak yerine bu miktarları şirkete borç vermekte ve faiz geliri elde etmektedirler, böylece örtülü yoldan konulmuş olan sermaye üzerinden faiz yürütülmesini sağlamaktadırlar. Bu durum karşısında yasa koyucu öz sermaye kavramının yanında örtülü sermaye kavramını getirmiştir. Kısaca yasa koyucunun örtülü sermayeye yaptırım uygulanmasının bir diğer amacı; ortakların şirkete sermaye olarak koymaları gereken mali değerleri borç vermek yoluyla, söz konusu borç üzerinden faiz geliri elde ederek, sermayeye ait faizin gider yazılamayacağı hükmünü dolaylı yoldan aşmalarını önlemektir.⁴⁵

3.2. Örtülü Sermayenin Mali Sistem Üzerindeki Olumsuz Etkilerini Gidermek

Şirketlerin örtülü sermaye uygulamasına yönelmesi ülkenin mali sistemi üzerinde çeşitli olumsuz sonuçlara yol açabilir.⁴⁶

Çok uluslu şirketlerin ülke içindeki bağımlı şirketlerinin örtülü sermaye uygulaması yoluyla gerçekleştirdikleri faiz ödemeleri rekabet eşitsizliği oluşturur. Özellikle kambiyo kontrolünün hiç veya etkin uygulanmadığı ülkelerde sermayenin

⁴⁵ Mehmet Maç, Örtülü Sermaye Sayılmaması Gereken Borçlanmalar, **Vergi Dünyası**, Ocak 2007, s.4; Sarıcan Ağusots 2010, **a.g.e.**, s.2; Savaş, Haziran 2009, **a.g.e.**, s.2

⁴⁶ Uyanık, **a.g.e.**, s:22

bağımlı şirket aracılığı ile yurt dışına çıkartılması ve yurt dışına çıkartılan yerli sermayenin yabancı kredi olarak ülkeye geri dönmesi halinde kişiler kendi sermayelerine faiz ödemektedirler. Bağımlı şirket aracılığı ile yurt dışına aktarılan sermaye doğrudan veya bir finans kurumuna teminat olarak gösterilerek söz konusu teminat karşılığı kredi olarak geri dönmektedir.⁴⁷

Ülkenin kendi sermayesini yurt dışından kredi olarak tekrar ülke içine aktarması sonucu oluşan yabancı krediler nedeniyle bankaların reel kesimi fonlama gibi asıl işlevlerini gerçekleştirme imkânları azalmakta ve ulusal finans sistemi atıl durumda kalmaktadır.⁴⁸

Örtülü sermaye uygulamasının ülkenin finansal sistemi üzerine yüklediği bir diğer maliyet unsuru ise örtülü sermaye yoluyla ülke dışına transfer edilen ulusal sermayenin hazine borçlanması üzerine yapacağı olumsuz etkidir. Zira ülke dışına transfer edilerek yabancı sermaye özelliği kazanan ulusal sermaye, yabancı sermaye ve dar mükellef yatırımcılara sağlanan gelir ve kurumlar vergisi avantajlarından faydalanmaktadır. Kurumların söz konusu teşviklerden faydalanması nedeniyle de hazinenin vergi kaybına yol açmakta ve söz konusu vergi kaybı ek vergiler veya hazinenin borçlanması yoluyla telafi edilebilmektedir.⁴⁹

Uluslararası derecelendirme kuruluşları ülkelerin kredi notunu belirlerken kullandıkları ölçütlerden bir tanesi de ülkedeki toplam dış borçlar ve dış borçların ödenebilirliğidir. Çok uluslu şirketlerin örtülü sermaye uygulaması dolayısıyla ulusal sermayenin yabancı sermaye niteliği kazanması sonucu ülkenin toplam dış borç miktarı artmakta ve fiili durumdan daha fazla görünebilmektedir. Söz konusu dış borçların artması neticesinde ülkenin kredi notu düşebilmekte ve daha önemlisi ülkenin yurt dışında gerçekleştirdiği faiz ödemeleri artabilmekte dolayısıyla ülkeden yurt dışına bir kaynak transferi söz konusu olabilmektedir.⁵⁰

Örtülü sermayenin finansal sistem üzerindeki maliyetini azaltmak için ülkelerin uyguladıkları yaptırımlar, sermayenin serbest dolanımını tümünden

⁴⁷Kızılot, **a.g.e.** s.106 – 107; Uyanık, **a.g.e.**,s.22;OECD, Nisan 2010, **a.g.e**

⁴⁸Kızılot, **a.g.e.** s.106 – 107; Uyanık, **a.g.e.**,s.22;OECD, Nisan 2010, **a.g.e**

⁴⁹Kızılot, **a.g.e.** s.106 – 107; Uyanık, **a.g.e.**,s.22; OECD, Nisan 2010, **a.g.e**

⁵⁰OECD, Nisan 2010, **a.g.e**; Uyanık, **a.g.e.**, s22

sınırlandırmaya yönelik değildir. Ülkeler örtülü sermayeye çeşitli yaptırımlar uygulayarak söz konusu sermayenin dolanımı tamamen serbest bırakmak yerine çeşitli kısıtlamalara tabi tutmaktadır. Örneğin, örtülü sermaye üzerinden ödenen faizler, kâr payı hükmünde sayılmakta ve söz konusu kâr payının merkez şirkete aktarımı ulusal mevzuat çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.⁵¹

3.3. Rekabet Eşitliğinin Sağlanması

Şirketler vergi planlaması ve örtülü sermaye yoluyla vergi matrahlarını daha az beyan etmek suretiyle vergi yüklerini azaltma imkânına sahiptirler. Söz konusu avantaj neticesinde, gerek çok uluslu şirketlerle ulusal firmalar arasında, gerekse ulusal firmaların kendi aralarında, vergi yükünün azaltılmasından kaynaklanan bir rekabet eşitsizliğinden bahsedilebilir. Rekabet eşitliği vergi yüklerini azaltma olanaklarına sahip olmayan küçük sermayeli şirketler aleyhine bozulmaktadır. Rekabet eşitliğinin söz konusu küçük sermayeli şirketler aleyhine bozulması sonucu söz konusu şirketler vergisel avantaj sağlayan şirketler tarafından satın alınabilmekte veya piyasayı terk etmek zorunda kalabilmektedirler. Piyasadaki şirket sayısının azalması ise söz konusu piyasanın şartlarını tam rekabet piyasa koşullarından uzaklaştırmakta ve ekonomideki kaynak dağılımını ve kaynak kullanımı olumsuz etkilemektedir. Özellikle sermaye yapıları güçlü olan çok uluslu şirketlerin örtülü sermaye yoluyla vergisel avantajlar elde etmeleri karşısında ulusal şirketler söz konusu piyasadaki çekilebilmekte, ülkenin uluslararası alanda rekabet gücü zayıflayabilmektedir.⁵²

Piyasanın tam rekabet koşullarından sapması ve çok uluslu şirketlerin tekel gücü kazanmaları halinde ise söz konusu çok uluslu şirketler piyasada fiyatı veya üretilen malın/hizmetin miktarını belirleme gücünü elde edebilmekte, böylece ulusal kaynaklar yurt dışına transfer edilmekte ve ülkenin sermaye birikimi

---

⁵¹Kızılot, a.g.e. s.106 – 107; Uyanık, a.g.e.,s.22.

⁵²Kızılot, a.g.e. s.106 – 107; Uyanık, a.g.e.,s.24; OECD, Nisan 2010, a.g.e.

güçleşebilmektedir. Neticede ülke ekonomisi sermaye açısından yurt dışına bağımlı hale gelebilmektedir.⁵³

Rekabet eşitliğinin bozulmasının bir diğer nedeni de, sermaye yapısı güçlü ana şirketlere bağlı olan şirketlerin ana şirket vasıtasıyla faaliyette buldukları piyasadan daha düşük faiz oranlarından borç temin etme imkânlarının varlığıdır. Söz konusu rekabet eşitsizliğinin giderilmesi manasında, örtülü sermaye uygulamasının yanı sıra, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı da vergi güvenlik tedbirleri kapsamında yer almaktadır.⁵⁴

4. ÖRTÜLÜ SERMAYENİN TESPİT EDİLMESİNDE YAKLAŞIMLAR

Örtülü sermaye ile ilgili olarak uluslararası anlamda tanım birliği ve örtülü sermayenin hangi koşullarda oluşabileceğine ilişkin olarak tam bir görüş birliği mevcut değildir.

Vergi hukuku açısından örtülü sermaye uygulamasının tespitinde emsallerine uygunluk ilkesi⁵⁵ temel hareket noktası olmaktadır. Emsallerine uygunluk ilkesi OECD Anlaşma Modelinin 9. maddesinin 1. fıkrasında yer almaktadır. OECD'nin 2000 yılında yayımladığı ve 26 Kasım 1986 yılındaki OECD raporunun yeniden gözden geçirilmiş hali olan Örtülü Sermaye Raporunda da örtülü sermaye uygulamasının tespitinde emsallere uygunluk ilkesine yer verilmiştir. Söz konusu emsallerine uygunluk yaklaşımı, ABD ve diğer ülkeler tarafından da benimsenmiştir. Mülga 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'muzun 16. maddesinde; "*Kurumların aralarında vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir iktisadi münasebet bulunan gerçek ve tüzel kişilerden yaptıkları istikrazlar, teşebbüste*

---

⁵³Kızılot, **a.g.e.** s.106 – 107; Uyanık, **a.g.e.**,s.25; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁵⁴Kızılot, **a.g.e.** s.106 – 107; Uyanık, **a.g.e.**,s.26; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁵⁵Arm's length principle

devamlı olarak kullanılır ve bu istikrazlarla kurumun öz sermayesi arasındaki nispet, emsali kurumlarınkine nazaran bariz bir fazlalık gösterirse mezkûr istikrazlar örtülü sermaye sayılır” hükmüne yer verilmiş ve örtülü sermayenin tespitinde emsallere uygunluk ilkesi benimsemiştir.⁵⁶

Örtülü sermayenin tespitine ilişkin olarak emsallere uygunluk ilkesinin sübjektif bir ilke olması dolayısıyla ve gelişen iktisadi ve mali koşulların gerisinde kalması nedeniyle özellikle OECD ve ABD tarafından hazırlanan yeni düzenlemelerde emsallere uygunluk ilkesinden daha objektif ölçütlere sahip yeni yöntemlerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Geliştirilen yeni yöntemlerde, vergi idarelerini ve mükellefleri zor durumda bırakmamak ve söz konusu taraflar arasında oluşabilecek anlaşmazlıkları önlemek temel amaç olarak hedeflenmiştir. Bu bölümde inceleyeceğimiz yöntemler, içerdikleri matematiksel yaklaşımlar ve muhasebe teknikleri ile, örtülü sermayenin tespitinde borç öz sermaye oranının ilişkili kişiler arasında mümkün olan en adil biçimde tespitini amaçlamaktadır.⁵⁷

Şirketlerin, örtülü sermaye uygulamasını gizli bir kâr dağıtım kanalı olarak kullanmalarını önlemek amacıyla ülkeler yaptırım düzenlemelerini iki farklı yaklaşım çerçevesinde oluşturmaktadırlar.⁵⁸

Birinci tür yaklaşımlarda, örtülü sermayeye yönelik özel bir düzenleme yapılmamakta, gizli yollardan kâr dağıtımını engelleyen kurallar veya vergi kaçakçılığını engellemeye yönelik genel yaptırımlar uygulanmaktadır.

İkinci tür yaklaşımlarda, genel düzenlemelerden ayrı olarak özel düzenlemeler yapılmaktadır. Örtülü sermayeye ilişkin özel düzenlemeler de farklı yaklaşımlar çerçevesinde belirlenebilmektedir.

---

⁵⁶OECD, **Model Tax Convention on Income and on Capital Condensed Version**, Temmuz 2010, s.181; Işık, **a.g.e.**, s.9; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**; Kızılot, **a.g.e.**, s.63 64.

⁵⁷ OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**; Işık, **a.g.e.**, s.9

⁵⁸ Uyanık, **a.g.e.**, s.59; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

4.1. Özel Düzenleme Yapılmadan Örtülü Sermayenin Tespiti

Özel düzenleme yapılmamadan örtülü sermayenin tespiti özel düzenlemelerle yapılmamakta, gizli olarak kâr dağıtımını engelleyen veya genel vergi hukuku prensipleri kapsamında vergiden kaçınmayı veya vergi kaçırılmayı engelleyen kurallar uygulanmaktadır. Söz konusu genel kurallar; vergiden kaçınmayı engelleyen kurallar, kanuna karşı hileyi engelleyen kurallar, normal olmayan yönetim, davranış ve tutumunun incelenmesi gibi kurallar olarak sıralanabilir.⁵⁹

Özel düzenleme yapılmadan örtülü sermayenin tespitinde, vergi hukukunda yer alan ekonomik yaklaşım ilkesi temel hareket noktasını oluşturmaktadır ve vergiyi doğuran olayın salt hukuki açıdan değil iktisadi açıdan da değerlendirilmesine imkân vermektedir.⁶⁰ Ekonomik yaklaşım ilkesinin bir sonucu olarak vergi hukukundaki kavramlar iktisadi özelliklerine göre yorumlanmakta ve olayların iktisadi vasıfları vergilendirilmektedir.⁶¹

Örtülü sermaye, kurumların ortaklarının kuruma sermaye olarak koymaları gereken değerleri vergisel çıkarlar elde etmek amacıyla kuruma borç olarak vermeleri halinde gerçekleşmektedir. Kurumun öz sermayesi borçlanma işlemi altında gizlenmektedir. Bu nedenle örtülü sermaye bir peçeleme işlemi olarak tanımlanabilir. Öz sermayenin borçlanma işlemi ile peçelenmesinin amacı kurum veya ortakların vergiyi doğuran olayı gizlemek suretiyle vergi matrahının aşındırılmasıdır.⁶² Ekonomik yaklaşım ilkesi açısından olaya bakıldığında gizlenen iktisadi sonuçlar vergilendirmeye konu olmaktadır. Bu nedenle kurumların ortaklarından sermaye teminini borçlanma ile ikame etmeleri halinde söz konusu borçlanmalar olayın iktisadi mahiyeti gereği sermaye olarak değerlendirilmekte ve vergilendirilmektedir.⁶³ Dolayısıyla ekonomik yaklaşım ilkesi yoluyla vergi

⁵⁹Kızılot, **a.g.e.**, s.109; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁶⁰ Mustafa Akkaya, **Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2002, s.33; Yasemin Taşkın, Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesine Genel Bakış, **Mali Çözüm**, Ocak – Şubat 2012, s.70.

⁶¹ Selim Kaneti, Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesi, **Vergi Dünyası**, S.131, Temmuz 1992, s.47 – 51; Işık, **a.g.e.**, s.224; Taşkın, **a.g.e.**, s.71.

⁶² Işık, **a.g.e.**, s.262 – 263.

⁶³ Selim Kaneti, Vergi Hukukunda Yorum ve Nitelendirme, **İktisat ve Maliye**, XXII, 12, 1986, Kaynak: **Selim Kaneti: Makaleler** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011, s.263.

hukukunda özel düzenlemelere gidilmeksizin örtülü sermaye karşısında genel yaptırımların uygulanması mümkün olmaktadır.

4.1.1. Özel Düzenleme Yapılmadan Örtülü Sermayenin Tespitinin Olumlu Yanları

Özel düzenleme yapılmadan örtülü sermayenin tespitinin olumu yanı, her bir şirket için gerçekleşen olayın kendine özgü koşulları içinde analiz edilebilmesi ve fiili durumu yansıtan kararların uygulanabilmesidir. Zira diğer yaklaşımlarda sermaye yapısı güçlü bir şirket ile sermaye yapısı zayıf bir şirket aynı borç / öz sermaye oranına sahip olmaları halinde, şirketlerin nesnel durumlarına bakılmaksızın örtülü sermaye uygulamasına ilişkin yaptırımlarla karşılaşabilmektedirler. Oysa özel düzenleme yapılmadan örtülü sermayenin tespiti yaklaşımında vergi idaresi, piyasa koşulları veya emsal şirketleri temel almakta ve şirketin yapısını değerlendirerek daha sağlıklı karar verebilmektedir.⁶⁴

4.1.2. Özel Düzenleme Yapılmadan Örtülü Sermayenin Tespitinin Olumsuz Yanları

Özel düzenleme yapmadan örtülü sermayenin varlığının tespitinde, vergi idareleri, mükellefler nezdinde gerçekleşen örtülü sermaye uygulamasının gizli yoldan kâr dağıtımına neden olduğunu ispat etmeleri gerekir. Örtülü sermayenin ispat külfeti vergi dairesi üzerindedir. Bu nedenle ekonomik yaklaşım ilkesinin gereği olarak vergi idareleri, şirketlerin ortaklardan veya ilişkili kişilerden temin ettikleri borçlanmaların esas mahiyetinin sermaye koymak olduğunu kanıtlamak durumundadırlar.⁶⁵

---

⁶⁴Kızılot, **a.g.e.**, s.116- 117; Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁶⁵ Vergi idaresi, ortak veya ilişkili kişilerden temin edilen borçlanmanın; piyasa koşullarına uymadığını, emsal şirketlerin uygulamalarına nazaran farklılıklar gösterdiğini veya ticari teamüllere uygun olmadığını ve uygulama sonucu gizli olarak kar dağıtımının gerçekleştiğini tespit etmek

Özel düzenleme yapılmamasının diğer olumsuz tarafı, mükellefler açısından düzenleme yapılmasına göre daha riskli olmasıdır. Şirketler açısından örtülü sermaye sayılacak borçlanma miktarı baştan belli değildir, söz konusu belirsizlik şirketleri finansman yönünden dar boğazlara sokabilmektedir.⁶⁶

Özel düzenleme yapılmamasının bir diğer olumsuz yanı ise idarenin tarafsız olmayan ve keyfi uygulamalarına neden olabilmesidir.⁶⁷

4.2. Özel Düzenleme Yapılmak Suretiyle Örtülü Sermayenin Tespiti

Örtülü sermayenin tespiti açısından kullanılan ikinci temel yaklaşım, örtülü sermayenin varlığının tespitine ilişkin kanun koyucu tarafından özel düzenlemelerin yapılmasıdır. Söz konusu özel düzenlemeler esas olarak sabit oran yaklaşımı, serbest oran yaklaşımı ve kazançların soyulması yaklaşımı olarak ele alınabilir.

4.2.1. Sabit Oran Yaklaşımı

Güvenli liman kuralı⁶⁸ olarak da tanımlanan sabit oran yaklaşımında şirketin ortaklarından veya ilişkili kişilerden temin ettiği toplam borçları şirket öz sermayesinin belli bir oranını aşması halinde söz konusu borcun tümüne veya belli bir kısmına isabet eden faiz ödemeleri gider olarak kabul edilmemekte ve kâr dağıtımını hükmünde kabul edilmektedir.⁶⁹

Sabit oran uygulaması güvenli liman uygulaması olarak da tanımlanmaktadır, çünkü örtülü sermayenin tespiti için kullanılan borç/öz sermaye oranı kanunla

---

suretiyle örtülü sermayenin varlığına ilişkin karar verebilmektedir. Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁶⁶ Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁶⁷ Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁶⁸ Safe haven rule

⁶⁹ Kızılot, **a.g.e.**, s.110; Uyanık, **a.g.e.**, s.60; Aslan, **a.g.e.**, s.9; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

belirlenmekte ve şirketlerin ortak veya ilişkili kişilerden söz konusu oran dâhilinde gerçekleştirdikleri borçlanmalar örtülü sermaye olarak kabul edilmemektedir. Söz konusu borçlara ilişkin faiz ödemeleri gider olarak kurumlar vergisi matrahından indirilebilmektedir. Ancak kanunlarda belirtilen borç/öz sermaye oranını aşan borçlanmalar için ödenen faizler kâr payı dağıtımı olarak kabul edilmekte ve gider olarak matrahtan indirilememektedir.⁷⁰

Sabit oran yaklaşımı iki farklı şekilde uygulanmaktadır:

Birinci uygulama yönteminde, kanunda belirtilen borç/öz sermaye oranları örtülü sermayenin tespitinde nihai ölçüt olarak kabul edilmektedir. Bu oranların aşılması halinde, borç örtülü sermayeye olarak tespit edilmektedir. Söz konusu yöntem sıkı oran yöntemi olarak adlandırılmaktadır.⁷¹

İkinci uygulama yönteminde ise, borç/öz sermaye oranı ölçütünün yanı sıra mükellefe ispat hakkı verilmektedir. Bu yöntemde, kanunda belirlenen borç/öz sermaye oranının aşılması halinde, borçlanma doğrudan örtülü sermaye niteliği kazanmamaktadır. Mükellefin söz konusu borçlanmanın emsal bedel prensibine aykırı olmadığını ispat etmesi halinde, kanunda belirtilen oranı aşan borçlanma vergi hukuku açısından örtülü sermaye olarak kabul edilmemektedir. Mükellef örtülü sermayenin oluşmadığını; ilişkisiz emsal şirketlerin borçlanmalarının analizi, ilişkisiz kredi kurumlarından alacağı kredi tekliflerinin analizi ya da şirketin borç bulma kabiliyetinin analizi ile ispat edebilmektedir.⁷²

Örtülü sermayenin tespitine ilişkin kanunda tüm şirketler için geçerli olabilecek tek bir oran belirlenebileceği gibi farklı sektörlerde faaliyette bulunan işletmeler için farklı oranlarda belirlenebilir. Böylece özellikli sektörlerin vergi teşviklerinden faydalanmaları sağlanabilir veya özellikli sektörlerde farklı oranlar tespit edilerek söz konusu sektörlerdeki rekabet yapısı güçlendirilebilir. Sabit oran yaklaşımının uygulandığı çeşitli ülkelerde finans sektöründe faaliyette bulunan

---

⁷⁰ Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁷¹ Kızılot, **a.g.e.**, s.110; Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁷² Koyuncu, **a.g.e.**, s.413; Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

şirketler için borç/öz sermaye oranı diğer sektörlerdeki şirketlere nazaran daha yüksek tespit edilmektedir.⁷³

4.2.1.1. Sabit Oran Yaklaşımının Olumlu Yanları

Sabit oran yaklaşımının olumlu yanlarından birincisi, vergi idaresine uygulama kolaylığı sağlamasıdır. Vergi idaresinin örtülü sermayenin varlığını ortaya koymak için emsal şirketlere ait bilgileri toplamasına veya diğer analizleri yapmasına gerek yoktur. Zira mükellefin uymak zorunda olduğu kurallar önceden kanunla belirlenmiştir. Kanunda belirlenen borç/öz sermaye oranını aşan borçlanmalar örtülü sermaye olarak değerlendirilecektir.⁷⁴

İkinci olumlu yanı, mükellefler açısından belirsizliğin ortadan kaldırılmasıdır. Mükellefler kanunda belirtilen oranlar dâhilinde ortak veya ilişkili kişilerden temin ettikleri borçlanmaları kontrol edebilmekte ve borçlanmalarını söz konusu oranlar dâhilinde planlayabilmektedirler.⁷⁵

Sabit oran tüm kurumlar vergisi mükellefleri için geçerli olabilecek şekilde genel olarak belirlenebilir. Bu nedenle sabit oran yaklaşımı eşitler arasında bir haksız rekabet oluşturamayacağı gibi bir ayrımcılık da yaratmayacaktır.⁷⁶

Sabit oran yönteminde mükelleflerin söz konusu borçlanmanın örtülü sermaye olmadığını ispat etmek gibi bir yükümlülükleri de bulunmamaktadır.⁷⁷

---

⁷³ Koyuncu, **a.g.e.**, s.413; Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁷⁴ Aslan, **a.g.e.**, s.9; Uyanık, **a.g.e.**, s. 60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁷⁵ Kızılot, **a.g.e.**, s.109; Uyanık, **a.g.e.**, s. 60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁷⁶ OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**;Uyanık, **a.g.e.**, s. 60.

⁷⁷ OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**;Uyanık, **a.g.e.**, s. 60.

4.2.1.2. Sabit Oran Yaklaşımının Olumsuz Yanları

Sabit oran yaklaşımının olumsuz yanları mükellefler ve vergi idaresi açısından ortaya çıkmakla birlikte daha çok mükellefler söz konusu olumsuzluklardan etkilenmektedir.

Mükelleflere birinci olumsuz yanı, borç/öz sermaye oranının düşük belirlenmesi halinde ortaya çıkmaktadır. Örtülü sermayenin varlığının ölçütü olarak belirlenen borç/öz sermaye oranının düşük olması halinde sermaye yapısı zayıf olan ve borçlanma ihtiyacı fazla olan şirketlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için borçlanmaları halinde ortak veya ilişkili kişilerden gerçekleştirilen borçlanmalar hukuki yaptırımlara konu olmaktadır. Söz konusu sabit oranın düşük belirlenmesi halinde şirketler ihtiyaçları halinde vergi kaçırma amacı gütmeseler dahi ortak veya ilişkili kişilerden borçlanma yoluna gidemeyecekler, sermaye artırımını veya üçünü kişilerden borçlanma yöntemlerini tercih etmek zorunda kalacaklardır.⁷⁸

Mükelleflere ikinci olumsuz yanı, söz konusu en uygun oranın tespitinin güç olması ve şirketlerin ihtiyaçlarını yansıtmayan oranın ülkenin ekonomisi üzerinde yaratacağı olumsuz etkilerdir. Finansal işlemlerin özündeki çeşitlilik ve karmaşıklık nedeniyle sabit bir borç/öz sermaye oranı belirlemek çoğu durumda çözüm üretmemektedir.⁷⁹ Şirketlerin ortak veya ilişkili kişilerinden borçlanma ihtiyaçları kanunda tespit edilen sabit orandan daha fazla olabilmektedir. Şirketlerin ihtiyacından daha düşük bir sabit oranın belirlenmesi şirketlerin kârlılık durumunu etkileyebileceği gibi ülke ekonomisinde ticari faaliyetlerin aksamasına neden olabilecektir. Aksayan ticari faaliyetler sonucu ülke ekonomisinde iş hacmi daralabilmektedir. Söz konusu ekonomik durgunluk sonucu şirketlerin ve bireylerin gelirlerinin düşmesi devletin vergi gelirlerinin azalmasına neden olabilmektedir. Lakin sabit oran yaklaşımının söz konusu olumsuz yanı borç/öz sermaye oranının yeterli düzeyde tespit edilmesiyle kolaylıkla giderilebilmektedir. Ayrıca söz konusu olumsuzluk değerlendirilirken devletin uğrayacağı vergi kaybı örtülü sermaye

⁷⁸ İrfan Çetin, OECD Model Anlaşması Kapsamında Örtülü Sermaye, **Vergi Dünyası**, Yıl:24, S.284, Nisan 2005, s. 24; Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁷⁹ Çetin, **a.g.m.**, s.80; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

neticesinde oluşan faiz giderlerinin neden olacağı vergi kaybı ile birlikte ele alınmalıdır.⁸⁰

Sabit oran yaklaşımının olumsuz yanlarında bir diğeri ise ülkenin rekabet gücünü azaltması ve ülkenin finans sistemi üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerdir. Çok uluslu şirketlerin bağımlı şirketlerinden aldıkları borçları ana şirketle ilgisi bulunmayan üçüncü kişilerden alınmış borç olarak gösterebilme imkânları ulusal ölçekte faaliyet gösteren firmalara nazaran daha yüksektir. Çünkü ülke dışından yapılan borçlanmaların kaynağının tespiti ve ortak veya ilişkili kişilerden temin edildiğinin ispat edilmesi ülke içinde yapılan borçlanmalarda söz konusu hususların tespitine nazaran daha zordur. Bu nedenle çok uluslu şirketlerin borçlanma imkânı ulusal ölçekte faaliyet gösteren firmalara göre daha geniştir. Çok uluslu şirketlerin sahip olduğu borçlanma imkânının fazlalığı ulusal ölçekte faaliyet gösteren şirketler aleyhine rekabet eşitsizliği oluşturmaktadır. Ulusal şirketlerin söz konusu rekabet eşitsizliğini gidermek için borçlanma imkânlarını genişletmeleri gerekmektedir. Bu nedenle de sermayelerini yurt dışına çıkarmaları veya teminat karşılığı kredi kullanmaları gerekmektedir. Söz konusu uygulamaların etkisi ise ulusal sermayenin yurt dışına aktarılması ve borç olarak ülkeye dönmesi şeklinde ortaya çıkmakta ve ulusal mali sistem olumsuz yönde etkilenmektedir.⁸¹

Sabit oran yaklaşımının vergi idaresi açısından da olumsuz yanları bulunmaktadır. Söz konusu olumsuzluk sabit borç/öz sermaye oranının kanunda belirtilmesi halinde yani kanun koyucunun belli bir orana kadar gerçekleştirilen borçlanmaları örtülü sermaye kapsamına dâhil etmemesi halinde ortaya çıkmaktadır. Ortak veya ilişkili kişilerden borçlanma ihtiyacı içinde bulunmayan şirketler vergi planlamaları dâhilinde kurumlar vergisi matrahlarını azaltmak için borçlanma ihtiyaçları olmadığı halde kanunda belirtilen oran dâhilinde ortak veya ilişkili kişilerden borçlanmaya gidebilmektedirler. Vergi idaresinin yetki alanı kanunlar tarafından belirlendiğinden vergi idaresi söz konusu borçlanmaların faizlerinin gider olarak indirilmesini kabul etmek durumunda kalmaktadır.⁸²

---

⁸⁰ Uyanık, **a.g.e.**, s.60; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**; Çetin, **a.g.m.**, s.24 – 25.

⁸¹ Uyanık, **a.g.e.**, s.61; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁸² Koyuncu, **a.g.e.**, s.414; Uyanık, **a.g.e.**, s.61; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

4.2.1.3. Ülke Uygulamaları: Almanya ve Türkiye Uygulamaları

Alman ve Türk vergi sistemlerinde örtülü sermayenin tespitine yönelik olarak sabit oran yaklaşımı benimsenmiştir.

4.2.1.3.1. 2008 Değişiklikleri Öncesi Almanya Uygulaması

Alman hukuk sisteminde örtülü sermaye Alman Kurumlar Vergisi Kanunu'nun⁸³ 8a maddesinde düzenlemiştir.⁸⁴ 2004 yılından önceki kanuni düzenlemelerde her iki kurumun da Almanya'da yerleşik olması halinde kurumların gerçekleştirdikleri borçlanmalar örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmemekte idi. Avrupa Adalet Divanı'nın 12.12.2002 tarihli C-324/00 sayılı Lankhorst-Hohorst kararı üzerine Alman Kurumlar Vergisi kanununda örtülü sermayeye ilişkin değişiklikler yapılmıştır.⁸⁵ Yeni düzenlemeler tam ve dar mükellef tüm ilişkili kişiler açısından uygulanmaya başlanmıştır.⁸⁶

2008 yılında yapılan değişikliklerden önce Alman Kurumlar Vergisi Kanunu 8a maddesinde örtülü sermayenin tespitine ilişkin kullanılan yaklaşımlar borcun temin edildiği ortağın niteliğine göre veya borcun miktarına göre farklılık göstermektedir⁸⁷:

Birinci yaklaşımda; şirketin önemli paya sahip ortaklarından⁸⁸ alınan uzun vadeli⁸⁹ borçlar; önemli paya sahip ortakların birinci derece yakınlarından temin edilen uzun vadeli borçlar; önemli paya sahip ortakların veya birinci dereceden

---

⁸³ Körperschaftsteuergesetz

⁸⁴ Körperschaftsteuergesetz; (Çevrimiçi) http://www.gesetze-im-internet.de/kstg_1977/index.html, 10 Temmuz 2012.

⁸⁵ Avrupa Adalet Divanı'nın 12.12.2002 tarihli C-324/00 sayılı Lankhorst-Hohorst kararında Alman Kurumlar Vergisi Kanununda yer alan ve örtülü sermayeye yönelik yaptırımların sadece Almanya'da yerleşik olmayan şirketlere uygulanıp Almanya'da bulunan şirketlere uygulanmasının sermayenin serbest dolaşımına olanak sağlayan Birlik Anlaşmasının 56. Maddesine ve işyeri açma özgürlüğünü sağlayan Birlik Anlaşmasının 43. Maddesine aykırı bulunmuştur. Uyanık, **a.g.e.**, s.142.

⁸⁶ Işık, **a.g.e.**, s.78; Uyanık, **a.g.e.**, s.142.

⁸⁷ Körperschaftsteuergesetz; (Çevrimiçi) http://www.gesetze-im-internet.de/kstg_1977/index.html, 10 Temmuz 2012.

⁸⁸ Önemli paya sahip ortak şirketin hisselerinin %25'ini 1 yıldan uzun bir süre doğrudan veya dolaylı olarak elinde bulunduran ortak olarak belirtilmektedir.

⁸⁹ Vadesi 1 yıldan fazla olan borçlar.

yakınlarının teminat karşılığı şirkete temin ettiği borçlanmalar örtülü sermaye olarak kabul edilmektedir.

İkinci yaklaşımda; şirketin gerçekleştirildiği ve 250.000 Avro'dan fazla faiz ödemesi olan borçlanmaların örtülü sermaye sayılması için gereken koşullar belirtilmiştir. Borçlanmanın niteliğine göre iki tür borç/öz sermaye oranı belirlenmiştir.

Sabit faiz oranı ile yapılan borçlanmalarda borç/öz sermaye oranı 1.5/1 oranında tespit edilmiştir. 1.5/1 oranını aşan borçlanmalar için ödenen faizler kanunen kabul edilmeyen gider hükmündedir ve üçüncü kişi testini geçemezse yapısal kâr payı ödemesi olarak kabul edilmektedir. Üçüncü kişi testinde mükellef borcun ilişkisiz bir kişinin garantisi ile borcun temin ettiğini ispat ile sorumludur.

Değişken faizli borçların faiz ödemeleri ise belli bir borç/öz sermaye oranına bakılmaksızın kurumlar vergisi matrahının hesaplanmasında gider olarak indirilememektedir. Borç sözleşmesinde; şirketin zarar etmesi halinde faiz ödenmeyeceğine dair bir hükmün bulunması halinde vergi idaresi söz konusu borcu değişken faizli borç olarak kabul etmektedir.⁹⁰

Alman kurumlar vergisi kanunda yapılan 2008 yılı değişikliği ile sabit oran yaklaşımı terk edilmiş ve yeni düzenlemede kazançların soyulması yaklaşımı benimsenmiştir.

4.2.1.3.2. Türkiye Uygulaması

Türk vergi sisteminde örtülü sermayeye yönelik düzenlemeler ilk olarak 1949 yılında yürürlüğe giren 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 16. maddesinde yer almıştır. 2006 yılında yürürlüğe giren 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesi ile örtülü sermaye müessesesi uluslararası gelişmeler ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir.

---

⁹⁰ Uyanık, **a.g.e.**, s.144; Işık, **a.g.e.**, s.78.

5520 sayılı kanununun 12. maddesinin 1. fıkrasında “*Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır.*” hükmü yer almaktadır.

5520 sayılı kanununun 12. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen kişilerden temin edilen ve kurumda kullanılan borçların, kurumun hesap dönemi başındaki öz sermayesinin üç katını aşması halinde örtülü sermaye olarak değerlendirileceği belirtilmiştir. Örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak 3/1’ lik borç/öz sermaye oranı kanunda sabit oran yaklaşımının benimsendiğini ifade etmektedir.

4.2.2. Serbest Oran Yaklaşımı

Serbest oran yaklaşımı örtülü sermaye uygulamalarının tespitinde sabit bir borç/öz sermaye oranı yerine belirli ilkelerin veya ölçütlerin dikkate alınmasıdır. Serbest oran yaklaşımı ülkeler tarafından iki şekilde uygulanmaktadır.

Saf serbest oran yaklaşımı olarak adlandırılan birinci yaklaşımda emsal bedel prensibi temel alınmaktadır. Muvazaa olmaması ilkesi olarak da adlandırılan emsal bedel prensibinde şirketlerin ortaklarından veya ilişkili kişilerden gerçekleştirdikleri borçlanmalar söz konusu şirket ile aynı sektörde faaliyette bulunan emsal şirketlerin borçlanmaları ile mukayese edilmektedir.⁹¹ Ortak veya ilişkili kişilerden borçlanan şirketlerin borç/öz sermaye oranlarının veya borç miktarlarının emsal şirketlere nazaran bir farklılık tespit edilmesi halinde ortak veya ilişkili kişilerden temin edilen söz konusu borçlanmalar örtülü sermaye olarak değerlendirilmektedir.

Emsallere uygunluk prensibi kavramı OECD Modelinin 9. maddesinde yer almaktadır. OECD modelinin 9. Maddesinde bağımlı işletmelerin işlemlerini bağımsız işletmelerin işlemleri ile karşılaştırılmakta ve serbest piyasadaki

---

⁹¹Kızılot, a.g.e., s.109; OECD, Nisan 2010, a.g.e.

koşullardan farklı oluşturulan veya empoze edilen koşulların etkilerinin düzeltilerek fiyatlara ve bağımlı işletme kârlarına ayarlama yapılmasına izin verilmektedir.⁹²

Emsallere göre farklılık emsal bedel aralığı çerçevesinde tespit edilmektedir. Söz konusu emsal bedel aralığında şirketlerin gerçekleştirdikleri borçlanma miktarlarının ne kadarının emsal olarak temel alınacağı saptanmaktadır. Şirketin ortak veya ilişkili kişilerden sağladığı borçlanma emsal bedel aralığında olduğu takdirde örtülü sermaye olarak değerlendirilmeyecektir. Transfer fiyatlandırması işlemlerine uygulanan emsal bedel uygulamasında emsal bedel aralığının ortalaması alınmaktadır bu nedenle örtülü sermaye işlemlerine uygulanacak emsal bedel aralığının da ortalaması hesaplanarak uygulanması gerekmektedir. Emsal şirketler; benzer sektör ve koşullarda faaliyette bulunma veya sermaye yapısının benzerliği gibi ölçütlerle tespit edilebilirken, emsal borçlar miktar, faiz oranı ve borcun vadesi gibi ölçütlerle de tespit edilebilmektedir.⁹³

Serbest oran yaklaşımında yer alan bir diğer uygulama örtülü sermayenin varlığının gösterge oranlar çerçevesinde tespit edilmesi şeklindedir. Söz konusu yöntemde kanunlarda belirlenen sabit oranı geçen borç/öz sermaye oranının varlığı halinde örtülü sermaye tespit edilir ancak mükelleflerin gerçekleştirdiği borçlanmaların emsal bedel borçlanmalara uygun olduğunun ispat edilmesi halinde borçlanmalar örtülü sermaye olarak değerlendirilmemektedir.⁹⁴

Serbest oran yaklaşımında her şirket kendi şartları içinde değerlendirilmektedir. Vergi idaresi borç ödemelerinin niteliğini, borcun kaynağını ve ticari faaliyetin nedenini incelemektedir.⁹⁵

---

⁹² OECD, 2010, **a.g.e.**, s. 181; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**; Yasemin Taşkın, **Transfer Fiyatlandırmasında Emsallere Uygunluk İlkesi**, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2012, s.101.

⁹³ Koyuncu, **a.g.e.**, s.413; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁹⁴ Kızılot, a.g.e., s.180; Koyuncu, **a.g.e.**, s.413; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁹⁵ Kızılot, a.g.e., s.180; Koyuncu, **a.g.e.**, s.413; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

4.2.2.1. Serbest Oran Yaklaşımının Olumlu Yanları

Serbest oran yaklaşımında borç/öz sermaye oranının güncel iktisadi şartlara bağlı olarak tespit edilmesi mükellefler açısından olumlu yanlarından birini oluşturmaktadır.⁹⁶

Serbest oran yaklaşımının bir diğer olumlu yanı her şirketin kendi özel koşulları dâhilinde değerlendirilmesine imkân vermesidir. Bu şekilde şirket arasındaki farklılıklar örtülü sermaye kıstasları belirlenirken dikkate alınmakta ve objektif ölçütler dâhilinde gerçeğe uygun değerlendirmeler yapılabilmektedir.⁹⁷

Serbest oran yaklaşımının vergi idaresi açısından olumlu yanı ise borç/öz sermaye oranında bir değişikliğe gidilmesi durumunda kanun değişikliğinin gerek olmamasıdır.⁹⁸

Serbest oran yaklaşımı neticesinde şirketler ortaklarından veya ilişkili kişilerden temel gereksinimleri kadar borçlanmaya çaba harcayacaklardır.⁹⁹

4.2.2.2. Serbest Oran Yaklaşımının Olumsuz Yanları

Serbest oran yaklaşımının mükellefler nezdinde oluşturacağı en önemli olumsuzluk şirketlerin emsal şirketlerin borçlanma oranlarını aşp aşmadıklarını tespit etmelerindeki zorluktur. Zira emsal borçlanma oranı zamana bağlı olarak değişebileceği gibi vergi inceleme elemanının kullandığı yöntemle göre de değişebilmekte söz konusu belirsizlik şirketler açısından bir risk oluşturmaktadır.¹⁰⁰

Serbest oran yaklaşımının vergi idareleri açısından neden olabileceği olumsuzluk ise her şirket için ayrı serbest oranın hesaplanmasıdır. Zira her şirket kendi koşulları içinde değerlendirileceğinden her şirkete ilişkin serbest oran da farklılık göstermektedir. Vergi dairesinin her bir şirket için emsal bedel borçlanma

⁹⁶ Uyanık, **a.g.e.**, s.62; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁹⁷ Uyanık, **a.g.e.**, s.62; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁹⁸ Uyanık, **a.g.e.**, s.62; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

⁹⁹ Uyanık, **a.g.e.**, s.62; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

¹⁰⁰ Uyanık, **a.g.e.**, s.62; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

oranını tespit etmesi gereklidir. Söz konusu oranın tespit edilmesi için ise; inceleme elemanlarının eğitilmesi, şirket incelemelerinin aynı yöntemler dâhilinde gerçekleştirilmesi ve vergi idaresinin sektörlere ilişkin kapsamlı olarak borçlanma bilgilerini saptaması gerekmektedir.¹⁰¹

4.2.2.3. Ülke Uygulamaları: İngiltere ve 2006 Öncesi Türkiye Uygulamaları

Örtülü sermayenin tespitinde kullanılan yöntemlerden biri olan serbest oran yaklaşımı emsallere uygunluk ilkesi temelinde İngiltere ve 5422 sayılı mülga K.V.K. dâhilinde Türkiye’de benimsenmiştir.

4.2.2.3.1. İngiltere Uygulaması

İngiltere örtülü sermayeye ilişkin düzenlemeler Avrupa Adalet Divanı’nın 12.12.2002 tarihli C-324/00 sayılı Lankhorst-Hohorst kararı çerçevesinde 2004 yılı bütçe kanunu ile değişmiştir.¹⁰² Böylece tam ve dar mükellef şirketlerin borçlanmalarına ilişkin sınırlar ve kurallar eşit hale gelmiş ve örtülü sermayeye yönelik düzenlemeler transfer fiyatlandırması kuralları kapsamında düzenlenmiştir.¹⁰³

İngiliz hukuk sisteminde örtülü sermaye transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımını düzenlemelerinin içinde yer almaktadır. Transfer fiyatlandırması çok kapsamlı olarak düzenlendiği için İngiliz vergi hukukunda ayrıca örtülü sermayeye ilişkin bir düzenlemeye gereksinim duyulmamıştır.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Uyanık, **a.g.e.**, s.62; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

¹⁰² Örtülü sermaye yönelik 2004 tarihinden önceki düzenlemeler kurumlar vergisi kanununun ICTA88\Section209(2)’ da ve ICTA88\Schedule28AA kısımlarında yer almıştır.

¹⁰³ Işık, **a.g.e.**, s.83; Uyanık, **a.g.e.**, s.73.

¹⁰⁴ Işık, **a.g.e.**, s.83; Uyanık, **a.g.e.**, s.73; Ernst&Young LLP, **Thin Capitalization Regimes in Selected Countries**, Mayıs 2008, s.38

İngiltere’de örtülü sermayeye ilişkin düzenlemeler gelir ve kurumlar vergisinin Schedule 28AA ICTA¹⁰⁵ 1988 bölümünde yer almaktadır.¹⁰⁶ Yeni düzenleme ilişkili kişilerin aralarında gerçekleştirdikleri mali işlemlerin mal ve hizmet işlemlerinden farklı nitelikte bir işlem olmadığı varsayımına dayanmaktadır. Bu varsayımın bir sonucu olarak mal ve hizmet işlemlerine uygulanan transfer fiyatlandırması kuralları örtülü sermaye uygulamasına yönelik de kullanılabilir. ¹⁰⁷

İngiltere uygulamasının temelini şirketlerin bağımsız bir tüzel kişilik olarak edinebileceği gerçek borçlanmaların tutarının tespit edilmesi oluşturmaktadır. Bu nedenle İngiltere uygulamasına “*bağımsız banker yaklaşımı*” da denilmektedir.¹⁰⁸

İngiltere uygulamasında örtülü sermayenin varlığının tespitine ilişkin olarak saf serbest oran yaklaşımı olarak da tanımlanan emsal bedel prensibi belirlenmiştir. Örtülü sermayenin tespitinde önceden belirlenen bir borç/öz sermaye oranı bulunmamaktadır.¹⁰⁹ İngiliz Gelir İdaresi hangi borçlanmaların örtülü sermaye hükmünde sayılacağına ilişkin olarak borcun şartları, faiz oranı ve geri ödeme gibi ölçütlerle emsal bedeli tespit etmektedir.¹¹⁰

Emsal bedelin tespitinde kanuni bir borç/öz sermaye oranı bulunmamakla birlikte borç/öz sermaye oranında 1/1’lik bir üst sınır ile vergi öncesi kâr/toplam faiz ödemelerinde ise 3/1’lik alt sınır vergi idaresi tarafından ortalama oranlar olarak kabul edilmektedir. Vergi idareleri söz konusu oranları dönemsel olarak değerlendirmekte ve belirli dönemler açısından ortalama değerleri ifade ettiği gerekçesiyle söz konusu değerleri kabul etmektedir.¹¹¹

---

¹⁰⁵Income and Corporation Taxes Act

¹⁰⁶Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.38.

¹⁰⁷Ernst&Young,**a.g.e.**, s.38; Uyanık, **a.g.e.**, s.82.

¹⁰⁸ Uyanık, **a.g.e.**, s.62.

¹⁰⁹ Demirci, **a.g.m.**, s.105.

¹¹⁰Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.38.

¹¹¹Kızılot, **a.g.e.**, s.180; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**; Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.39.

Emsal bedelin tespitinde borç/öz sermaye ve vergi öncesi kâr/toplam faiz ödemelerinin yanı sıra şirketin ilişkili kişilerden temin ettiği borçların faiz oranları emsal bedel faiz oranları ile karşılaştırılmaktadır.¹¹²

Şirketin ilişkili kişilerden olan borç faizinin emsal faiz değerlerine nazaran farklılık göstermesi, borç/öz sermaye oranının 1/1'in üstünde olması veya faiz karşılama oranının 3/1'in altında olması halinde vergi idaresi örtülü sermayenin varlığına karar verebilmektedir. Ancak emsal bedel prensibinin sağlıklı biçimde işleyebilmesi için serbest oran yaklaşımın bir gereği olarak her şirket ve her borçlanmanın ayrı ayrı incelenmesi ve oranların kabul edilebilir ortalama değerler içinde olması gerekmektedir. Ancak vergi idaresinin emsal bedel tespitinde sabit oranlar uygulaması, mükellefler tarafından eleştirilmektedir.¹¹³

4.2.2.3.2. 2006 Öncesi Türkiye Uygulaması

1949 – 2006 yılları arasında Türk vergi mevzuatında örtülü sermayeye ilişkin düzenlemeler 5422 sayılı K.V.K.'nın 16. Maddesinde yer almaktaydı. İlgili maddede kurumların ilişkili kişilerden temin ettikleri istikrazların teşebbüste devamlı olarak kullanılması ve bu istikrazlarla kurumun öz sermayesi arasındaki oranın emsal kurumlarınkine göre bariz bir farklılık göstermesi halinde örtülü sermaye sayılacağı belirtilmiştir.

Kanun metninde belirtildiği üzere örtülü sermayenin tespitinde emsallere uygunluk ilkesini temel alan bir serbest oran yaklaşımı benimsenmiştir. Ancak emsallerin hangi ölçütlere göre belirleneceğine yer verilmemiştir. Bu nedenle söz konusu boşluk yargı kararları ile kapatılmaya çalışılmıştır.¹¹⁴ 2006 yılında yürürlüğe

¹¹²Kızılot, **a.g.e.**, s.180; OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**; Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.39.

¹¹³Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.39 – 42.

¹¹⁴ İlgili yargı kararlarından bazıları şunlardır:

Danıştay 4. Dairesinin, E. 80/1223, K. 80/3575 sayılı ve 09.12.1980 tarihli kararında; Davalı şirketin % 84 hissesine sahip A.Ş'nin sermaye taahhüdünün ¾'ünü ifa etmediği halde davalı şirketin A.Ş.'den yaptığı istikrazlara normal banka faizlerinden fazla faiz ödemesi örtülü sermaye olarak kabul edilmiştir.

Danıştay 3. Dairesinin, E. 97/293, K. 98/1650 sayılı ve 07.05.1998 tarihli kararında; Örtülü sermayenin belirlenmesinde hakkında inceleme yapılan borçlanmanın öz sermayeye oranının ticari

giren 5520 sayılı K.V.K.' ile serbest oran yaklaşımı terk edilmiş ve sabit oran yaklaşımı benimsenmiştir.

4.2.3. Kazançların Soyulması Yaklaşımı

Kazançların soyulması yaklaşımı mükellefin faiz giderlerine sabit bir üst sınır getirmektedir. Bu nedenle sabit oran uygulamalarının bir çeşidi olarak da kabul edilmektedir. Kazançların soyulması ilk olarak ABD'de uygulanmaya başlanmış olup son yıllarda diğer ülkeler tarafından da kabul görmektedir. Nitekim Fransa 2007 yılından itibaren kazançların soyulması yaklaşımını uygulamaya başlamıştır.¹¹⁵

Sabit veya serbest oran yaklaşımlarında kanunen kabul edilmeyen gider sayılan faiz ödemelerinin tespiti borç ile öz sermaye arasındaki bağ üzerine kuruludur. Kazançların soyulması yaklaşımında ise kanunen kabul edilmeyen gider sayılan faiz ödemeleri, şirketin net faiz ödemeleri ile şirketin kazancı arasındaki bağ üzerine kurulmuştur. Borç/öz sermaye oranı diğer yaklaşımlardan daha düşük bir oran olarak tespit edilmektedir. Borç/öz sermaye oranının düşük tespit edilmesi daha fazla şirketin örtülü sermaye uygulamasına ilişkin yaptırımlara tabi olması sonucunu doğurmaktadır.¹¹⁶

OECD Model Anlaşmasında örtülü sermaye ile ilgili olarak doğrudan bir düzenleme olmamasına rağmen modelin 9 uncu maddesi, aşırı faiz ödemelerinin bir kâr transferi aracı olabileceği neticesini içermektedir. Bu nedenle OECD model

---

hayatın normal İcaplarına uyup uymadığına bakılması ve bu mukayesenin kurumun kendi bünyesinde yapılması daha makul ve uygun düşeceği belirtilmiştir.

Danıştay 4. Dairesinin, E. 97/4874, K. 98/186 sayılı ve 21.01.1998 tarihli kararında; yapılan istikrazlarla şirket öz sermayesi arasındaki oranın açık bir fazlalık gösterdiği yolunda bir tespit yapılmadan sadece aynı iş kolunda faaliyet gösteren başka bir şirket ile karşılaştırma yapmak suretiyle örtülü sermaye iddiasında bulunulamayacağı belirtilmiştir.

Danıştay 3. Dairesinin, E. 75/1851, K. 76/39 sayılı ve 12.01.1976 tarihli kararında; (...) Endüstri Kurumunun, % 83 hissesine sahip olan (...) 'dan sermaye tutarının % 100'ünü artan oranda sermaye tezyit ve tahvilat ihracı suretiyle istikrazda bulunması halinde hesaplanan faizler, örtülü sermaye sayıldığından, gider yazılamayacağı belirtilmiştir.

¹¹⁵ Işık, a.g.e., s.55.

¹¹⁶ Kızılot, a.g.e., s.125; Işık, a.g.e., s.55.

anlaşması şirket kârlarının vergi idareleri tarafından yeniden ayarlanmasına olanak sağlamaktadır.¹¹⁷

4.2.3.1. Kazançların Soyulması Yaklaşımının Olumlu Yanları

Kazançların soyulması yaklaşımı vergi idaresi ve mükellef açısından uygulama kolaylığı sağlamaktadır. Zira borç/öz sermaye oranı sabit olarak belirlendiği için mükellef açısından risk unsuru barındırmaz ve vergi idaresi tarafından örtülü sermayenin tespit edilmesini kolaylaştırır.¹¹⁸

Örtülü sermayenin tespitinde şirketin borç/öz sermaye oranının yanı sıra net faiz ödemeleri ile şirketin kazancı arasındaki ilişki de kullanıldığından diğer yaklaşımlara göre daha objektif olduğu belirtilebilir.¹¹⁹

4.2.3.2. Kazançların Soyulması Yaklaşımının Olumsuz Yanları

Kazançların soyulması yaklaşımının olumsuz yanları şirketlerin kendilerine özgü iktisadi koşulları içinde incelenmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle şirketin ortak veya ilişkili kişilerden yapılan borçlanmanın emsallere uygun olup olmadığı göz önüne alınmamaktadır.¹²⁰

4.2.3.3. Ülke Uygulamaları: ABD, Fransa ve Almanya Uygulamaları

Örtülü sermayenin tespitinde kullanılan yaklaşımlardan biri olan kazançların soyulması yaklaşımı ilk olarak ABD vergi sisteminde yer almıştır. 2007 yılından

---

¹¹⁷ OECD, 2010, **a.g.e.**, s. 182.

¹¹⁸ Uyanık, **a.g.e.**, s.63.

¹¹⁹ Işık, a.g.e., s. 71- 72. Uyanık, **a.g.e.**, s.63.

¹²⁰ Işık, a.g.e., s. 71- 72. Uyanık, **a.g.e.**, s.63.

itibaren Fransa ve 2008 yılından itibaren Almanya vergi sistemlerinde yer almaktadır.

4.2.3.3.1.ABD Uygulaması

ABD Vergi Sisteminde örtülü sermayeye ilişkin düzenlemeler iki farklı kanun maddesi dâhilinde yer almaktadır. Düzenlemelerden ilki ABD Vergi Kanunlarının¹²¹ 385. maddesinde yer alan “*şirketlerdeki belirli faizlere öz sermaye veya borç olarak yapılacak muamele*¹²²” başlıklı düzenlemedir.¹²³ Diğeri ise ABD Vergi Kanunlarının 163. Maddesinin (j) fıkrasında yer alan “*belirli borçlanma faizlerinin indirimin sınırlanması*¹²⁴” düzenlemesidir.¹²⁵

385. maddenin (a) fıkrası ile faiz ödemelerinin sermaye veya borç olarak tespit edilmesine ilişkin düzenlemeleri yapma konusunda yetki Hazine Sekreterliği’ne¹²⁶ verilmektedir.

I.R.C.¹²⁷ 385. maddesi (b) fıkrasında faktörler¹²⁸ başlığı altında şirkete verilen borcun gerçek mahiyetinin tespitine ilişkin dikkate alınacak ölçütlere yer verilmiştir. Söz konusu ölçütler şirkete verilen borcun örtülü yoldan konulmuş bir sermaye olarak mı yoksa borç olarak mı dikkate alınacağına tespitine yöneliktir.

I.R.C. 385. madde (b) fıkrasında ölçütler¹²⁹:

Borcun ödenmesinin talebi halinde ödeneceğine veya belirli bir meblağın belirli bir tarihte ve belirli bir oran üzerinden hesaplanacak faizin ödeneceğine dair koşulsuz yazılı taahhüdün bulunup bulunmadığı;

---

¹²¹Internal Revenue Code (I.R.C.)

¹²²Treatment of Certain Interest in Corporation as Stock or Indebtedness

¹²³ I.R.C. Madde 385: (Çevrimiçi) <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/385>, 11 Temmuz 2012

¹²⁴Limitation on deduction for interest on certain indebtedness

¹²⁵ I.R.C. Madde 163: (Çevrimiçi) <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/163>, 11 Temmuz 2012

¹²⁶The Secretary.

¹²⁷Internal Revenue Code

¹²⁸Factors.

¹²⁹ I.R.C. Madde 385 fıkra (b): (Çevrim içi) <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/385>, 11 Temmuz 2012.

Şirketin borcu konusunda bir önceliğinin olup olmaması;

Borç/öz sermaye oranı;

Şirket söz konusu borçlarının hisse senedi olarak konvertibilitesinin mümkün olup olmadığı;¹³⁰

Şirkette hisse senedine sahip olmak ile söz konusu faiz oranları (menfaat) arasında bir ilişkinin bulunup bulunmaması olarak belirtilmiştir.

Hazine sekreterliği yukarıda sayılan ölçütler dâhilinde hangi borçlanmaların örtülü sermaye hükmünde tespit edileceğini düzenlemektedir. Ancak sekreterlik söz konusu madde hakkında çok fazla düzenleme gerçekleştirilmemiştir.¹³¹ Bu nedenle 385. madde ile ilgili olarak yayınlanan Senato Komisyonu Raporunda 385. maddede belirlenen ölçütlerin örtülü sermayenin tespitinde göz önüne alınacak ölçütlerden sadece bir kısmı olduğu hakkında görüş bildirmiştir.¹³² Nitekim ABD vergi mahkemeleri kararları da örtülü sermayenin tespitine ilişkin ölçütleri yetersiz bulmakta ve 385. maddede belirtilen ölçütlere ek olarak dikkat edilmesi gereken hususlara yer vermektedir.¹³³

Söz konusu hususlar aşağıda belirtilmiştir:¹³⁴

İlişkili kişilerden yapılan borçlanmalar örtülü sermayenin varlığı için bir gösterge oluşturabilmektedir. İlişkili kişi hissedar veya yönetime katılma hakkına sahip kişiler olabilir.

Şirkete borç verenler ile şirket hissedarları arasında bir ilişkinin var olması örtülü sermayenin tespitine ilişkin bir gösterge olabilmektedir.

---

¹³⁰ Borçların hisse senedi olarak konvertibilitesinin mümkün olup olmaması, şirkete borç olarak verilen değerlerin ilerleyen süreçte sermaye eklenmesinin mümkün olup olmadığı anlamına gelmektedir. Konvertibiliteden kastedilen söz konusu yabancı kaynağın öz kaynak niteliğine bürünüp bürünmemesidir.

¹³¹ Işık, **a.g.e.**, s.71.

¹³² Kızılot, **a.g.e.**, s.122.

¹³³ Işık, **a.g.e.**, s.72.

¹³⁴ Kızılot, **a.g.e.**, s.122; Işık, **a.g.e.**, s.72 – 73.

Şirketin yabancı kaynaklardan borçlanabilme imkânı söz konusu borçlanmanın gerçek mahiyette bir borçlanma olduğuna ilişkin bir ölçüt olabilmektedir.

Borç/öz sermaye oranının yüksek olması örtülü sermayenin varlığına ilişkin bir ölçüt olarak kabul edilmektedir. Kanunda borç/öz sermaye oranına ilişkin belirli bir oran yer almamaktadır. Vergi mahkemelerinin kararlarında ve içtihatlarda borç/öz sermaye oranının 3/1'i aşması halinde örtülü sermayenin varlığının tespit edilebileceği görüşü hâkimdir.

ABD Vergi Sisteminde örtülü sermaye ile ilgili bir diğer düzenleme I.R.C. 163. maddesinin (j) fıkrasında “*belirli borçlanma faizlerinin indirimin sınırlanması*” başlığı altında yer almaktadır. Söz konusu düzenleme mükelleflerin kazançlarını gizlemelerini engellemeye yöneliktir. Söz konusu amaç doğrultusunda belirtilen faiz giderlerinin kanunen kabul edilmeyen gider olarak tespit edilmesi sonucunu içermektedir.¹³⁵

ABD Vergi Sisteminde yer alan kazançların soyulması yaklaşımı şirketlerin kanunen kabul edilen faiz giderlerine bir üst sınır getirmektedir. Söz konusu sınırın tespitinde ise 163. maddenin (j) fıkrasındaki hükümler uygulanmaktadır. 163. maddenin (j) fıkrasının (2). bölümünde hangi koşullarda şirketlerin faiz ödemelerinin kanunen kabul edilmeyen gider sayılacağı belirtilmiştir. Düzenlemede; herhangi bir mali yılda aşırı faiz ödemesi olan ve borç/öz sermaye oranı 1,5/1'den fazla olan şirketlere uygulanmaktadır.¹³⁶

163. maddenin (j) fıkrasında yer alan aşırı faiz ödemesi şartı şirketin faiz giderlerine bir üst sınır getirmektedir. Ayrıca ilgili düzenlemede kurumun EBITDA¹³⁷,sının %50'sini aşan faiz giderlerinin indirilmesine izin verilmemektedir.¹³⁸

---

¹³⁵Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.42.

¹³⁶ I.R.C. Madde 163:<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/163>; Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.42 – 45.

¹³⁷ Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization. Faiz, vergi, amortisman ve tükenme payları indirilmeden önceki kazanç. Faaliyet karı.

¹³⁸ Demirci , **a.g.m.**, s.111.

Aşırı faiz ödememeleri; şirketin net faiz ödemelerinden şirketin ayarlanmış vergilendirilebilir gelirinin %50'sinin düşülmesi olarak tanımlanmaktadır. Aşırı faiz ödemeleri olarak belirtilen üst sınırı aşan faiz ödemeleri kanunen kabul edilmeyen gider olarak tespit edilmektedir.¹³⁹

4.2.3.3.2. Fransa Uygulaması

Fransa Vergi Sisteminde örtülü sermayeye ilişkin düzenlemeler kurum kazancının tespitinde kabul edilmeyen giderler¹⁴⁰ çerçevesinde ele alınmaktadır. Fransa'da örtülü sermaye düzenlemelerine ilişkin 1.1.2007 tarihinde yapılan değişikliklerle birlikte örtülü sermayenin tespitine yönelik yaklaşımlar kazançların soyulması yaklaşımı ile serbest oran yaklaşımından esinlenmiş ve karma bir yaklaşım benimsenmiştir.¹⁴¹

Kanunen kabul edilmeyen giderler Genel Vergi Kanunu'nun¹⁴² 209. maddesinde düzenlenmektedir.¹⁴³,

Fransa vergi sisteminde örtülü sermayenin tespitine ilişkin iki yaklaşım benimsenmiştir. Söz konusu yaklaşımlar emsallere uygunluk prensibi ve kazançların soyulması yaklaşımlarıdır. Şirketin ilişkili kişilerden temin ettiği borcun kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmesi için söz konusu borcun emsallere uygunluk prensibindeki ölçütlere ve örtülü sermaye tespiti ölçütlerine uygun olması gerekmektedir.¹⁴⁴

Emsallere uygunluk prensibi yaklaşımında iki ölçüt yer almaktadır:

¹³⁹ Işık, **a.g.e.**, s.73; Uyanık, **a.g.e.**, s.113 – 115; Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.42 – 45.

¹⁴⁰ Détermination du bénéfice imposable.

¹⁴¹ Işık, **a.g.e.**, s.78; Uyanık, **a.g.e.**, s.140.

¹⁴² Code Général Des Impôts.

¹⁴³ Genel Vergi Kanunu Madde 209: (Çevrim içi)
http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=4D03F37A3ED0BA011EBC4268A7C291F2.tpdjo15v_1?idSectionTA=LEGISCTA000006162530&cidTexte=LEGITEXT000006069577&dateTexte=20120617, 11 Temmuz 2012.

¹⁴⁴ Ernst&Young LLP, s.12; Uyanık, **a.g.e.**, s. 140-142.

Ölçütlerden ilki ilişkili kişiden temin edilen borcun faiz oranının finans kurumları tarafından orta vadeli krediler için belirlenen faiz oranının yıllık ortalamasını aşmamasıdır. Söz konusu emsal faiz oranından daha yüksek faizle yapılan borçlanmalar örtülü sermaye olarak tespit edilecektir. Bu ölçütte faiz için bir üst sınır belirlenmiştir.¹⁴⁵

İkinci ölçüt, şirketin borcu ilişkisiz kişilerden temin etmesi halinde aynı koşullar dâhilinde borçlanacağını ispat etmesidir. Söz konusu ölçütte borcu alan şirket borçlanmayı piyasa koşullarında yaptığını ispat etmesi gerekmektedir.¹⁴⁶

Örtülü sermaye tespiti üç ölçüte dayanılarak gerçekleştirilmektedir.¹⁴⁷

Birinci ölçüt borç/öz sermaye oranının 1.5/1 oranınının fazla olmasıdır.

İkinci ölçüt ilişkili kişilere ödenen faizin şirketin vergi ve faiz öncesi kazanç oranının %25'ini aşması halidir.

Üçüncü ölçüt faiz geliri eşiği ölçütüdür. Söz konusu ölçütte şirketlerin ilişkili şirketlerden elde ettikleri faiz gelirleri şirketlerin gelirleri ile karşılaştırılmaktadır.

4.2.3.3.Almanya Uygulaması

Almanya'da 2008 yılında gerçekleşen vergi reformu neticesinde örtülü sermayenin tespitine yönelik sabit oran yaklaşımı terk edilmiş ve kazançların soyulması yaklaşımı temelinde faiz gideri sınırlaması kuralı benimsenmiştir.¹⁴⁸

Alman hukuk sisteminde örtülü sermayeye ilişkin düzenlemeler faiz sınırlaması¹⁴⁹ başlığı altında yer almaktadır. Yeni düzenlemede EBITDA¹⁵⁰ sının

¹⁴⁵ Işık, a.g.e, s.78 – 80.;A.e.; Ernst&Young LLP, a.g.e., s.12 – 15; Uyanık, a.g.e., s. 140-142.

¹⁴⁶ Işık, a.g.e, s.78 – 80.;A.e.; Ernst&Young LLP, a.g.e., s.12 – 15.; Uyanık, a.g.e., s. 140-142.

¹⁴⁷ Ernst&Young LLP,a.g.e., s.13.

¹⁴⁸ Wolfgang Kessler, Rolf Eicke, New German Thin Cap Rules — Too Thin The Cap, **Taxe Notes International**, C.47, S.3, 16 Temmuz 2007, s. 263 – 264; Stuart Webber, Thin Capitalization and Interest Deduction Rules: A Worldwide Survey, **Taxe Notes International**, C.60, S.9, 29Kasım 2010, s. 688; Abdulkadir Demirci, LBO (LBO (Leveraged Buyouts-Kaldıraçlı Şirket Satın Alınması) ve Bu İşlemlerden Doğan Finansman Giderleri, **Vergi Dünyası**, S.355, Mart 2011, s.105.

¹⁴⁹ Zinsschranke

%30'unu aşmayan faiz ödemeleri kanunen kabul edilen gider olarak kabul edilmektedir. Söz konusu genel kuralın üç istisnası bulunmaktadır. Kurumun net faiz ödemeleri yıllık 3 Milyon Euro'nun altında ise herhangi bir sınır olmaksızın gider olarak indirilebilmektedir. Kurum herhangi bir şirket grubuna bağlı olmaması halinde ve kurumun borç/öz sermaye oranı ile kurumun ait olduğu grubun ortalama borç/öz sermaye oranı arasında yüzde 2'den fazla bir fark olmaması durumlarında da faiz gideri sınırlaması uygulanmamaktadır.¹⁵¹

4.2.4. Diğer Yaklaşımlar

Ana yaklaşımlar olarak kabul edilen sabit oran yaklaşımı, serbest oran yaklaşımı ve kazançların soyulması yaklaşımlarının yanı sıra örtülü sermayenin tespit edilmesinde ülkeler tarafından başka yaklaşımlarda uygulanmaktadır. Söz konusu yaklaşımlar; örtülü sermaye benzeri yaklaşım, konsolide grup yaklaşımı ve borçlanmalara sınır getirilmesi yaklaşımlarıdır.¹⁵²

4.2.4.1. Örtülü Sermaye Benzeri Yaklaşım

Örtülü sermaye benzeri yaklaşım sektörler bakımından objektif piyasa kıstasları göz önüne alınarak tespit edilen borç/öz sermaye oranının temel alınması ve fazla faiz ödemelerinin kanunen kabul edilmeyen gider olarak tanımlanması esasına dayanır. Objektif piyasa kıstasları sanayi veya sektör ölçülerine göre tespit edilmektedir. Söz konusu standartların bağımsız düzenleyici kuruluşlar tarafından belirlenmesi vergi idaresine yönelik eleştirileri engellemektedir. Piyasa kıstasları, söz konusu piyasanın fiili koşullarını daha gerçekçi yansıtabileceğinden tercih edilmektedir. Ancak söz konusu piyasanın şartları dinamik bir seyir izlediğinden değişen piyasa koşullarına bağlı olarak objektif piyasa kıstaslarının da yeniden

---

¹⁵⁰ Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization. Faiz, vergi, amortisman ve tükenme payları indirilmeden önceki kazanç.

¹⁵¹ Kessler, Eicke, a.g.m., s.264; Webber, a.g.m., s. 688.

¹⁵² Uyanık, a.g.e., s.64.

değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra bazı sektörler için piyasa kıstaslarının tespit edilmesi kolay olabilmekte iken bazı piyasalarda objektif kıstasların tespiti daha zor olmaktadır. Borçlanma işlemlerinin ağırlıkta olduğu bankacılık sektörü gibi finansal piyasalarda söz konusu piyasa kıstaslarının tespit edilmesi daha kolaydır. Buna karşın borçlanma işlemlerinin seyrek olarak gerçekleştiği piyasalara ilişkin kıstasların tespiti güçtür.¹⁵³

Örtülü sermaye benzeri yaklaşımın yürütülmesi vergi idaresi açısından çeşitli eleştirilere maruz kalmaktadır. Temelde objektif piyasa ölçütlerinin tespitinde OECD emsal bedel prensibi temel alınarak hesaplama yapılmaması yönünden eleştiriye uğramaktadır.¹⁵⁴

4.2.4.2. Grup Konsolide Sermaye Yapısı Yaklaşımı

Grup konsolide sermaye yapısı yaklaşımında şirketlerin borç/öz sermaye oranlarının hesaplanması şirketin bağlı olduğu grubun dünya ölçeğindeki konsolide borç/öz sermaye oranı dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Söz konusu yaklaşımda şirketlerin borç/öz sermaye oranı şirketin bağlı olduğu grubun dünya ölçeğindeki borç/öz sermaye oranı ile karşılaştırılmakta ve grubun dünya ölçeğindeki borç/öz sermaye oranını aşması halinde aşan kısma isabet eden faiz ödemeleri kanunen kabul edilmeyen gider olarak belirlenmektedir. Grup konsolide sermaye yapısı yaklaşımının temelinde grubun dünya ölçeğindeki borç/öz sermaye oranının söz konusu şirketin ortak veya ilişkili kişilerinin kaldırabilecekleri riskin bir göstergesi olduğu varsayımı yer almaktadır.¹⁵⁵

Grubun dünya ölçeğindeki borç/öz sermaye oranı objektif bir kıstas olduğundan grup konsolide sermaye yapısı yaklaşımının sabit oran yaklaşımına göre fiili durumu daha gerçekçi bir şekilde tespit ettiği savunulabilir. Ayrıca çok uluslu

---

¹⁵³Stuart Webber, **Thin Capitalization and Interest Deduction Regulations**, Copenhagen Research Group on International Taxation – Corit Discussion Paper No. 8, 2010, s. 3 19. Uyanık, **a.g.e.**, s.64.

¹⁵⁴Webber, **a.g.e.**, s.3 – 19; Uyanık, **a.g.e.**, s.64.

¹⁵⁵Webber, **a.g.e.**, s. 57; Uyanık, **a.g.e.**, s.64-65.

şirketlerin finansal tabloları aracılığıyla grubun borç/öz sermaye oranı kolay bir şekilde tespit edilebilmektedir.¹⁵⁶

Grup konsolide sermaye yapısı yaklaşımı çeşitli açılardan eleştirilmektedir. Eleştirilerden ilki borç/öz sermaye oranının hesaplanmasında emsal bedel prensibinin uygulanmamasıdır. OECD Modelinde örtülü sermaye tespitinde uygulanan emsal bedel prensibi benzer şart ve koşullardaki şirketlerin kıyaslanması ve benzer yaptırımlara tabi tutulması esasına dayanmaktadır. Grup konsolide sermaye yapısı yaklaşımında ise şirketler veya yapılan işlemler emsalleri ile mukayese edilmemekte, örtülü sermaye şirketin bağlı bulunduğu dünya ölçeğindeki borç/öz sermaye oranı üzerinden tespit edilmektedir. Eleştirilerden ikincisi ise söz konusu yaklaşımda şirketlerin bağlı bulunduğu gruplardan ayrı ve bağımsız bir tüzel kişilik olarak kabul edilmemesidir. Şirket ile grubun faaliyette bulunduğu piyasa koşulları farklı olabilmektedir. Grup konsolide sermaye yapısı yaklaşımında ise bu farklılık göz önüne alınmamaktadır.¹⁵⁷

4.2.4.3. Toplam Borçlara Sınır Getirilmesi Yaklaşımı

Örtülü sermaye şirketlerin ortaklarından veya ilişkili kişilerden temin ettikleri borçlanmaların kanunlarda belirtilen unsurları taşıması halinde uygulanmaktadır. Toplam borçlara sınır getirilmesi yaklaşımında şirketlerin borçlanma kaynağı dikkate alınmamakta ve şirketin toplam borçları üzerinden bir sınırlandırma uygulanmaktadır. İlişkili şirketlerin toplam borç miktarına borcun kaynağına bakılmaksızın bir sınırlama getirilmesi uygulaması OECD model vergi anlaşmasının 9. Maddesine aykırı değildir.¹⁵⁸

Şirketlerin toplam borçlarına sınır getirilmesi uygulaması sadece örtülü sermayeye özgü bir kural değildir. Zira Basel 2 kuralları çerçevesinde bankacılık ve finans sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin derecelendirmelerinde şirketin toplam borç miktarının belli miktarı aşmaması dikkate alınan unsurlardan birisidir. Bu

¹⁵⁶Webber, a.g.e., s. 57; Uyanık, a.g.e., s.65.

¹⁵⁷Webber, a.g.e., s. 57; Uyanık, a.g.e., s.65.

¹⁵⁸ OECD, Nisan 2010, a.g.e.; Uyanık, a.g.e.,s.66.

nedenle toplam borçlanmalara ilişkin vergisel açıdan bir üst sınırın belirlenmesi iktisadi kurallara bir muhalefet oluşturmamaktadır.¹⁵⁹

4.3. Örtülü Sermayede İlişkili Kişilerin Tespit Edilmesine Yönelik Yaklaşımlar

Sabit oran yaklaşımı, serbest oran yaklaşımı, kazançların soyulması yaklaşımı ve yukarıda incelenen diğer yaklaşımlar örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borç/öz sermaye oranlarının tespitine yönelik kullanılan yaklaşımlardır. Ancak şirketlerin borçlanmalarının örtülü sermaye olarak değerlendirilmesi için söz konusu borçların belirlenen oran veya miktarları aşmasının yanında birtakım başka kurallara da bağlanmaktadır.

Söz konusu olan diğer kurallarda hangi gerçek veya tüzel kişilerden gerçekleştirilen borçlanmaların örtülü sermayenin tespitinde hesaba katılacağı açıklanmaktadır. Bu kurallar; en az ortaklık oranı ve gruplandırma kuralları başlıkları altında açıklanacaktır.

4.3.1. En Az Ortaklık Yaklaşımı

En az ortaklık kuralı şirketin gerçekleştirdiği ve örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınan borçlanmanın kaynağına ilişkin düzenlemeler içermektedir. Borçlanma işleminin örtülü sermaye olarak nitelendirilebilmesi için söz konusu borçlanmanın şirketin ortaklarının, ilişkili kişilerden veya şirketlerden yapılması gerekmektedir. Diğer gerçek veya tüzel kişilerden yapılan borçlanmalar şirketin olağan borçları kapsamına girmekte ve örtülü sermaye olarak değerlendirilmemektedir. Bu bakımdan en az ortaklık oranı örtülü sermayenin

---

¹⁵⁹ OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**; Uyanık, **a.g.e.**, s.66.

tespitinde ortak ve ilişkili kişi veya şirketlerin tespitine ilişkin kurallar getirmektedir.¹⁶⁰

Örtülü sermaye uygulamasına ilişkin uygulanacak kurallarda bağımlı şirketlere ve ilişkili kişilere ilişkin tanımlamalara da yer verilmiştir. Kurallarda bağımlı şirket ve ilişkili kişi şartı için bazı ülke kanunlarında en az %10¹⁶¹ oranında ortaklık payına sahip olma koşulu yer almaktadır. Tespit edilen ortaklık oranı bazı ülke kanunlarında ise en az %25¹⁶², e kadar çıkabilmektedir.¹⁶³

4.3.2. Gruplandırma Yaklaşımı

Gruplandırma yaklaşımının temel amacı “şelale”, “çağlayan” etkisini gidermektir. Çağlayan etkisi; şirketin sahip olduğu birden fazla şirket zinciri yoluyla borç/öz sermaye oranını orantısız bir şekilde artırarak kanuni sınırlar dâhilinde örtülü sermaye uygulaması yoluyla vergiden kaçınması olarak ifade edilebilir. Bir başka ifadeyle şirketin sahibi olduğu diğer şirketler aracılığı ile kanuni yollardan daha az vergi ödenmesi yani kanuna karşı hileye yapılmasıdır. Söz konusu kanuna karşı hile yöntemini engellemek amacıyla çeşitli ülkelerde örtülü sermayenin tespitinde gruplandırma kuralı uygulanmaktadır.¹⁶⁴

Şelale (çağlayan) etkisi yoluyla kanuna karşı hilenin gerçekleşmesinin önlenmesi amacıyla geliştirilen gruplandırma yaklaşımı üç farklı şekilde uygulanmaktadır.¹⁶⁵

Birinci uygulama şeklinde gruplandırma kuralı bağımlı şirketlerin öz sermayelerinin ana şirketin öz sermayesinden indirilmesi şeklinde uygulanmaktadır.¹⁶⁶

---

¹⁶⁰ Uyanık, **a.g.e.**, s.67; Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.2.

¹⁶¹ Türkiye uygulamasında ortakla ilişkili kişinin tespitinin ilişkin %10'luk en az ortaklık payı koşulu yer almaktadır.

¹⁶² 2008 değişiklikleri öncesi Almanya uygulamasında örtülü sermayenin tespitinde %25'lik paya sahip ortakların şirkete verdikleri borçlar dikkate alınmaktadır.

¹⁶³ Uyanık, **a.g.e.**, s.67; Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.2.

¹⁶⁴ Uyanık, **a.g.e.**, s.67; Webber, **a.g.e.**, s. 57, 32; Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.2, 14, 39.

¹⁶⁵ Uyanık, **a.g.e.**, s. 68.

İkinci uygulama şeklinde ise örtülü sermaye uygulamasının tespitinde yavru şirketlerin öz sermayelerinden yurt dışındaki ortakların ana şirkete verdikleri borç miktarı çıkartılmaktadır.¹⁶⁷

Üçüncü uygulamada ise örtülü sermaye tespitinde grup şirketleri tek bir şirket olarak değerlendirilmekte, grup şirketlerinde yer alan şirketlerin her birinin öz sermaye ve borçları toplanarak tek bir mükellef gibi değerlendirme yapılmaktadır. Söz konusu borç/öz sermaye oranları kanunlarda tespit edilen değerleri geçmeleri halinde örtülü sermaye uygulamasına ilişkin müeyyideler belirtilen sınırı geçen işletmeler için uygulanmaktadır.¹⁶⁸

5. OECD VERGİ ANLAŞMASI MODELİNDE ÖRTÜLÜ SERMAYEYE YÖNELİK DÜZENLEMELER

OECD tarafından örtülü sermaye uygulamaları konusunda hazırlanmış bir rehber mevcut değildir. Doğrudan örtülü sermaye uygulamalarına yönelik olarak sadece OECD konseyi tarafından 26 Kasım 1986 tarihinde kabul edilip Eylül 2000 tarihinde güncellenen örtülü sermaye raporu mevcuttur. Söz konusu raporda örtülü sermaye uygulamasının tespit edilmesine ilişkin olarak OECD Model Vergi Anlaşması'nın 9. maddesinde yer alan emsallere uygunluk ölçütü ile ilişki kurmaktadır.¹⁶⁹ OECD raporu emsal bedel prensibinin transfer fiyatlandırması işlemlerinin yanı sıra örtülü sermayenin tespitinde de bir ölçüt olarak kullanılabilirdiğini belirtmektedir.

OECD Modelinin 9. maddesi emsallere uygunluk ölçütünü içermektedir ve şirket kârlarının emsallerine göre tekrardan ayarlanabileceğini ifade etmektedir. Söz konusu madde şirketlerin gider kaydettikleri faiz ödemelerinin emsal faiz

---

¹⁶⁶ A.e.

¹⁶⁷ Ernst&Young LLP, a.g.e., s.2; Uyanık, a.g.e., s.69.

¹⁶⁸ Ernst&Young LLP, a.g.e., s.2; Uyanık, a.g.e., s.70.

¹⁶⁹ OECD, Nisan 2010, a.g.e.

ödemelerinden farklılık göstermesi halinde yeniden değerlendirilmesine imkân sağlamaktadır.¹⁷⁰

OECD Modelinin şerhinde 9. Maddeye ilişkin aşağıda ki açıklamalar yer almaktadır:

“a. 9 uncu madde, borç alan işletmenin kârlarını emsal bir durumda oluşabilecek kâr miktarına yükseltmeyi sağladıkları sürece, örtülü sermaye hakkındaki ulusal yasaların uygulanmasını önlememektedir.

b. 9 uncu madde, sadece borç ilişkisinde geçerli olan faiz oranının emsallere uygun olup olmadığını değil, aynı zamanda, görünüşte borç olan bir ödemenin gerçekten borç olup olmadığını veya başka bir ödeme olarak özellikle örtülü sermaye olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğini belirlemede de geçerli bir düzenlemedir.

b. Örtülü sermayeye ilişkin kurallar, ulusal işletmenin kârlarını emsal kârların üstüne çıkarmamalıdır. Mevcut vergi anlaşmalarının uygulanmasında bu ilkeye uyulmalıdır.”¹⁷¹

OECD Modelinin 9. maddesinde emsal bedel kavramı yer almaktadır. 9. madde aynı zamanda vergi idarelerine emsallere aykırı olarak oluşan işletme kârlarını ülkenin kanunları çerçevesinde yeniden değerlendirme olanağı vermektedir. Vergi idarelerinin söz konusu yeniden değerlendirmeyi yaparken ilgili ülkenin kanunlarında örtülü sermaye uygulamasına ilişkin kuralların mevcut olması değerlendirmenin bu kurallar çerçevesinde yapılması gerekmektedir.¹⁷²

OECD Model’inde borç veren gerçek veya tüzel kişinin borç verdiği şirketin risklerine etkin bir şekilde ortak olduğu sürece borç veren kişiye yapılan faiz ödemelerinin 10. madde kapsamında kâr payı dağıtımını hükmünde sayılacağı

¹⁷⁰ Soydan, 1995, **a.g.e.**, s.296- 297.

¹⁷¹ OECD, 2010, **a.g.e.**, s.181; Işık, a.g.e, s.56; Soydan, 1995, **a.g.e.**, s.296- 297.

¹⁷² Işık, **a.g.e.**, s.57; Kızılot, **a.g.e.**, s.111

belirlenmektedir. Burada verilen borcun emsallerine nazaran daha yüksek olması veya borcu alan şirketin borç/öz sermaye oranının emsallerine göre daha yüksek olması halinde borç veren kişinin borcu verdiği şirketin risklerine ortak olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Zira borç/öz sermaye oranının büyüklüğü şirketin sermayesinin borcu karşılamada yetersiz olabileceği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.¹⁷³ Borç veren kişinin şirketin risklerine ortak olması sonucu ise aralarındaki ilişkinin yatırım - sermaye ilişkisi olduğu yani borç veren kişinin kârdan pay almak koşulu ile borç verdiği neticesini ortaya çıkaracaktır.¹⁷⁴

OECD model vergi anlaşmasında örtülü sermaye uygulamasının tespiti için kullanılan borç/öz sermaye oranının belirlenmesi konusunda sabit oran yaklaşımı yerine hangi çeşit borçlanmaların örtülü sermaye kapsamında değerlendirilebileceği konusu üzerinde durulmuştur. Söz konusu borçlanmaların tespiti için çeşitli ölçütler belirlenmiştir.

OECD komitesi tarafından şirketin temin ettiği borcun hangi koşullarda örtülü sermaye olarak dikkate alınacağına ilişkin çeşitli ölçütler belirlenmiştir, söz konusu ölçütler:

Yüksek borç/öz sermaye oranı;

Borcu alan kurumun uzun vadeli kaynak ihtiyacı;

Borcu veren gerçek veya tüzel kişinin borcu verdiği şirketteki ortaklık payı;

Borçlanmaya ilişkin yapılan faiz ödemelerin şirkete gider olarak şirketin kurumlar vergisi matrahından indirilip indirilmediği;

Borcun ileriki dönemlerde sermayeye eklenmesi taahhüdü;

Faiz ödemelerinin emsallerine göre durumu;

Faiz ödemelerinin kurumun ticari faaliyetlerinin sonuçları ile ilişkisi

---

¹⁷³ Koyuncu, **a.g.e.**, s.416; Kızılot, **a.g.e.**, s.113; OECD, 2010, **a.g.e.**, s. 186 – 205.

¹⁷⁴ Işık, **a.g.e.**, s.58; Soydan, 1995, **a.g.e.**, s.295.

Şirketin zarardan kurtulmak için mali durumunu düzeltme eğilimi olarak belirtilebilir¹⁷⁵.

OECD komitesi tarafından belirlenen ölçütler tek başlarına örtülü sermayenin varlığı yönünde kesin bir kanıt oluşturmamaktadır. Ancak söz konusu ölçütler örtülü sermayenin varlığının tespitinde önemli bir belirti olabilir. Özellikle ülke düzenlemelerinde yukarıda belirtilen ölçütlerin bir arada kullanılması örtülü sermayenin tespit edilmesine açıklık, belirginlik ve kesinlik getirecektir.¹⁷⁶

6. ÖRTÜLÜ SERMAYE UYGULAMALARINA KARŞI DÜZENLENEN HUKUKİ YAPTIRIMLAR

Devletler vergi sistemlerinde şirketlerin örtülü sermaye uygulamalarına karşı çeşitli vergisel yaptırımlara yer vermektedir. Söz konusu yaptırımlar; borçlanma nedeniyle ödenen faizin kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmesi ve kanunen kabul edilmeyen faiz giderlerinin kâr payı dağıtım hükmünde sayılması olarak sıralanabilir.¹⁷⁷

6.1. Örtülü Sermayeye Ödenen Faizin Kanunen Kabul Edilmeyen Gider Olarak Değerlendirilmesi (Faiz Gider Sınırlandırması)

Örtülü sermayeye ödenen faizin kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmesi faiz gideri sınırlandırması olarak da adlandırılmaktadır.¹⁷⁸

Kanunlarda belirlenen borç/öz sermaye oranını aşan borçlanmalar örtülü sermaye olarak kabul edilmektedir. Faiz gideri sınırlandırması uygulamasında söz

---

¹⁷⁵ Koyuncu, **a.g.e.**, s.415; Çetin, Nisan 2005, **a.g.e.**, s.80

¹⁷⁶ Koyuncu.,**a.g.e.**, s.416.

¹⁷⁷ Işık, **a.g.e.**, s.40; Soydan, **a.g.e.**, s.295; OECD,Nisan 2010,**a.g.e.**

¹⁷⁸ Uyanık, **a.g.e.**, s.56, OECD, Nisan 2010, **a.g.e.**

konusu borç/öz sermaye oranını aşan borçlanmalara isabet eden faiz ödemeleri kanunen kabul edilmeyen gider olarak kabul edilmektedir. Böylece şirketin örtülü sermaye uygulaması yoluyla kurumlar vergisi matrahını aşındırmasının engellenmesi hedeflenmektedir.

Örtülü sermayeye isabet eden ve kanunen kabul edilmeyen gider olarak belirlenen faizin tespit edilmesinde iki yöntem bulunmaktadır.

Birinci yöntemde kanunen kabul edilmeyen gider sayılacak faiz ödemeleri borç/öz sermaye oranını aşan borçlanmalara isabet eden faiz ödemeleri olarak hesaplanır. Örneğin örtülü sermayenin tespitinde borç/öz sermaye oranının 3/1 olduğunu varsayalım, yani öz sermayenin üç katını aşan borçlanmalar örtülü sermaye olarak kabul edilecektir. Öz sermayenin 100.000TL, ortak veya ilişkili kişilerden yapılan borçlanmaların 500.000 TL, 500.000 TL borç için ödenen faizin 50.000 TL olduğunu varsayalım. Öz sermayenin 3 katını aşan borçlanmalar örtülü sermaye olarak tespit edileceğinden $500.000 - 3 \times 100.000 = 200.000$ TL (borç – 3 x öz sermaye) örtülü sermaye olarak tespit edilecek ve örtülü sermayeye isabet eden (500.000TL için 50.000 TL faiz ödemesi yapılmışsa 200.000 TL'ye 20.000 TL faiz ödememsi isabet eder) 20.000 TL kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilecektir. Söz konusu 20.000 TL' lik meblağ kurumlar vergisi matrahının hesaplanmasında gider olarak indirilemeyecektir.

İkinci yöntem ise kanunda belirlenen borç/öz sermaye oranını aşan borçlanmaların oranı aşan kısmının belli ek şartları taşıması halinde kanunen kabul edilmeyen gider olarak tespit edilmesidir. ABD ve Fransa yaptırımları bu yöntem çerçevesinde yürütülmektedir.¹⁷⁹

---

¹⁷⁹Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.14, 45 -47; Uyanık, **a.g.e.**, s.56.

6.2. Örtülü Sermaye Faizlerinin Kâr Payı Hükümünde Değerlendirilmesi

Örtülü sermaye uygulamalarına uygulanan diğer bir yaptırım türü, örtülü sermayeye isabet eden faiz giderlerinin kâr payı dağıtımı hükmünde sayılmasıdır. Söz konusu yaptırımda ortak veya ilişkili kişilerin şirkete borç verme işleminin gerçek mahiyeti esas alınmaktadır. Şirkete verilen borç sermaye kapsamında değerlendirilmemekte ancak sermayenin getirisi olarak örtülü sermayeye isabet eden faiz ödemeleri kâr payı dağıtımı hükmünde kabul edilmektedir.¹⁸⁰

Faizlerin kâr payı dağıtımı hükmünde değerlendirilmesi mükerrer vergilendirme sorununu da beraberinde getirmektedir. Mükerrer vergilendirme sorunu şirketin ödediği faizlerin ve kâr payı dağıtımının ayrı ayrı iki kere vergilendirilmesi halinde ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki şirketin yaptığı faiz ödemeleri stopaja tabi tutulmakta ve örtülü sermayenin varlığı durumunda söz konusu faiz ödemeleri kâr payı dağıtımı olarak kabul edilmekte ve gelir vergisi alınmaktadır. Örtülü sermayeye isabet eden faiz ödemeleri önce faiz olarak sonrada kâr payı olarak vergilendirilmekte sonuç itibariyle aynı gelir üzerinden iki defa vergi alınmakta ve mükerrer vergilendirme sorununa yol açmaktadır. Söz konusu mükerrer vergilendirme sorunun önlenmesine yönelik olarak faiz ödemeleri ve kâr payı dağıtımı örtülü sermayeye taraf olan kişi veya kurumlar nezdinde düzetme işlemlerine konu olmaktadır.¹⁸¹

---

¹⁸⁰ Koyuncu, **a.g.e.**, s.415; Uyanık, **a.g.e.**, s.57; Ernst&Young LLP, **a.g.e.**, s.14, 15, 18.

¹⁸¹ Uyanık, **a.g.e.**, s.58.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE ÖRTÜLÜ SERMAYE VE ÖRTÜLÜ SERMAYENİN UNSURLARI

1. TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE ÖRTÜLÜ SERMAYENİN TARİHÇESİ

Türk Vergi Sisteminde örtülü sermaye kavramı ilk olarak 1949 yılında yürürlüğe giren Mülga 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 15. ve 16. Maddelerinde “gizli sermaye” adı altında yer almıştır.

Kabul edilmeyen tenzilât başlıklı 15. madde aşağıda belirtilmektedir:

“Kabul edilmeyen tenzilât:

MADDE 15. — Kurum kazancının tesbitinde aşağıdaki tenzilâtın yapılması kabul edilmez:

- 1. Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler;*
- 2. Gizli sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler;*
- 3. Sermaye şirketlerince dağıtılan gizli kazançlar;*

4. Her ne şekilde olursa olsun, ayrılan ihtiyat akçaları (Ticaret Kanununa, Kurumların hususi kanunlarına veya esas mukavele ve rüzanamelerine göre safi kazançlarından ayırdıkları âdi, hususi ve fevkalâde ihtiyatlar ile 2999 sayılı Kanuna müsteniden bankalara ayırdıkları zarar karşılıkları dâhil);

- 5. Dar mükellefiyete tâbi yabancı kurumlarda ayrıca;*

a) Yabana kurum hesabına yaptıktan alımlar ve satışlar için ana merkeze veya Türkiye dışındaki diğer şubelere verilen faiz ve komisyonlar;

b) Ana merkezin veya Türkiye dışındaki şubelerin masraflarına veya zararlarına iştirak üzere ayrılan hisseler (Türkiye'deki kurumun teftiş ve murakabesi için yabana memleketlerden gönderilen yetkili kimselerin seyahat masrafları hariç);

6. Bu kanuna göre hesaplanan Kurumlar Vergisi ile her türlü para cezaları ve vergi cezaları.”¹⁸²

Maddenin gerekçesinde vergi matrahının tespitinde kabul edilmeyen indirimlerin en önemlileri olarak gizli sermaye faizleri, gizli kazanç dağıtımı şeklinde ödemeler ve ihtiyat akçeleri belirtilmiştir. Buna ek olarak gizli sermaye faizi ile gizli kazanç dağıtımının Kurumlar vergisi açısından üzerinde önemle durulması gereken konular olduğu belirtilmiştir. Gerekçede kurumların açık bir şekilde vergi kaçırmayacakları ancak vergi matrahının aşındırılmasını önleyecek tedbirlerin alınmaması halinde kurumların gizli kazanç yoluyla vergi matrahını aşındırabilecekleri ve Türkiye’de bunun benzer örneklerin gözlemlendiği belirtilmiştir. ¹⁸³ Maddenin gerekçesinde belirtildiği üzere 5422 sayılı K.V.K.’da örtülü sermaye kanundaki ifadeyle gizli sermaye üzerinde önemle durulması gereken bir konu olarak belirtilmiştir.

Örtülü (gizli) sermaye kanununun 15. maddesinde kabul edilmeyen indirimler başlığı altında yer aldıktan sonra kanununun 16. maddesinde örtülü (gizli) sermayenin tanımı yer almaktadır. Gizli sermaye başlıklı 16. madde aşağıda belirtilmektedir:

“Gizli sermaye:

MADDE 16. - Kurumların:

¹⁸² 5422 Sayılı Kanun Gerekçesi Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

¹⁸³ 5422 Sayılı Kanun Gerekçesi Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

1. Aralarında, vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir iktisadi münasebet bulunan gerçek ve tüzel kişilerden yaptıkları istikrazlar teşebbüste devamlı olarak kullanılır ve bilhassa sabit kıymetlere yatırılmış olursa;

2. Bu istikrazlarla kurumun öz sermayesi arasında emsaline nazaran bariz bir nispetsizlik mevcut olursa;

Bu suretle borçlanılan paralar gizli sermaye sayılabilir.”¹⁸⁴

Maddede kurumun vasıtalı, vasıtasız bir şirket ilişkisi veya devamlı ve sıkı bir iktisadi ilişkisi olduğu kurum veya kişiden borçlanması durumunda söz konusu borçlanma kurumda devamlı kullanılırsa ve borç ile kurumun öz sermayesi arasında emsallerine oranla bariz bir farklılık mevcut olursa söz konusu borçlanma gizli sermaye olarak tespit edilmektedir.

5422 sayılı kanunda borç öz sermaye oranının belirlenmesi açısından emsal bedel prensibinin benimsendiği anlaşılmaktadır. Zira borcun örtülü sermaye olarak tespiti için kurumun borç/öz sermaye oranının emsallerine göre açık bir farklılık bulunması gerekmektedir.

Maddede yer alan bir diğer önemli husus ise borcun tümü itibariyle örtülü sermaye sayılmaktadır.

Hükümetin kanun teklifinde belirtilen şartları taşıyan borçlanmaların örtülü sermaye “sayılacağı” belirtilmiş ancak geçici komisyon raporunda ilgili maddede sayılan şartların ve ilişkilerin tespiti açısından idareye takdir yetkisi bırakmak üzere “sayılır” kelimesi yerine “sayılabilir” kelimesinin yer alması kabul edilmiş ve söz konusu maddenin anlaşmazlıklara mahal vermeyecek şekilde yeniden yazıldığı belirtilmiştir.¹⁸⁵

---

¹⁸⁴ 5422 Sayılı Kanun Gerekçesi Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

¹⁸⁵ 5422 Sayılı Kanun Gerekçesi Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

1949 – 1961yılları arası yaklaşık 12 yıl boyunca hiç değişikliğe uğramadan uygulanan 16. madde 1961 yılında yürürlüğe giren 192 sayılı 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun ile değişikliğe uğramıştır.

192 sayılı kanunun 3. maddesi uyarınca 16. madde aşağıda belirtilen şeklini almıştır:¹⁸⁶

“Örtülü sermaye:

MADDE 16 — Kurumların aralarında vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir iktisadi münasebeti bulunan gerçek ve tüzel kişilerden yaptıkları istikrazlar, teşebbüste devamlı olarak kullanılır ve bu istikrazlarla kurumun öz sermayesi arasındaki nispet, emsali kurumlarınkine nazaran bariz bir fazlalık gösterirse mezkûr istikrazlar örtülü sermaye sayılır.”

Kanunun gerekçesinde 5422 sayılı kanunun 16. maddesindeki mevcut hükümlerin belirsiz ve eksik görüldüğü belirtilmiştir. 1 numaralı bentte yer alan “Bilhassa sabit değerlere yatırılması” ifadesinin “Teşebbüste devamlı olarak kullanılması” ölçütünü hükümsüz hale getirdiği gerekçe gösterilmiş yapılan değişiklik ile 16. maddeye belirginlik ve açıklık getirildiği ifade edilmiştir.¹⁸⁷

Ayrıca 192 sayılı kanunla 16. maddede yer alan “gizli sermaye” ifadesi örtülü sermaye olarak değiştirilmiştir.

Yaklaşık 45 yıl süreyle herhangi bir değişikliğe uğramadan uygulanan örtülü sermaye müessesesi 1.1.2006 tarihli 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun yürürlüğe girmesiyle günümüzde geçerli olan halini almıştır.

---

¹⁸⁶ 192 sayılı 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun Gerekçesi, Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

¹⁸⁷ 192 sayılı 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun Gerekçesi, Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

5520 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte Türk Vergi Sisteminde örtülü sermayeye daha detaylı ve geniş bir şekilde yer verilmiştir. 5520 sayılı Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere “örtülü sermaye müessesesi uluslararası gelişmeler ve genel kabul görmüş ilkeler dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir”. 5520 sayılı Kanunun 12. maddesinde örtülü sermayenin tanımına ve unsurlarına açıklık getirilmiş ve hangi tür borçlanmaların örtülü sermaye kapsamına girmeyeceği belirlenmiştir.¹⁸⁸

5520 sayılı kanunun 12. maddesinde örtülü sermaye başlığı altında düzenlenen madde aşağıdaki gibidir:

“(1) Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır.

(2) Yukarıda belirtilen karşılaştırma sırasında, sadece ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalar hariç olmak üzere, ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan banka veya benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar % 50 oranında dikkate alınır.

(3) Bu maddenin uygulanmasında;

a) Ortakla ilişkili kişi, ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında ortağı olduğu veya en az bu oranda oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu bir kurumu ya da doğrudan veya dolaylı olarak, ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az % 10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurumu,

---

¹⁸⁸ 5520 Sayılı K.V.K.’unun gerekçesi, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

b) Öz sermaye, kurumun Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit edilmiş hesap dönemi başındaki öz sermayesini,

ifade eder.

(4) Kurumların İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisselerinin edinilmesi durumunda, söz konusu hisse nedeniyle ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılanlardan temin edilen borçlanmalarda en az % 10 ortaklık payı aranır.

(5) Yukarıda belirtilen oranlar, borç veren ortaklar ve ortakların ilişkide bulunduğu kişiler için topluca dikkate alınır.

(6) Aşağıda sayılan borçlanmalar örtülü sermaye sayılmaz:

a) Kurumların ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayri nakdî teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar.

b) Kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar.

c) 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bankalar tarafından yapılan borçlanmalar.

ç) 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren finansman ve faktoring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar.

(7) Örtülü sermaye üzerinden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi

kanunlarının uygulanmasında, gerek borç alan gerekse borç veren nezdinde, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, tam mükellef kurumlar nezdinde yapılacak düzeltmede örtülü sermayeye ilişkin kur farklarını da kapsayacak şekilde, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilir. Şu kadar ki, bu düzeltmenin yapılması için örtülü sermaye kullanan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şarttır.”

5520 sayılı K.V.K.’nın 12. maddesinde düzenlenen örtülü sermaye önceki düzenlemelerin aksine geniş kapsamlı ve detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. İlgili maddede ilişkili kişilerin tanımı, örtülü sermaye kapsamında dikkate alınmayacak borçlanmalar, borç/öz sermayenin oranının hesaplanmasında dikkate alınacak öz sermayenin nasıl hesaplanacağı, örtülü sermaye uygulamasına karşı bağlanan sonuçlar belirtilmiştir.

12. maddenin 1. fıkrasında yer alan; *“borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır.”* İfadesiyle 5422 sayılı kanunda benimsenen serbest oran yaklaşımının 5520 sayılı kanunla birlikte terk edildiği ve sabit oran yaklaşımının benimsendiği anlaşılmaktadır. Sabit oran yaklaşımı kurumun kanunda belirtilen unsurları taşıyan borçlarının kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını aşması halinde örtülü sermaye olarak tespit edileceği şeklinde uygulanmaktadır.

Maddenin gerekçesinde 2/1 olarak belirtilen borç/öz sermaye oranı T.B.M.M. Plan ve Bütçe Komisyonunda 3/1 olarak değiştirilmiştir. Komisyonda 2/1’lik borç/öz sermaye oranının öz kaynak nedeniyle dış kaynaklara yönelmek zorunda kalan kurumlar aleyhine bir yük oluşturacağından, kurumların sermaye temininde

darboğazlar yaşanmasına ve ticari hayatı olumsuz yönde etkilenmesine neden olacağından dolayı 3/1 şeklinde değiştirilmiştir.¹⁸⁹

2. 5422 SAYILI KANUN İLE 5520 SAYILI KANUN’UN ÖRTÜLÜ SERMAYE AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

5520 sayılı K.V.K.’nin yürürlüğe girmesiyle örtülü sermayenin tespitine ilişkin kurallar daha somut ve objektif bir şekil almıştır. 5520 sayılı kanunun 12. maddesi ile ilişkili kişiler detaylı bir biçimde açıklanmış, hangi borçlanmaların örtülü sermaye kapsamında dikkate alınmayacağı belirtilmiş ve 5422 sayılı kanunun 16. maddesinde yer alan düzenlemeler önemli ölçüde değiştirilmiştir. Söz konusu değişikliklerle 5422 sayılı kanunun 12. maddesinden kaynaklanan ve uyumsuzluklara neden olan belirsizlikler giderilmeye çalışılmıştır.

Borcun devamlı kullanılmasından kast edilenin ne olduğu, borç/öz sermaye oranının kıyaslanmasında dikkate alınacak emsalin nasıl belirleneceği, kur farkının örtülü sermaye faizi gibi değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, öz sermaye tanımındaki belirsizlik gibi uyumsuzluklar 5520 sayılı kanunun 12. maddesi ile büyük ölçüde giderilmiştir.¹⁹⁰

5422 sayılı kanunda yer alan “borcun devamlı olarak kullanılması” şartı 5520 sayılı kanunda kaldırılmıştır. 5520 sayılı kanunda yer alan unsurların gerçekleşmesi halinde borçlanmanın kullanıldığı süre dikkate alınmaksızın örtülü sermaye olarak tespit edilmektedir.¹⁹¹

---

¹⁸⁹ Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

¹⁹⁰ İYMMO, **5520 Sayılı Kanunla Örtülü Sermaye Konusunda Yapılan Düzenlemeler Raporu**, 15 Eylül 2006, s.6.

¹⁹¹ Emrah Ferhatoğlu, Tunç Köse, Ortaklardan Alınan Spariş Avanslarının Örtülü Sermaye Müessesesi Bakımında Değerlendirilmesi, **Mali Çözüm**, Eylül – Ekim 2008, s.37.

5422 sayılı kanunda yer almış olan vasıtalı veya vasıtasız şirket münasebeti yahut devamlı ve sıkı iktisadi münasebet koşulu kaldırılmış ve 5520 sayılı kanunun 12. maddesi ile ilişkili kişilerin kapsamı belirlenmiştir.

5422 sayılı kanunda borç/öz sermaye oranının tespiti açısından serbest oran yaklaşımı benimsenmiş iken 5520 sayılı kanunda 3/1 oranında sabit oran yaklaşımı benimsenmiştir. Sabit oran yaklaşımının benimsenmesinin bir sonucu olarak öz sermayenin ve borcun tanımı, kapsamı, kapsam dışı kalan borçlanmalar ve oranları kanunda belirtilmiştir.¹⁹²

5422 sayılı kanunda borcun belirtilen unsurları taşıması halinde tamamı örtülü sermaye olarak kabul edilmekte ve söz konusu borcun tamamına isabet eden faiz ödemeleri kanunen kabul edilmeyen gider sayılmaktaydı. 5520 sayılı kanunun 12. maddesinde ise kanunda belirtilen unsurları taşıyan borcun örtülü sermayenin üç katını aşan kısmı örtülü sermaye olarak tespit edilmekte ve borcun öz sermayenin üç katını aşan kısmına isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderler kanunen kabul edilmeyen indirim olarak sayılmaktadır.

5422 sayılı K.V.K.'da örtül sermayeye isabet eden faizler sadece kanunen kabul edilmeyen indirim olarak dikkate alınmaktaydı. Söz konusu yaptırıma ek olarak 5520 sayılı K.V.K.'nın 12. maddesinin yürürlüğe girmesiyle birlikte örtülü sermaye üzerinden hesaplanan veya ödenen faiz ve benzeri giderler işlemin iktisadi mahiyeti esas alınarak vergi kanunlarının uygulanması açısından gerek borç alan gerek borç veren kurum nezdinde dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar olarak tespit edilmektedir.

5520 sayılı kanunla birlikte dağıtılmış kâr payı olarak kabul edilen faiz benzeri giderlerin mükerrer vergilendirilmesini önlemek amacıyla 5520 sayılı kanunla borç alan ve borç veren nezdinde düzeltme işlemlerinin yapılabileceği belirtilmiştir.

5422 sayılı K.V.K.'nın 16. maddesinde örtülü sermaye olarak tespit edilen borca ilişkin kur farkı giderlerinin örtülü sermaye faizi sayılıp sayılmayacağı

---

¹⁹² Uyanık, **a.g.e.**, s.164.

tartışmalı bir konuydu. 5520 sayılı kanunun 12. ve 11. maddesiyle örtülü sermayeye ilişkin kur farklarının da kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacağı belirtilmiştir.

3. TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE ÖRTÜLÜ SERMAYE DÜZENLEMESİNİN AMACI

Kurumlar Vergisi Kanununda yer alan vergi güvenlik müesseselerinden biri olan ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 11. ve 12. maddelerinde yer alan örtülü sermaye müessesesinin esas amacı kurumlar vergisi matrahının borçlanma yoluyla ödenen faiz, kur farkı ve benzeri giderler ile aşındırılmasının engellenmesidir.¹⁹³ Söz konusu amaca ek olarak 5520 sayılı K.V.K.'nın 11. Maddesinde yer alan öz sermaye üzerinden ödenen faizlerin matrahtan indirilmeyeceği ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 509. Maddesinde yer alan sermaye üzerinde faiz yürütülmesi yasağı kurallarının dolanılmasını önlemektir.¹⁹⁴

3.1. Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınmasını Önleme Amacı

Örtülü sermaye uygulamasında şirketler öz sermayeye eklenmesi gereken mali değerleri ortaklarından borçlanma yoluyla temin etmekte ve söz konusu değerlere yapılan faiz ödemelerini gider olarak kurumlar vergisi matrahından indirebilmektedirler. Bu yöntemle şirketler kurumlar vergisi matrahını azaltmış olur.¹⁹⁵

Kanunda yer alan örtülü sermaye düzenlemesi ile amaçlanan aslen sermaye payı olarak şirkete konulması gereken borçlanmalar için ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin kurumlar vergisi matrahının hesaplanmasında

¹⁹³ Özmen, 2008, **a.g.e.**, s.59; Ateşgözoğlu, **a.g.e.**, s.173.

¹⁹⁴ Bumin Doğrusöz, Örtülü sermaye faizinde Hazine Kararı, **Radikal Gazetesi**, 11.10.2010.

¹⁹⁵ Öncel, **a.g.e.**, s.173.

gider olarak indirilerek kurumlar vergisi matrahının aşındırılmasının önüne geçmektir.¹⁹⁶ Söz konusu amaç doğrultusunda 5520 sayılı K.V.K.'nın 12. maddesinin 7. fıkrasında örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan kur farkı hariç, faiz ve benzeri giderler dağıtılmış kâr payı hükmünde sayılarak örtülü sermaye sayılan borçlanmalar sermaye niteliğine bürünmüş ve 5520 sayılı kanunun 11. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler, kur farkları ve benzeri giderlerin kurum kazancının tespitinde indirim olarak kabul edilmeyeceği hükmü ile örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderler kanunen kabul edilmeyen indirim hükmünde sayılmıştır.¹⁹⁷

Kanun koyucu örtülü sermaye düzenlemesi yoluyla şirkete sermaye payı olarak konulması gereken borçlanmaları örtülü sermaye olarak kabul etmekte ve örtülü sermaye üzerinden ödenen faizleri Gelir ve Kurumlar Vergi Kanunlarının uygulanması karşısında kâr payı hükmünde kabul ederek kurumlar vergisi matrahının aşındırılmasını önlemeyi amaçlamaktadır.¹⁹⁸

Sermayenin geliri kârdır, dolayısıyla örtülü sermaye şeklinde verilen borçlar üzerinden hesaplanan veya ödenen faizlerin kurumlar vergisi matrahından indirilememesinin altında kâr payı dağıtımının yapılmasının yerine faiz ödenerek kârları vergi dışına çıkartılmasının engellenmesi yatmaktadır. Aksi durumda kâr payları faiz ödemesi adı altında kurumlar vergisi matrahının azalmasına neden olacak ve vergilendirilmesi gereken kâr faiz ödemesi biçiminde vergi matrahının dışına çıkartılacaktır.¹⁹⁹

---

¹⁹⁶ Özmen, **a.g.e.**, s.116; Öncel, **a.g.e.**, s.339.

¹⁹⁷ Engin, **a.g.m.**, s.143.

¹⁹⁸ Kızılot, **a.g.e.**, s.460 – 461.

¹⁹⁹ Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce, Adnan Gerçek, **Türk Vergi Sistemi**, 3.bs, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2012, s.159.

3.2. Öz Sermaye Üzerinden Ödenen Faizlerin Matrahtan İndirilemeyeceği Kuralının Dolanılmasının Önlenmesi Amacı

Türk vergi mevzuatında bir giderin vergi matrahının hesaplanmasında kanunen kabul edilen gider sayılabilmesi için söz konusu olan temel husus gider ile vergilendirilecek gelir unsuru arasında bir nedensellik bağının mevcut olmasıdır. Diğer bir ifadeyle gerçekleştirilen giderlerin indirimine konu olabilmesi için gelir unsurunun elde edilmesi ve idamesi nedeniyle yapılmış olması gerekmektedir. Tersî durumlarda giderlerin vergi matrahından indirilmesi mümkün değildir.²⁰⁰

5520 sayılı K.V.K.’nın 6. maddesinin1. fıkrasında kurumlar vergisinin safî kurum kazancı üzerinden hesaplanacağı belirtilmiş, aynı maddenin 2. fıkrasında ise safî kurum kazancının tespitinde 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. 193 sayılı G.V.K.’nın 41. maddesinde ise ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilmesi kabul edilmeyecek ödemeler sıralanmıştır. 193 sayılı G.V.K.’nın 41. maddesinde; “*teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler*” ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilmesi mümkün olmayan ödemeler arasında belirtilmiştir.

Vergi kanunlarında kurum kazancının tespit edilmesinde kabul edilmeyen giderler hakkında bir diğer düzenleme 5520 sayılı K.V.K. nın 11. maddesinde yer almaktadır. Söz konusu maddenin 1. fıkrasının a bendinde “*öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler*”, b bendinde ise “*Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler*” kurum kazancının tespitinde kabul edilmeyen giderler arasında belirtilmiştir.

Öz sermaye kurumun mevcut varlıkları (bilançodaki aktiflerin toplamı) ile borçları arasındaki farktır.²⁰¹ Öz sermaye ortaklar tarafından şirket kazancının elde

²⁰⁰ Volkan Yüksel, Kurum Kazancının Tespit Edilmesinde Kanunen Kabul Edilmeyen İndirimler, **Mali Çözüm**, S.127, Mart – Nisan 2012, s.127, 133.

²⁰¹ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, 20.bs, Ankara Turhan, 2011, s.339 - 340.

edilmesi için oluşturulmuş bir sermayedir.²⁰² Sermaye şirketin ortakları tarafından kazanç elde etmek amacıyla konulduğundan sermayenin getirisi kârdır. Sermaye ortakları tarafından şirkete konulmuş bir borç niteliğinde değildir bu yüzden sermaye faiz olarak değil kâr payı adı altında nemalandırılır. Söz konusu nedenlerden dolayı 5520 sayılı K.V.K.'nın 11. maddesi ve 193 sayılı G.V.K.'nın 41. maddesinde yer alan sermaye üzerinden ödenen faizlerin kurum kazancının tespitinde indirim olarak kabul edilmeyeceği kuralı şirketin ortak ve sahiplerinin şirkete koymuş oldukları sermayenin kâr payı haricinde faiz olarak nemalandırılmasının mümkün olmadığı anlamına gelmektedir.²⁰³

5520 sayılı K.V.K.'nın 12. maddesinde yer alan örtülü sermaye müessesesi, 5520 sayılı kanunun 11. maddesinde ve 193 sayılı G.V.K.'nın 41. maddesinde yer alan öz sermaye üzerinden hesaplanan faizlerin kurum kazancında indirim olarak kabul edilmeyeceği hükümlerini destekler niteliktedir.²⁰⁴ Çünkü öz sermaye üzerinden hesaplanan faizlerin kurumlar vergisi matrahından gider olarak indirilemeyeceği hükmü örtülü sermaye ile desteklenmedikçe şirketin ortak veya sahiplerinin sermaye olarak koyması gereken mali değerleri şirkete borç olarak vermelerinin ve söz konusu borca ilişkin şirket nezdinde ödenen faizlerin kurumlar vergisi matrahından gider olarak indirilmesinin imkânı bulunur.²⁰⁵

3.3. Sermaye Üzerinde Faiz Yürütülmesi Yasağı Kuralının Dolanılmasını Önleme Amacı

5520 sayılı K. V. K. ile 193 sayılı G.V.K.'da yer alan öz sermaye üzerinden ödenen faizler kanunen kabul edilmeyen gider sayılacağı hükmü sadece öz sermaye üzerinden ödenen faizlerin kurumlar vergisi matrahından indirilmesini yasaklamıştır. Öz sermaye üzerinden yapılacak faiz ödemesi işletmenin vergilendirilecek olan kârını azaltmadığı sürece 5520 sayılı kanunun 11. maddesi ve 193 sayılı kanunun 41.

---

²⁰² Savaş, **a.g.m.**

²⁰³ Öncel, Kumrulu, Çağan, **a.g.e.**, s.339 – 340; Savaş, **a.g.m.**, Yüksel, **a.g.m.** s.128.

²⁰⁴ Engin, **a.g.m.**, s.142.

²⁰⁵ Yılmaz Özbalcı, **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2010, s.427.

maddesi uyarınca herhangi bir yaptırımın uygulanması söz konusu değildir. Oysa Ancak 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 509. ve 609.maddeleri hükmünce sermaye üzerinden faiz yürütülmesi yasaktır.²⁰⁶

6102 sayılı Yeni T.T.K. uyarınca sermaye üzerinden faiz yürütülmesinin bazı gerekçeleri vardır. Söz konusu gerekçeler: Sermayenin korunması, sadece kâr payı olarak nemalandırılabilen sermaye üzerinden faiz geliri elde edilmesinin engellenmesi, bazı ortakların diğer ortakların da hakkı olan kâr payı üzerinden tasarruf etme olanağının engellenmesi, şirketin iflası durumunda ortaklar haricinde kalan diğer şirket alacaklılarının korunması olarak belirtilebilir.²⁰⁷

Şirketlerin ortakları maksatlı bir davranışla şirkete sermaye koymak yerine şirkete borç vererek sermayenin yapısının bir kısmını borç niteliğinde oluşturabilmektedirler. Zira 6102 sayılı Yeni T.T.K.'unun 509.ve 609. maddeleri uyarınca sermaye üzerinden faiz yürütülmesi yasak olduğundan ortaklar şirkete sermaye olarak koymaları gereken mali değeri borç niteliğine büründürmekte ve borç niteliğine bürünen sermaye üzerinden faiz geliri elde etmektedirler.²⁰⁸ Ancak 5520 sayılı K.VK.'unun 12. maddesi 7. fıkrası uyarınca şirket ortaklarının şirkete verdikleri borçlar örtülü sermaye niteliği kazandığında bu borçlara ödenen faiz ve benzeri ödemeler örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı hükmünde sayılmaktadır. 5520 sayılı K.V.K.'nın 12. maddesinin 7. fıkrası uyarınca örtülü sermaye niteliği kazanan borçlanmalara ilişkin faiz ödemelerinin kâr payı niteliğine dönüşmeleri ise aslen sermaye niteliğinde olan mali değerlerin şirkete verilen borç niteliğine büründürülmek suretiyle sermaye üzerinden faiz yürütülmesi yasağının dolanılmasını önlemektedir.²⁰⁹ Sonuç olarak sermaye üzerinden faiz yürütülemeyeceği kuralı örtülü sermaye niteliği kazanmış borçlanmalara isabet eden faiz ödemelerinin kâr payı hükmünde sayılacağı kuralı ile tamamlanmadıkça geçerliliğini büyük ölçüde yitirmektedir.²¹⁰

---

²⁰⁶ Savaş, **a.g.m.**

²⁰⁷ Kızılot, **a.g.e.**; s.464; Savaş, **a.g.m.**

²⁰⁸ Kızılot, **a.g.e.**, s.457.

²⁰⁹ Işık, **a.g.e.**, s.250; Kızılot, **a.g.e.**, s.456.

²¹⁰ Özmen, **a.g.e.**, s.114.

4. 5520 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNDA ÖRTÜLÜ SERMAYENİN UNSURLARI

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesine göre kurumun gerçekleştirdiği borçlanmanın örtülü sermaye sayılabilmesi için borcun: Kurumun ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin edilmesi; işletmede kullanılması; hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katım aşması gerekmektedir. Söz konusu unsurlardan herhangi birinin bulunmaması halinde örtülü sermayenin varlığından söz edilmesi mümkün değildir.²¹¹ Borçların örtülü sermaye olarak tespit edilmesi için belirtilen unsurların birlikte gerçekleşmesi şarttır.²¹² Nitekim Danıştay 13. Dairesinin Mülga 5422 sayılı K.V.K.'nın 16. maddesine ilişkin olan 22.04.1975 Tarih ve E. 1974/712, K. 1975/1483 sayılı kararı ve Danıştay 4. Dairesinin 23.03.1990 Tarih ve E. 1989/1939, K. 1990/1057 sayılı kararları bu yöndedir. Söz konusu kararlarda Danıştay'ın görüşü borçlanmanın örtülü sermaye olarak tespit edilmesi için 5422 sayılı kanunda yer alan üç temel koşulun birlikte saptanmış olması yönündedir.²¹³

4.1. Borcun Kurumun Ortaklarından veya Ortaklarla İlişkili Olan Kişilerden Doğrudan veya Dolaylı Olarak Temin Edilmesi

Örtülü sermayenin tespit edilmesi için ilişkili kişi ölçütünün belirlenmesi şarttır. Kurumla ilişkili gerçek ve tüzel kişilerin tespit edilmesine yönelik çeşitli ölçütler kullanılmaktadır. İlişkili kişinin tespitine yönelik genel bir kural bulunmamaktadır. Çeşitli ülkelerin örtülü sermaye müessesesinde ilişkili kişi tanımlamasına yönelik kullanılan belli başlı ölçütler; yönetime katılım, kontrole

²¹¹ Levent Özer, **Vergilemede Global Eğilimler**, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2009, s. 146; Şenyüz, Yüce, Gerçek, **a.g.e.**, s.160.

²¹² Uyanık, **a.g.e.**, s.166.

²¹³ Kızılot, **a.g.e.**, s.460.

katılım, sermayeye katılım, kurumda belli paya sahip kişilerin kurumla ortak hareket etmesi, ticari işlemlerin büyük bir kısmının gerçekleştirilmesi olarak belirtilebilir.²¹⁴

5520 sayılı kanununun 12. maddesi kapsamında örtülü sermayenin tespitinde ortakla ilişkili kişilerin belirlenmesinde hisse, oy veya kâr payını kapsayan %10'luk en az ortaklık payı ölçütü yer almaktadır.

5520 sayılı K.V.K.'da yer alan kurumun temin ettiği bir borcun örtülü sermaye sayılabilmesi için gereken ilk unsur söz konusu borçlanmanın kurumun ortaklarından veya ortakla ilişkili olan gerçek veya tüzel kişilerden doğrudan veya dolaylı bir şekilde gerçekleştirilmiş olmasıdır.²¹⁵

Gerçek kişi ifadesi 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun da gerçek kişi olarak vergilendirilen şahısları, şahıs şirketleri ve adi ortaklıkları; kurum ifadesi ile de 5520 sayılı K.V.K.'nın 1. Maddesinin 1. fıkrasında belirtilen sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadî kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeleri ve iş ortaklıklarını kapsamaktadır. Dolayısıyla kurum ortakları ve ortakla ilişkili kişiler yukarıda belirtilen kişiler olabilecektir.

4.1.1. Borcun Ortaktan Temin Edilmesi

5520 sayılı kanununun 12. maddesinde kurumun ortağından temin ettiği borcun diğer şartları da taşınması halinde örtülü sermaye olarak değerlendirileceği belirtilmektedir.

5520 sayılı kanununun 12. maddesinde yer alan ortaklık ilişkisi kurumun ortak olduğu kurumlarla ve de ilgili kuruma ortak olan gerçek kişi ve kurumlar ile olan ilişkilerini kapsamaktadır.

Ortaklık ilişkisinin belirlenmesinde kanunun ilgili maddesinde genel bir ortaklık payı sınırı belirlenmemiştir. İlgili maddede ortaklık payı için yer alan tek sınır kurumların İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisselerinin

---

²¹⁴ Uyanık, **a.g.e.**, s.13.

²¹⁵ Özbacı, **a.g.e.**, s.333; Seviğ, 2002, **a.g.m.**, s.33 - 34.

edinilmesi durumunda söz konusudur. Söz konusu sınır 12. maddenin 4. fıkrasında ;
“.....İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisselerin elde bulundurulması halinde, bu hisselerin ait olduğu kurumlardan yapılan borçlanmalarda örtülü sermayenin oluşabilmesi için bu şekilde elde bulundurulan hisselerin sağladığı ortaklık payının en az %10 olması gerekmektedir.” şeklinde ifade edilmiştir.²¹⁶ 5520 sayılı kanunun gerekçesinde %10 oranında ortaklık payı ölçütünün getirilmesinin amacı borç verilen kurumla sadece söz konusu hisselerin elde edilmesiyle nedeniyle bir ortaklık bağlantısının kurulmasının önlenmesi ve mali araçların iktisadi gereklerle alım satımının ve finans piyasalarının gelişmesine olumsuz etki oluşturabilecek nesnel değerlendirmelerin engellenmesi olarak belirtilmiştir.²¹⁷

Kısaca kurumun İ.M.K.B.’nda işlem gören hisselerin elde edilmesiyle kurulan ortaklıklarda en az %10 oranında bunun, dışında kalan hallerde ise herhangi bir orana bakılmaksızın kurumun sermayesinde payı olan kişi veya kurumlar 5520 sayılı kanunun 12. maddesine göre ortak olarak kabul edilmekte ve söz konusu kişi ve kurumların şirkete verdikleri borçlar örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmaktadır.²¹⁸

4.1.2. Borcun Ortakla İlişkili Kişiden Temin Edilmesi

Ortakla ilişkili kişi kavramı 5520 sayılı K.V.K.’nın 12. maddesinin 3. fıkrasının a bendinde ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır. Söz konusu maddeye göre ortakla ilişkili kişi: “.....ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında ortağı olduğu veya en az bu oranda oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu bir kurumu ya da doğrudan veya dolaylı olarak, ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az % 10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurumu...” ifade etmektedir. İlgili madde tam

---

²¹⁶ Özer, a.g.e., s.146..

²¹⁷ 5520 Sayılı K.V.K.’unun gerekçesi, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

²¹⁸ Haluk Erdem, Örtülü Sermaye Konusunda Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu İle Getirilen Hükümler, **Mali Çözüm**, S: 76, Yıl:2006, s.127.

mükellef kurum ve kişiler açısından ortakla ilişkili kişi sayılabilmenin şartını belirtmektedir.

5520 sayılı kanunun 12. maddesinde yer alan ortakla ilişkili kişi kavramında kişi veya kurumların oy veya kâr payına sahip olma koşulları belirtilmektedir.²¹⁹ İlgili maddede de görülen şekliyle kuruma borç veren kişi ve kurumların ortakla ilişkili kişi sayılabilmeleri için en az %10 oranında sermaye, oy ya da kâr payı hakkına sahip olma koşulu aranmaktadır²²⁰.

Dar mükellef kurumların işletmede kullandıkları borçlanmalarında ortak ve ortakla ilişkili kişinin tespitindeki koşullar ise 5520 sayılı K.V.K. 'nın 22. maddesinin 4. Fıkrasında “*Dar mükellef kurumların işletmede kullandıkları borçlanmalar için Kanununun 12 nci maddesinde yer alan hükümlerin uygulanmasında, ortakla ilişkili kişinin tespiti açısından sermaye veya oy hakkı şartı aranmaz.*” şeklinde belirtilmiştir.

Dar mükellef kurumlar açısından ise 5520 sayılı K.V.K.'nın 22. maddesinin 4. fıkrası gereğince ortakla ilişkili kişinin tespiti açısından en az ortaklık payı şartı aranmamaktadır. Bu nedenle dar mükellef kurumların ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin ettikleri borçlanmalar belirli bir sermaye veya oy oranı şartına bakılmaksızın örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacaktır.²²¹

Kısaca ortakla ilişkili sayılacak kişiler tam mükellef kurumlar açısından;

Ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında ortağı olduğu kurum; ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu kurum; ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az % 10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurum olarak kanunda 5520 sayılı K.V.K.'nın 12. maddesinde belirtilmiştir.

---

²¹⁹ İYMMO, **a.g.e.**, s.8

²²⁰ Özer, **a.g.e.**, s.147.

²²¹ Cem Tekin, Emre Kartaloğlu, **Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında Dönem Sonu İşlemleri**, Ankara, Ankara SMMM Odası Yayın No:56, 2008, s.34.;Kürşat Öden, **Dar Mükellef Kurumların Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu, Mali Çözüm**, S:83, Eylül – Ekim 2007, s.224.

Ortakla ilişkili kişilerin tespit edilmesi hususunda 5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 4. fıkrasında da ayrı bir düzenleme yer almaktadır. Söz konusu düzenlemede kurumların İ.M.K.B’de işlem gören hisselerinin elde edilmesi yoluyla söz konusu kişi veya kurumların ortakla ilişkili kişi olarak tespit edilmeleri için ilişkili kişilerin %10’luk en az ortaklık payından daha fazla oranda ortaklık paylarının bulunması gerekir.²²²

Tam ve dar mükellef kurumların ortak ve ortakla ilişkili kişilerden temin ettikleri borçlanmaların örtülü sermaye karşısındaki durumu aşağıda yer alan örnekle açıklanabilir.

Örneğin; dar mükellef (A) kurumunun, (A) kurumunun ortağı olan (B) kurumunun % 1 hissesine sahip olan Bay (C)’den yaptığı borçlanma örtülü sermayenin diğer unsurlarını da taşıması halinde örtülü sermaye olarak değerlendirilecektir. Oysa (A) kurumunun tam mükellef olması halinde ortakla ilişkili kişinin tespitinde en az %10 oranında hisse, oy veya kâr payı şartı aranacağından (A) kurumunun ortağı olan (B) kurumunun % 1 hissesine sahip olan Bay (C) ortakla ilişkili kişi sayılmayacak bu nedenle de (A) kurumunun Bay (C)’den yaptığı borçlanma örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmayacaktır.²²³

4.1.3. Borcun Doğrudan veya Dolaylı Olarak Temini

Örtülü sermayenin varlığından bahsedebilmek için kurumun ortak veya ilişkili kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak borçlanması arasında bir fark yoktur. Zira kurumun borcu ortak veya ortakla ilişkili kişilerden doğrudan temin etmek yerine üçüncü şahıslar aracılığı ile dolaylı yoldan temin etmesi durumunda da söz konusu borç örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacaktır. Borcun dolaylı yoldan temin edilmesi diğer bir deyişle borcu veren ortak veya ilişkili kişi/kurum ile

²²² 5520 Sayılı K.V.K.’unun gerekçesi, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

²²³ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.33.

kurumun arasına ortak veya ilişkili olmayan kişi veya kurumların girmesi örtülü sermayenin tespitine engel oluşturmamaktadır.²²⁴

Borcun doğrudan veya dolaylı olarak temin edilmesi hususu 1 Seri Numaralı K.V.K Genel Tebliğinde aşağıdaki örnekle açıklanmıştır:

“ Örneğin; Kurum (B), Kurum (A)'nın %70 oranında ortağıdır. Kurum (B), hem kendisi hem de ortağı olan Kurum (A)'nın ortaklık ilişkisi içinde olmadığı Kurum (C)'ye, Kurum (C) de Kurum (A)'ya borç vermiştir. Bu durumda, Kurum (A)'nın kendi ortağı olan Kurum (B)'den Kurum (C) üzerinden dolaylı olarak borç temin ettiği kabul edilecek ve diğer şartların varlığı halinde bu borçlanma örtülü sermaye sayılacaktır.”

Borcun dolaylı olarak temin edilmesi halinde üzerinde durulması gereken bir konu dolaylı olarak temin edilen borçlanmalarda örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacak borcun miktarının ne olacağıdır. Şöyle ki kurumun üçüncü kişiden temin ettiği borç miktarı ile üçüncü kişinin ilişkili kişiden temin ettiği borç miktarının farklı olması halinde esas olarak üçüncü kişi ile ilişkili kişi arasındaki borç miktarı dikkate alınmalıdır. Üçüncü kişi kuruma ilişkili kişiden temin ettiğinden daha fazla bir miktarı borç olarak vermesi halinde aşılın kısmın örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmaması gerekmektedir. Çünkü aşılın kısım dolaylı borç kapsamına girmemektedir.²²⁵

Örneğin:

A Şirketi B şirketinin %30 oranında ortağı olduğu ve C şirketinin de A ve B şirketlerinden bağımsız üçüncü bir şirket olduğu bir durumda. B şirketinin bağımsız C şirketinden 100.000 TL tutarında, C şirketinin ise B şirketi ile 5520 sayılı kanunun 12. maddesi uyarınca ilişkili kişi olan A şirketinden 20.000 TL tutarında borç aldığını varsayalım. 5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 1. fıkrasına göre temin

²²⁴ Özer, **a.g.e.**, s.151; Ateşagaoglu, **a.g.e.**, s.179.

²²⁵ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.23; Tahir Erdem, Borç İlişkisindeki Değişikliklerin Örtülü Sermaye Uygulamasına Etkileri-II, **Diyalog Dergisi**, Yıl:22, S:231, Temmuz 2007, s. 35-45; Tahir Erdem, Borç İlişkisindeki Değişikliklerin Örtülü Sermaye Uygulamasına Etkileri-I, **Diyalog Dergisi**, Yıl:22, S:230, Haziran 2007, s. 85-95.

edilen borcun örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınabilmesi için borcun “kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak” edilmesi gerekmektedir. Örnekte B şirketinin dolaylı olarak üçüncü kişi (C) şirketi üzerinden ancak kendisiyle ilişkili şirketten (A şirketi) borçlandığı kabul edilecek ve söz konusu borçlanma örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır.²²⁶ Ancak B kurumunun C kurumundan temin ettiği 100.000 TL tutarındaki borcun 20.000 TL’lik kısmı örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır çünkü söz konusu 20.000 TL tutarında olan borç ilişkili kişi sayılan A şirketinin C şirketi üzerinden ilişkili olduğu B şirketine verilmiş dolaylı nitelikte bir borçtur. Dolayısıyla 20.000 TL tutarında olan borç ilişkili kişinin kuruma dolaylı olarak verdiği borç kapmasında örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır. B şirketinin C şirketinden temin ettiği borcun 80.000 TL’lik kısmı ise örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır.

4.2. Borcun İşletmede Kullanılması

Örtülü sermayenin varlığından söz edilebilmesi için borcun taşınması gereken bir diğer unsur borcun işletmede kullanılmasıdır. Hangi hallerde borcun kullanılmış sayılacağı 5520 sayılı kanununun 12. maddesinde belirtilmemiştir. Konu ile ilgili olarak 1 Seri Numaralı K.V.K Tebliğinde aşağıdaki açıklama yer almaktadır:

“Örtülü sermayeden söz edilebilmesi için borcu alan kurumun bu borcu işletme veya yatırım harcamalarında kullanması gerekmektedir. Bu borcun aynı şartlarla diğer başka bir kuruma aktarılması halinde, işletmede kullanılan bir borçtan söz etmek mümkün olmayacak ve bu borçlanma nedeniyle örtülü sermaye oluşmayacaktır.”²²⁷

²²⁶ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s.23.

²²⁷ 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği: 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmi Gazete.

Tebliğde yer alan açıklamaya göre bir borcun örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınabilmesi için işletme veya yatırım harcamalarında kullanılmış olması gerekmektedir. Borcun aynı şartlar altında başka bir kuruma aktarılması başka bir ifadeyle köprü kredi yoluyla başka bir kuruma aktarılması halinde ise borç işletmede kullanılmış sayılmayacak bu nedenle de örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır.²²⁸

Köprü kredi kullanımının örtülü sermaye karşındaki durumuna ilişkin 1 Sıra Numaralı K.V.K Tebliğinde yer alan örnek aşağıda belirtilmiştir.²²⁹

“Örneğin; Kurum (A), Kurum (B) ’nin %60 oranında, Kurum (B) ’de Kurum (C) ’nin aynı oranda ortağıdır. Kurum (B), Kurum (A) ’dan aldığı 1.000.000.- YTL borcun yarısını aynı şartlarla Kurum (C) ’ye borç vermiştir. Bu durumda, Kurum (B) ’nin Kurum (A) ’dan almış olduğu borcun yarısı, işletmede kullanılmadan devredildiğinden, borcun bu tutar kadar kısmının Kurum (B) için örtülü sermaye olduğundan söz edilemez. Diğer taraftan, Kurum (C) ’nin kullandığı borç tutarı her halükarda örtülü sermaye hesabında dikkate alınacaktır.”

İlgili kanun ve tebliğden ortak ve ilişkili kişilerden alınmış olsa bile işletmede kullanılmayan veya aynen aktarılan borçların örtülü sermaye kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucu çıkmaktadır.²³⁰

4.3.Borcun Hesap Dönemi İçinde Herhangi Bir Tarihte Kurumun Dönem Başı Öz Sermayesinin Üç Katını Aşması

Kurumun temin ettiği borcun örtülü sermaye olarak tespit edilmesi için taşınması gereken üçüncü ve son unsur borcun hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun ilgili dönem başındaki öz sermayesinin üç katını aşmasıdır. 5520

²²⁸ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.43.

²²⁹ 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmî Gazete.

²³⁰ Uyanık, **a.g.e.**, s.166.

sayılı kanunun 12. maddesinin 1. fıkrasında yer alan hüküm ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilip işletmede kullanılan borçların örtülü sermaye sayılabilmesi için borç alan kurumun ilgili dönem başındaki öz sermayesinin üç katını aşmalıdır. Söz konusu borçlanma kurumun ilgili dönem başındaki öz sermayesinin üç katını aşan kısmı ile sınırlı olarak örtülü sermaye sayılacaktır.

5520 sayılı kanunun 12. maddesi 1. fıkrasında yer alan “.....*borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır.*” hükmü ile örtülü sermayenin tespitinde sabit oran yaklaşımının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu maddeye göre ortak veya ilişkili kişilerden temin edilip kurumda kullanılan borçlar söz konusu kurumun dönem başındaki öz sermayesi ile kıyaslanmaktadır. Söz konusu borçların kurumun dönem başındaki öz sermayesinin üç katını aşmaları halinde üç katı aşan kısmı örtülü sermaye olarak kabul edilmektedir.²³¹

Kurumun ortak veya ilişkili kişilerden temin edip kullanılan borçlar kurumun hesap dönemi başındaki öz sermayesinin üç katını aştığı süre ve aştığı miktarla sınırlı olmak üzere örtülü sermaye olarak değerlendirilecektir.²³²

Kurumun ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edip kullandığı bir günlük borç dahi öz sermayenin üç katını aşması halinde örtülü sermaye olarak kabul edilecektir. Bu nedenle öz sermayenin üç katının tüm hesap dönemi boyunca aşılması veya hesap dönemi içinde sadece bir gün aşılması örtülü sermayenin varlığı açısından bir farklılık oluşturmayacaktır. Söz konusu fark sadece örtülü sermaye olarak tespit edilen borcun miktarı olarak oluşacaktır.²³³

Bu durum 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

“Ortak veya ortakla ilişkili kişiden temin edilip işletmede kullanılan borçların örtülü sermaye olarak kabul edilebilmesi için bu

---

²³¹ İYMMO, **a.g.e.**, s.9.

²³² Erdem, **a.g.m.**, s.128.

²³³ Uyanık, **a.g.e.**, s.167.

borçların hesap döneminin başındaki öz sermayenin üç katını aşması gerekmektedir.

Dolayısıyla, ortak veya ortakla ilişkili kişilerden yapılan borçlanmalarda, bu kişilerden alınan borçların toplamının hesap dönemi başındaki öz sermayenin üç katı ile karşılaştırılması ve bu oranı aşan borç tutarlarının oranı aştıkları sürece ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye olarak dikkate alınması gerekmektedir.”²³⁴

1 Seri Numaralı K.V.K Genel Tebliğinden de anlaşılacağı üzere örtülü sermayenin tespiti için; kurumun dönem başındaki öz sermayesinin hesaplanması, daha sonra kurumun 5520 sayılı kanununun 12. maddesinde yer alan unsurları taşıyan borç tutarının hesaplanması ve son olarak söz konusu borçların kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını aşması gerekmektedir. Kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan borçlanmalar aştıkları miktar ile sınırlı olmak üzere örtülü sermaye olarak kabul edilecektir.

Örtülü sermayenin tespitinde borcun dönem başı öz sermayenin üç katını herhangi bir tarihte aşması koşulu uygulamada bir takım zorlukları da beraberinde getirmektedir. Söz konusu koşul şirketlerin borç veya öz sermaye yapılarını değiştiren işlemler yapması sonucunda anlık olarak borç/öz sermaye oranının hesaplanmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü borç miktarı dönem başı öz sermayenin üç katını aştığı an örtülü sermaye olarak tespit edilecektir.

4.3.1. Öz Sermaye Miktarının Hesaplanması

Örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmakta olan borç/öz sermaye oranının hesaplanmasına ilişkin olarak öz sermaye miktarının tespitinde farklı ülkelerin mevzuatlarında farklı yaklaşımlar yer almaktadır. Söz konusu yaklaşımlar öz sermayenin hesaplanacağı döneme veya kurumdaki hangi değerlerin öz

---

²³⁴ 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmi Gazete.

sermayenin hesaplanmasında kapsama dâhil edileceğine ilişkin farklılık göstermektedir.

Örtülü sermayeye ilişkin düzenlemelerde hesaplanacak öz sermayenin dönemine ilişkin ilgili dönemin başındaki; başka bir ifadeyle önceki dönemin sonundaki öz sermayenin hesaplanması veya ilgili dönemin başındaki ve sonundaki öz sermayelerin aritmetik ortalamasının hesaplanması gibi yöntemler yer almaktadır. Hesaplanacak öz sermayenin kapsamının belirlenmesi açısından da ülkelerin uyguladığı farklı yaklaşımlar mevcuttur. Ödenmiş sermaye ve kâr veya sermaye yedekleri genellikle öz sermayenin kapsamına dâhil edilmektedir. Nitekim Türk vergi sisteminde de uygulama bu yöndedir. Kâr veya sermaye yedeklerinin öz sermayenin kapsamına dâhil edilmemesi halinde öz sermayenin kapsamı kayıtlı veya ödenmiş sermayeden oluşmaktadır. Şirketlerin sermaye yapılarına ilişkin ticaret kanunlarında yer alan düzenlemeler de öz sermayenin kapsamını belirleyebilmektedir. Başta ABD olmak üzere bazı ülkeler ise öz sermayenin hesaplanmasında konsolidasyon yaklaşımını benimsemekte ve öz sermayenin hesaplanmasında şirket grubu bir bütün olarak değerlendirilip öz sermayesi hesaplanmaktadır.²³⁵

Ülkelerin mevzuatlarında öz sermayenin hesaplanmasında farklı yaklaşımların yer almasının nedeni söz konusu ülkelerdeki şirket yapılarının ve iktisadi hayatın farklılığı nedeniyle öz sermayenin belirlenmesinde farklı yöntemlerin kullanılması gerekliliğidir.

Türk vergi sisteminde örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacak öz sermayenin kapsamı ve dönemi 5520 sayılı K.V.K.'nın 12. maddesinin 3. fıkrasının b bendinde: “*Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit edilmiş hesap dönemi başındaki öz sermaye*” olarak belirlenmiştir.

1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde de örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak öz sermayenin hesap dönemi başındaki öz sermaye miktarı olduğu belirtilmektedir. İlgili tebliğde:

---

²³⁵Uyanık, a.g.e., s.55.

“Öz sermaye kavramı; kurumun Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit edilmiş olan hesap dönemi başındaki öz sermayesini ifade etmektedir. Vergi Usul Kanununun 192 nci maddesi uyarınca öz sermaye, aktif (mevcutlar ile alacaklar) toplamı ile borçlar arasındaki farktır. Yeni kurulan kurumlar bakımından kuruluş tarihinde anılan Kanuna göre tespit edilen öz sermaye tutarı, hesap dönemi başındaki öz sermaye olarak dikkate alınacaktır.”

açıklamasına yer verilmiştir.

Hesap dönemi başı kavramı 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde 12 aylık hesap döneminin başlangıç günü olarak belirtilmiştir. İşe yeni başlayan kurumlarda ise hesap dönemi başı işe başlama tarihidir.²³⁶ Kısacası 5520 sayılı kanun kapsamında örtülü sermayenin hesaplanmasında esas alınacak olan öz sermaye ilgili dönem başındaki öz sermayedir ve söz konusu öz sermaye V.U.K.’un 192. maddesindeki hükümler çerçevesinde hesaplanacaktır.

4.3.1.1. Öz Sermaye Miktarının Analitik ve Sentetik Yöntemlerle Hesaplanması

K.V.K.’nın 12. maddesinde örtülü sermayenin V.U.K. hükümlerine göre tespit edileceği belirtilmiştir. V.U.K.’da belirtilen yöntem ise analitik yöntemdir. Muhasebe tekniği açısından öz sermayenin hesaplanmasında kullanılacak bir diğer yöntem ise sentetik yöntemdir. Analitik yöntem ile sentetik yöntemin ulaştıkları sonuç açısından bir farkları olmamakla birlikte iki yöntem arasındaki tek fark öz sermayenin hesaplanma tekniğinde mevcuttur.

---

²³⁶ 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmî Gazete.

4.3.1.1.1. V.U.K.'un 192. Maddesi Kapsamında Öz Sermayenin Hesaplanması (Analitik Yöntem)

5520 sayılı K.V.K.'nın 12. Maddesinde yer alan düzenlemeler ve 1 Seri Numaralı K.V.K Genel Tebliğinde yer alan açıklamalar çerçevesinde örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacak öz sermaye, kurumun 213 sayılı V.U.K.'un 192. maddesi hükümleri uyarınca tespit edilmiş hesap dönemi başındaki öz sermayesidir.

213 sayılı V.U.K.'un 192 maddesinde bilançonun ve öz sermayenin tanımı yer almaktadır. Söz konusu madde aşağıda belirtilmiştir.

“Bilanço, envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak değerleri itibariyle tertiplenmiş hulasasıdır.

Bilanço aktif ve pasif olmak üzere iki tabloyu ihtiva eder.

Aktif tablosunda mevcutlar ile alacaklar (ve varsa zarar), pasif tablosunda borçlar gösterilir.

Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (Öz sermayeyi) teşkil eder.

Öz sermaye pasif tablosuna kaydolunur ve bu suretle aktif ve pasif tablolarının toplamları denkleşir. İhtiyatlar ve kâr ayrı gösterilseler dahi öz sermayenin cüzileri sayılırlar.”

213 sayılı kanununun 192. Maddesine göre öz sermaye bilançoda yer alan aktif toplamlarından bilançoda yer alan borçların çıkartılması suretiyle hesaplanan değerdir.

VU.K. 192. maddesinde yer alan şekliyle aktif toplamlarından borç toplamının düşülmesi yöntemiyle öz sermayenin tespit edilmesi literatürde analitik yöntemle öz sermayenin hesaplanması olarak tanımlanmaktadır.²³⁷

---

²³⁷ Uyanık, a.g.e., s.182.

Analitik yöntemle öz sermayenin tespit edilmesi aşağıda belirtilen şekilde formüle edilebilir:

$$\text{Öz sermaye} = \text{Aktif Toplamı} - \text{Borçlar}$$

4.3.1.1.1. Kurumun Hesap Dönemi Başındaki Sermayesinin Negatif Olması Durumu

Kurumun dönem başındaki öz sermayesinin sıfır veya negatif olması halinde örtülü sermayenin tespit edilmesinde dikkate alınan borç/öz sermaye oranının değeri belirsizlik taşımaktadır. Ancak söz konusu durum 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde şu şekilde düzenlenmiştir:

“Kurumun dönem başı öz sermayesinin sıfır veya negatif değerler taşıması durumunda, söz konusu kurumun ortak ve ortaklarla ilişkili kişilerden yaptığı borçlanmaların tamamı örtülü sermaye olarak değerlendirilecektir.”²³⁸

Tebliğ metninden anlaşılacağı üzere kurumun dönem başı öz sermayesinin sıfır veya negatif olması halinde ortak veya ilişkili kişilerden temin edilip kurumda kullanılan borçların tümü 3/1’lik borç/öz sermaye oranı şartı aranmaksızın örtülü sermaye olarak değerlendirilecektir.²³⁹

4.3.1.1.1.2. Yeni Kurulan Şirkette Hesap Dönemi Başındaki Öz Sermayenin Tespiti

Yeni kurulan veya işe yeni başlayan kurumlarda kuruluş tarihinde V.U.K.’un 192. Maddesine göre hesaplanan öz sermaye tutarı örtülü sermayenin

---

²³⁸ 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmi Gazete.

²³⁹ İSMMMO, a.g.e., s.10.

hesaplanmasında hesap dönemi başındaki öz sermaye olarak dikkate alınacaktır.²⁴⁰ Söz konusu kurumların açılış bilançolarında yer alan öz sermaye miktarı örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacaktır.

4.3.1.1.2. Sentetik Yöntemle Öz Sermayenin Hesaplanması

Öz sermayenin V.U.K. 192. Maddesinde yer alan analitik yöntemle hesaplanması hesaplamada dikkate alınması gereken bazı unsurları içermediğinden dolayı basit bir hesaplama yöntemi olarak eleştirilmektedir. Bu nedenle öz sermayenin ayrıntılı bir biçimde hesaplanabileceği sentetik yöntem tercih edilebilmektedir. Sentetik yöntemde öz sermaye bilançoda yer alan öz kaynaklar hesap grubunda yer alan hesapların tek tek tespit edilerek toplanması suretiyle hesaplanmaktadır.²⁴¹

Türkiye’de kurumların uyması gereken muhasebe standartları tek düzen hesap planı çerçevesinde düzenlenmiştir. Tek düzen hesap planı ise 213 sayılı V.U.K.’un 175. maddesine ve mükerrer 257. maddelerine dayanılarak Maliye Bakanlığınca çıkartılan 1 Sıra Numaralı ve takiben 13 adet Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerinden oluşmaktadır. 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinin giriş bölümünde tebliğde yer alan düzenlemeler belirtilmiştir. Söz konusu tebliğin giriş kısmında; “*muhasebenin temel kavramları, muhasebe politikalarının açıklanması, mali tablolar ilkeleri, mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması, tekdüzen hesap çerçevesi hesap planı ve işleyiş konularında*” düzenlemenin yapıldığı ve “*bu düzenlemelerin tebliğin ekini*” oluşturduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla bilançoya ilişkin temel ilkeler ve bilançoda yer alan kalemlerin ayrıntıları söz konusu tebliğlerde düzenlenmiştir.²⁴²

213 sayılı V.U.K.’da bilanço ve öz sermaye ile ilgili yer alan hükümlerin uygulamadaki pratik sonucu 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel

---

²⁴⁰ 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmi Gazete.

²⁴¹ Uyanık, **a.g.e.**, s.181.

²⁴² 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmi Gazete.

Tebliğinde muhasebe usul ve esasları başlığı altında dördüncü bölümde yer alan mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması alt başlığında bulunan Ek Tablo: 2’de yer almaktadır.²⁴³ Ek Tablo 2’ de yer alan işletme ayrıntılı bilanço tipinde III – Öz Kaynaklar bölümünde yer alan unsurların toplamı V.U.K. 192. maddesinde yer alan öz sermayeyi belirtmektedir.²⁴⁴

1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde yer alan Ek Tablo 2’de işletme ayrıntılı bilanço tipi yer almaktadır.

Ayrıntılı bilançoda yer alan ana hesaplar itibariyle bilanço sistematigi aşağıda yer alan şekilde ifade edilebilir:

A Şirketinin .../..../.... Tarihli Bilançosu

Varlıklar (Aktif)	Kaynaklar (Pasif)
1. Dönen Varlıklar	3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (Kısa Vadeli Borçlar)
2. Duran Varlıklar	4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar (Uzun Vadeli Borçlar)
	5. Öz Kaynaklar
-----	-----
Aktif Toplamı	Pasif Toplamı

Yukarıda yer alan bilanço örneğinde 5 numaralı kalem olan öz kaynaklar V.U.K.’un 192. maddesinde yer alan ve örtülü sermayenin tespit edilmesi için

²⁴³ 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmi Gazete.

²⁴⁴ İbrahim Güler, “5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nda Örtülü Sermaye”, **Muhasebe Rehberi**, 22. Eylül. 2006, (Çevrimiçi) http://www.muhasebenet.net/makale_ibrahim_guler_ortulu%20sermaye.html, 11 Temmuz 2012.

hesaplanacak olan öz sermaye ile aynı kavramı ifade etmektedir. Zira V.U.K. 192. maddesinde öz sermaye aktif toplamı ile borç arasındaki fark olarak tanımlanmıştır.

Bilanço; “bir işletmenin belli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren tablo” olarak tanımlanabilir.²⁴⁵ Söz konusu tanımdan çıkan sonuç işletmenin varlıkları ile söz konusu varlıkların sağlandığı kaynakların birbirine eşit olması gerektiği yönündedir. Söz konusu eşitliğe bilançonun temel eşitliği denir. Bilançonun temel eşitliğine göre bilançonun aktif tarafının (varlıklarının) toplamı bilançonun pasif tarafının (kaynaklarının) toplamına eşit olmalıdır. Bilançonun aktif tarafı dönen varlıklar ile duran varlıklar kalemlerinin toplamına eşittir, bilançonun pasif tarafı ise yabancı kaynaklar ile öz kaynakların toplamına eşittir. Bilanço üzerinden öz kaynakların yani öz sermayenin değerinin hesaplanması için V.U.K.’un 192. maddesinde belirtilen ifadeyle “aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark” hesaplanmalıdır.

Bilançoda yer alan kalemler üzerinde aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark 5 numara ile gösterilen öz kaynaklar (öz sermaye) hesap gurubunu vermektedir. Öz sermaye hesap grubu ise 1 Sıra Numaralı M.S.U.G.T.’nde Ek Tablo 2’de yer alan ayrıntılı bilanço tipinde aşağıda belirtilen hesaplardan oluşmaktadır:²⁴⁶

III- ÖZKAYNAKLAR

500. Sermaye

501. Ödenmemiş Sermaye(-)

520. Hisse Senetleri İhraç Primleri

521. Hisse Senedi İptal Kârları

522. Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları

---

²⁴⁵Sevilengül, a.g.e., s.37.

²⁴⁶ 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 tarih, 21447 sayılı Resmi Gazete.

- 523. İştirakler Yeniden Değerleme Artışları
- 524. Maliyet Artışları Fonu
- 529. Diğer Sermaye Yedekleri
- 540. Yasal Yedekler
- 541. Statü Yedekleri
- 542. Olağanüstü Yedekler
- 548. Diğer Kâr Yedekleri
- 549. Özel Fonlar
- 570. Geçmiş Yıllar Kârları
- 580. Geçmiş Yıllar Zararları(-)
- 590. Dönem Net Kârı
- 591. Dönem Net Zararı(-)

Öz sermaye V.U.K.'un 192.maddesinde yer alan şekliyle bilançodaki aktif toplamı ile borç toplamı arasındaki farkın hesaplanması yöntemiyle hesaplanabileceği gibi yukarıda belirtilen hesapların toplanması yoluyla da hesaplanabilmektedir. Gerek analitik gerekse sentetik yöntemle örtülü sermayenin hesaplanmasında sonuç itibariyle bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak verginin kanuniliği ilkesi gereği örtülü sermaye hesaplamalarında V.U.K' daki öz sermaye tanımının esas alınması gereklidir.²⁴⁷

---

²⁴⁷ Uyanık, **a.g.e.**, s.181.

4.3.1.2. Vergi Usul Kanunu Hükümlerine Göre Öz Sermayenin Hesaplanmasında Ortaya Çıkan Güçlükler

Örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacak olan öz sermaye kurumun bilançosunda yer alan değerler üzerinden hesaplanmaktadır. Bilanço ise 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde yer alan ilkelere göre oluşturulmaktadır. Ancak söz konusu bilanço ilkeleri her kurum tarafından farklı bir biçimde uygulamaya yansıtılmakta ve kurumlar farklı muhasebe politikaları izleyebilmektedirler.²⁴⁸ Örnek olarak bazı kurumlar mali yapılarını olumlu gösterebilmek amacıyla gelecekte gerçekleşmesi olası gider ve zararlara mali tablolarında yer vermemekte, bazı kurumlar ise ihtiyatlılık ilkesi gereğince söz konusu gider ve zararlara mali tablolarında yer vermektedirler. Bu ve buna benzer şekillerde muhasebe ilkelerinin farklı biçimlerde uygulanması sonucu kurumların bilançolarında yer alan kârları farklılaşmakta ve kâra bağlı olan öz sermayeleri noksan veya fazla hesaplanabilmektedir. Bunun yanı sıra Sermaye Piyasası Mevzuatına tabi işletmeler ve banka ve benzeri kuruluşlar farklı muhasebe ilkelerini uygulamaktadırlar. Söz konusu farklı uygulamalar nedeniyle Türkiye’de muhasebe ilkelerinde genel bir standart belirlenmemektedir.²⁴⁹

Muhasebe ilkelerinin uygulanmasında farklılıkların olmasından dolayı V.U.K. 192. maddesi hükümlerine göre hesaplanacak öz sermaye farklılıklar göstermektedir. Öz sermayenin hesaplanmasında yer alan farklılıklar örtülü sermaye açısından önemlilik taşımaktadır. Şöyle ki kurumlar öz sermayelerini en yüksek kılan uygulamalara yönelmek suretiyle ortak veya ilişkili kişilerden 3/1’lik borç öz sermaye oranından daha fazla miktarda borç temin edebilme imkânlarına sahip olabilmektedirler.

Muhasebe ilkelerinde, uygulamadan kaynaklanan tek düzensizliğin giderilmesi amacıyla 26.9.2011 tarihli ve 660 numaralı kanun hükmünde kararname ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu kurulmuştur ve söz konusu kurul Türkiye

---

²⁴⁸ Erdem, **a.g.m.**, s.130.

²⁴⁹ **A.e.**

Muhasebe Standartlarını yayınlamıştır. Söz konusu Türkiye Muhasebe Standartları, 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 88. maddesi ile uyulması zorunlu kurallar haline getirilmiştir.²⁵⁰

4.3.2. Borç Miktarının Hesaplanması

Örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borcun kapsamı 5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 1, 2, 5 ve 6. fıkralarında düzenlenmiştir.

İlgili kanunun 12. maddesinin 5. fıkrasında; “*Yukarıda belirtilen oranlar, borç veren ortaklar ve ortakların ilişkide bulunduğu kişiler için topluca dikkate alınır.*” hükmü ile ortaklardan veya ilişkili kişilerden alınıp işletmede kullanılan borçların örtülü sermayenin tespitinde topluca hesaba katılacağı belirtilmiştir.

Örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borcun kapsamını ortak veya ilişkili kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin edilip kurumda kullanılan borçlar oluşturmaktadır. Ancak kanun koyucu ortak veya ilişkili kişilerden temin edilip kurumda kullanılan bazı borçlanmaların örtülü sermayenin tespitinde kapsam dışında tutulacağını veya %50 oranında dikkate alınacağını belirtilmiştir.

5520 sayılı K.V.K.'nın 2. fıkrasındaki “*Yukarıda belirtilen karşılaştırma sırasında, sadece ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalar hariç olmak üzere, ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan banka veya benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar % 50 oranında dikkate alınır.*” hükmü ile örtülü sermayenin tespitinde %50 oranında dikkate alınacak borçlanmalar belirtilmiştir.

İlgili maddenin 6. fıkrasında ise örtülü sermayenin tespitinde kapsama alınmayacak borçlanmalar belirtilmiştir. Kanunda söz konusu borçlanmalar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

“*Aşağıda sayılan borçlanmalar örtülü sermaye sayılmaz:*”

²⁵⁰ A.e., s.131. Türkiye Muhasebe Standartları için bkz: <http://www.tmsk.org.tr>

a) Kurumların ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayri nakdi teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar.

b) Kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar.

c) 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bankalar tarafından yapılan borçlanmalar.

ç) 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren finansman ve faktöring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar.”

5520 sayılı kanunda yer alan hükümlere ilave olarak 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde piyasa koşulları ve ticari teamüller kapsamında gerçekleşen vadeli mal ve hizmet alımları nedeniyle ortaya çıkan borçlanmaların örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmayacağı belirtilmiştir. Tebliğde ayrıca mal ve hizmet karşılığında peşin alınan veya verilen değerleri ifade eden avansların örtülü sermayenin tespitinde borç kapsamında dikkate alınacağı belirtilmiştir.

4.3.2.1. Borçların Topluca Dikkate Alınması

Örtülü sermayenin tespitinde, ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilip kurumda kullanılan borcun tümü öz sermayenin üç katı ile kıyaslanacaktır. Söz konusu borç/öz sermaye oranı her bir ortak veya ortakla ilişkili kişi için ayrı ayrı dikkate alınmayacaktır. Kurumun ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edip kurumda kullanılan borçların toplamı alınacak ve söz konusu toplam borç tutarı

V.U.K. 192. maddesine göre hesaplanan dönem başı öz sermayesi ile kıyaslanacaktır. Kıyaslamada öz sermayenin üç katını aşan borç miktarı örtülü sermaye olarak değerlendirilecektir.²⁵¹

Örneğin A şirketi %1 oranında ortağı olan B gerçek kişisinden 1.000 T.L., %20 oranında ortağı olan C şirketinden 5.000 T.L. ve B'nin %20 oranında ortağı olduğu D şirketinden 2.000 T.L. borç aldığını ve A şirketin dönem başı öz sermayesinin 2.000 T.L. olduğunu kabul edelim.

Örnekte A şirketinin ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin ettiği borçların toplamı öz sermayenin üç katı ile mukayese edilecek ve öz sermayenin üç katını aşan borçlanmalar örtülü sermaye olarak kabul edilecektir. B gerçek kişisi ve C şirketi şirketin ortağı olduğundan, D şirketi ise ortakla ilişkili kişi sayıldığından öz sermayenin üç katı ile mukayese edilecek borç miktarı 8.000 T.L.'dir. Öz sermayenin üç katı 6.000 T.L. olduğundan öz sermayenin üç katını aşan 2.000 T.L.'lik borç örtülü sermaye olarak tespit edilecektir.

4.3.2.2. Borç Kapsamına Giren Borçlanmalar

Örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borcun kapsamı ortak veya ilişkili kişilerden dolayı veya doğrudan temin edilip kurumda kullanılan borçlar olarak belirlenmiştir. Kanun koyucu söz konusu borcun kapsamını genel olarak belirlemiş hangi işlemlerin borçlanma sayılacağını tek tek açıklamamıştır. Ancak 5520 sayılı kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere kanun koyucu tereddüde yer vermemek amacıyla örtülü sermayenin tespitinde kapsama dâhil edilmeyecek borçlanmaları ilgili kanunun 12. maddesinin 6. fıkrasında 4 bent halinde sıralamıştır. Ayrıca 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde de örtülü sermayenin tespitinde kapsam dışı bırakılan borçlar kapsamlı bir biçimde açıklanmıştır.

---

²⁵¹ Şenyüz, Yüce, Gerçek, a.g.e., s.161.

4.3.2.3. Borç Kapsamına Girmeyen Borçlanmalar

5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 6. fıkrasına göre:

Kurumların ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayri nakdî teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar;

Köprü kredi olarak da tanımlanan kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar;

Bankalar tarafından yapılan borçlanmalar;

Finansal kiralama şirketleri, finansman ve faktöring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar; örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmayacaktır.

Yukarıda sayılan borçlanmalar haricinde 5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 2. fıkrasına göre “*sadece ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalar hariç olmak üzere, ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan; banka veya benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar*” örtülü sermayenin tespitinde %50 oranında dikkate alınacaktır.

Ayrıca 1 Seri Numaralı K.V.K Genel Tebliğinde; piyasa koşulları ve teamüllere göre yapılan vadeli mal ve hizmet alımları nedeniyle ortaya çıkan borçlanmaların örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmayacağı belirtilmiştir.²⁵²

²⁵² 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliği,; 03.04.2007 tarih, 26482 sayılı Resmi Gazete.

4.3.2.3.1. Ortak veya Ortakla İlişkili Kişilerin Sağladığı Gayri Nakdi Teminat Karşılığı Üçüncü Kişilerden Yapılan Borçlanmalar

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanun'unun 12 maddesinin 6. fıkrasının a bendine göre kurumların ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayri nakdi teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden temin ettikleri borçlanmalar örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır. Buna karşın ortak veya ortakla ilişkili kişilerin sağladığı nakdi teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden temin edilen borçlar örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır. Burada önemli olan husus kurum örtülü sermayenin hesaplanmada borcun kapsamının ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilen borçların dışında genişlemesidir. Şöyle ki kurumun üçüncü kişilerden temin ettiği borçlar eğer söz konusu borçlar ortak veya ortakla ilişkili kişinin sağladığı nakdi teminat karşılığı kuruma verilmişse söz konusu üçüncü kişilerden temin edilen borçlanmalar da örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır.

1 seri numaralı KVK genel tebliğinde “*kurumun kasasında veya bankada bulunan yerli veya yabancı paralar ile her an nakde çevrilebilen çekler, altın, Devlet Tahvili, Hazine bonosu, Toplu Konut İdaresince çıkarılan veya İMKB’de işlem gören hisse senetleri, tahvil ve bonolar*” haricindeki her türlü teminatın gayri nakdi teminat olarak kabul edileceği belirtilmiştir.

Söz konusu madde ve tebliğde yer alan açıklamalar doğrultusunda; ortağın şahsi kefaleti veya malvarlığını teminat olarak göstermesi yoluyla veya ortağın vermiş olduğu bir teminat mektubuyla üçüncü kişilerden borçlanılması halinde söz konusu borçlar örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır.²⁵³

12. maddenin gerekçesinde ortak veya ortakla ilişkili kişilerin sağladıkları nakdi teminat karşılığında kurumun borç temin etmesinin kötüye kullanımının engellenmesi amacıyla söz konusu düzenlemeye gidildiği belirtilmiştir. Kötüye kullanımdan kastedilen ortakların teminat vermesiyle sağlanan borçların kurum ile

---

²⁵³ Erdem, 2006, **a.g.m.**, s.131.

ortakları arasında dolaylı yoldan yapılan borçlanmalarla aynı iktisadi etkiyi doğurabilmesidir.²⁵⁴ Ortak veya ortakla ilişkili kişilerin verdikleri nakdi teminat yoluyla yapılan borçlanmaların örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmasının nedeni nakdi teminatların gayri nakdi teminatlara nazaran likiditesinin dolayısıyla borç yaratma kapasitelerinin daha yüksek olmasıdır.²⁵⁵

4.3.2.3.2. Banka ve Finans Kurumlarından Temin Edilerek Aynı Koşullarda Kullandırılan Borçlar (Köprü Krediler)

5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 6. fıkrasında örtülü sermaye sayılmayacak borçlanmalar altında sayılan bir diğer borçlanma türü “*kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandırdığı*” borçlanmalardır.

5520 sayılı kanunun 12. Maddesinin 6. fıkrasının b bendine göre kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin banka veya finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlar altında yani borç sözleşmesinde herhangi bir değişikliğe gidilmeksizin kısmen veya tamamen kullandırdığı borçlanmalar örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır. İlgili bentte örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmayacak borçlanmada iki husus ön plana çıkmaktadır bunlar kredinin temin edildiği taraf ve kredinin aynı şartlarda kullandırılmasıdır.

İlk olarak borçlanmanın örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmaması için banka veya finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin edilmesi gerekmektedir. Söz konusu kaynaklar haricinde başka kaynaklardan temin edilen borçlar iştirakler, ortaklar veya ortaklarla ilişkili kişiler tarafından aynı

---

²⁵⁴ Uyanık, **a.g.e.**, s.189; 5520 Sayılı K.V.K.’unun gerekçesi, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

²⁵⁵ Uyanık, **a.g.e.**, s.190.

şartlar altında kurumda kullandırılrsa dahi örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır.²⁵⁶

İkinci olarak iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin temin ettikleri borcun kurumda aynı şartlar altında kullandırılması gerekmektedir. Kanunda yer alan aynı şartlarda kullandırma ifadesinden neyin kastedildiği maddenin gerekçesinde belirtilmektedir. Maddenin gerekçesinde aynı şartlarda kullandırma; kredi sözleşmesinin içerdiği vade, faiz oranı ve benzeri kullandırma şartlarında herhangi bir değişiklik yapılmadan kredinin kullandırılmasını ifade etmektedir. Kanunun gerekçesinden de anlaşılacağı üzere aynen kullandırma kredinin vadesinde, faiz oranında ve benzeri kullandırma şartlarında bir değişiklik yapılmadan kurumda kullandırılmasıdır.

5520 sayılı kanunun 12. Maddesinin 6. fıkrasının b bendine yer alan hüküm açıktır. Ancak uygulamada bazı tartışmaları beraberinde getirmektedir.

İlk tartışma kuruma aktarılan kredinin kullanım şartlarında değişiklik yapılması halinde borcun tamamının mı yoksa kredinin şartlarında değişiklik yapılması sonucu ortaya çıkan farkın mı örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacağıdır. Kanunda söz konusu kredinin şartlarının değişmesi halinde borcun tümünün örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacağı anlaşılmaktadır.²⁵⁷

İkinci bir tartışma konusu ise kredinin daha ağır şartlar altında aktarılması halidir. Örneğin aylık % 4 faiz ödemesi ile temin edilen bir kredi aylık % 6 faiz ile grup şirketine kullandırılması halinde söz konusu borçlanma işlemi örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır.²⁵⁸ Konuyla ilgili herhangi bir Danıştay kararına rastlanılmamakla birlikte literatürde kurumda kullandırılan kredinin koşullarının değişmesi sonucu örtülü kazanç dağıtımı oluşmadığı sürece söz

---

²⁵⁶ İYMMO, **Grup Şirketleri Arasındaki Kredi İlişkilerinin Örtülü Sermaye Yönünden İncelenmesi Raporu**, 15 Ocak 2007, s.8.

²⁵⁷ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.49.

²⁵⁸ İYMMO, **a.g.e.**, s.9.

konusu kredinin örtülü sermaye sayılmaması gerektiği yönünde görüşler yer almaktadır.²⁵⁹

İlgili maddenin gerekçesinde kanun koyucu söz konusu borçlanmaların örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmamasının nedeni olarak kredibilitesi yüksek olan grup şirketlerinin ilgili bentte belirtilen kaynaklardan kredi temin ederek kredibilitesi düşük olan grup şirketlerine aynı şartlarda aktarılmasına olanak sağlanmasının amaçlandığını belirtmiştir.²⁶⁰ Nitekim ticari hayatta genellikle banka ve finans kurumları grup şirketlerinden kredibilitesi daha yüksek olan şirketlere kredi kullandırmakta ve söz konusu kredileri kullanan şirketler ise kredibilitesi düşük grup şirketlerine temin ettikleri kredileri aynı şartlar altında aktarmaktadırlar.²⁶¹

4.3.2.3.3. Bankalar Tarafından Yapılan Borçlanmalar

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanun'unun 12 maddesinin 6. fıkrasının c bendinde “5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bankalara tarafından yapılan” borçlanmaların örtülü sermaye sayılmayacağı belirtilmiştir.

1 Seri Numaralı KVK Genel tebliğinde bankalar ile ilgili olarak aşağıda belirtilen açıklamalara yer verilmiştir:

“Banka, Türkiye’de 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bir bankayı; banka benzeri kredi kurumu, esas faaliyet konusu mevduat benzeri veya özel cari ve katılma hesapları benzeri hesaplar yoluyla fon toplayan ve kredi kullandıran kurumları; yurt dışında ise bulunduğu ülkede 5411 sayılı Kanun benzeri bir kanun ile ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve yaptırımları

²⁵⁹ Güventürk Kalaslıoğlu, Örtülü Sermaye - Tartışmalı Konular, **Hukuk Bülteni**, 30 Ocak 2008, (Çevrimiçi) http://www.hukukbulteni.com/makale3/oku.asp?makale_id=78, 10 Temmuz 2012.

²⁶⁰ Şenyüz, Yüce, Gerçek, **a.g.e.**, s.161

²⁶¹ Erdem, 2006, **a.g.m.**, s.131; Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.49.

olan bir mevzuat çerçevesinde yukarıda belirtilen benzer faaliyetlerde bulunan kurumları ifade etmektedir.”²⁶²

Ayrıca ilgili tebliğde; bankalar tarafından alınan krediler ile ilgili olarak Bankacılık Kanununda gerekli düzenlemelerin yapıldığı bu nedenle de Kurumlar Vergisi Kanunu’nda ayrıca düzenlemeye gidilmediği belirtilmiştir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanun’unun 12 maddesinin 6. fıkrasının c bendine göre 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bankalar örtülü sermaye uygulamasından muaf tutulmuşlardır.²⁶³

4.3.2.3.4. Finansal Kiralama, Finansman, Faktöring ve İpotek Finansman Şirketlerinin Faaliyetleriyle İlgili Olarak Ortak veya Ortakla İlişkili Kişi Sayılan Bankalardan Yapılan Borçlanmalar

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanun’unun 12 maddesinin 6. fıkrasının ç bendine belirtilen; “3226 sayılı *Finansal Kiralama Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren finansman ve faktöring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar*” örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır.

İlgili bentte 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamı dahilinde faaliyet gösteren finansal kiralama şirketlerinin, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren finansman ve faktöring şirketlerinin söz konusu faaliyetleri ile ilgili olarak ortaklarından veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar istisna kapsamına alınmıştır.

²⁶² 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliği: 03.04.2007 tarih, 26482 sayılı Resmi Gazete.

²⁶³ Erdem, 2006, **a.g.m.**, s.132.

Ancak ilgili bentte belirtilen şirketlerin ortak veya ortakla ilişkili sayılan bankalardan faaliyet dışı borç temin etmeleri durumunda söz konusu borçlar örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacaktır.²⁶⁴

4.3.2.3.5. Vadeli Mal ve Hizmet Alımlarından Kaynaklanan Borçlanmalar

Kurumlar Vergisi Kanununun uygulanması ile ilgili olarak yayımlanan 1 seri numaralı KVK genel tebliğinde piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre gerçekleşen vadeli mal ve hizmet alımları dolayısıyla gerçekleşen borçlanmaların örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla piyasa koşulları ve ticari teamülleri aşan vadeli alımlar nedeniyle gerçekleşen borçlanmalar örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacaktır.

Genellikle her sektörde ticari borçlar açısından yerleşmiş teamüller vardır. Satılan ürüne olan talep, ürünün ekonomik ömrü ve durumu ve çeşitli diğer faktörler ticari borçların sektörde kabul edilen vade koşullarını belirlemektedir. Ancak ticari borçlara ilişkin her sektör için piyasa koşulları veya ticari teamüllere göre kabul edilen ortalama bir vadenin tespit edilmesi mümkün değildir.²⁶⁵ İnceleme elemanlarının vadeli işlemin gerçekleştiği dönemdeki piyasa koşulları ve ticari teamülleri incelemeleri gerekmektedir. Ama geçerli bir vadenin nasıl tespit edileceğine ilişkin kanun veya tebliğde herhangi bir açıklama yoktur. Bu yüzden farklı sektörlerde faaliyet gösteren kurumlar çerçevesinde hesaplanan farklı vadelerin bir ortalamasının alınması suretiyle normal vadenin hesaplanması yoluna gidilebilir.²⁶⁶

1 Seri Numaralı KVK genel tebliğinde piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre olağan kabul edilen vade ile satılan mal veya hizmetten doğan borçlanmalar, söz

---

²⁶⁴ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.51.

²⁶⁵ Uyanık, **a.g.e.**, s.185.

²⁶⁶ Namık Kemal Uyanık, Vadeli İşlemlere Transfer Fiyatlandırması Hükümleri Mi, Yoksa Örtülü Sermaye Hükümleri Mi Uygulanmalıdır?, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:17, S:204, Aralık 2009, s. 58-63.

konusu olağan kabul edilen vade süresi boyunca örtülü sermaye sayılmayacaktır.²⁶⁷ Zira bir borçlanmanın örtülü sermaye sayılabilmesi için söz konusu borçlanmanın borçlu kurumda sermaye niteliğine bürünmesi gerekmektedir.²⁶⁸ Mülga 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda borcun örtülü sermaye olarak tespit edilmesi için gereken unsurlardan biri olarak borcun devamlı olarak kullanılması unsuru belirtilmiştir. Mülga 5422 sayılı kanunda borçlanmanın devamlı olarak kullanımına ilişkin bir ölçüt yer almadığından boşluk yargı kararları ile doldurulmuştur. Danıştay'ın 12.1.1976 tarihli ve E:1975/1851, K:1976/39 sayılı kararında devamlılık ölçütü ile kısa vadeli borçlanmalar dışındaki borçlanmaların amaçlandığını, vadesi bir hesap dönemini kapsayan borçlanmaların devamlılık ölçütünü sağladığı belirtilmiştir.²⁶⁹ Mülga 5422 sayılı kanunda devamlılığın belirsiz bir biçimde tanımlanmış olması, 5520 sayılı kanunda da aynı sorunun oluşabileceği göz önüne alınarak 1 Seri Numaralı KVK genel tebliğinde piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre olağan kabul edilen vade ile satılan mal veya hizmetten doğan borçlanmaların örtülü sermaye sayılmayacağı ifadesi yer almıştır.

Piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre gerçekleşen vadeli mal ve hizmet alımları dolayısıyla gerçekleşen borçlanmaların örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmamasının çeşitli nedenleri vardır. Söz konusu nedenler aşağıdaki gibi belirtilebilir.

Piyasalara ve ticari teamüllere uygun vadeli satışlar neticesinde kaynaklanan borçlar özellikleri gereği örtülü sermaye niteliği taşımamaktadır. Çünkü söz konusu borçların doğuş amacı kuruma dolaylı yoldan bir sermaye koymak değildir. Borcun doğuş nedeni olağan piyasa koşullarına ve ticari teamüllere uygun olarak gerçekleştirilen vadeli mal ve hizmet alımlarıdır. Borçlanmanın olağan vadeye uygun olmayan vadeli satışlar neticesinde gerçekleşmesi halinde örtülü sermaye uygulaması söz konusu olabilmektedir.²⁷⁰

---

²⁶⁷ Maç, **a.g.m.**, s.19 – 23.

²⁶⁸ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.72.

²⁶⁹ Koyuncu, **a.g.e.**, s.8 – 9; Kızılot, **a.g.e.**, s.484.

²⁷⁰ Maç, **a.g.m.**, s.19 – 23;

1 Seri Numaralı KVK genel tebliğinde piyasa koşulları ve ticari teamülleri aşan vadeli alımlar nedeniyle gerçekleşen borçlanmalar nedeniyle oluşacak vade farklarının örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla vade farkı giderleri 5520 sayılı kanunun 11. maddesinin 1. fıkrası b bendinde yer alan “örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler” hükmünün benzeri giderler mahiyeti içerisinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle piyasa koşulları ve ticari teamülleri aşan vadeli alımlar nedeniyle oluşan borçların örtülü sermaye olarak değerlendirilmesi halinde söz konusu borçlara ilişkin vade farkı giderleri kanunen kabul edilmeyen indirim hükmündedir.²⁷¹

4.3.2.3.6. Banka ve Benzeri Kredi Kurumlarından Temin Edilen Borçlanmalar

5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 2. fıkrasında “sadece ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalar hariç olmak üzere, ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan banka veya benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar % 50 oranında dikkate” alınacağı hükmü yer almaktadır.

12. maddenin 2. fıkrası hükmü gereği ana faaliyet konusuna uygun faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan banka veya benzeri kredi kurumlarından temin edilen borçlanmaların %50’si örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmayarak istisna kapsamına alınmıştır. İlgili maddede sadece ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalar istisna kapsamına alınmamıştır. Dolayısıyla kredi şirketlerinden yapılan borçlanmaların tamamı örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır. Söz konusu hüküm 1 Seri Numaralı KVK genel tebliğinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

---

²⁷¹ Hakan Keklikçi, Vadeli Mal Ve Hizmet Alımlarında Oluşan Kur Farklarının Örtülü Sermaye Açısından Değerlendirilmesi, **Lebib Yalkın Dergisi**, S:94, Ekim 2011, s. 112-116.

Borcun örtülü sermayenin hesaplanmasında %50 oranda dikkate alınması için söz konusu borcun;

Ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili sayılan banka veya benzeri kredi kurumlarından temin edilmiş olması gerekmektedir.

Borcun sadece ilişkili şirketlere kredi temin eden kredi şirketlerinden yapılması halinde ise söz konusu borcun tamamı örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacaktır.

1 Seri Numaralı KVK genel tebliğinde banka ve benzeri kredi kurumlarından;

“Türkiye’de 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bir bankayı; banka benzeri kredi kurumu, esas faaliyet konusu mevduat benzeri veya özel cari ve katılma hesapları benzeri hesaplar yoluyla fon toplayan ve kredi kullandıran kurumları; yurt dışında ise bulunduğu ülkede 5411 sayılı Kanun benzeri bir kanun ile ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve yaptırımları olan bir mevzuat çerçevesinde yukarıda belirtilen benzer faaliyetlerde bulunan”

kurumların ifade edildiği belirtilmektedir.

4.3.2.4. Avansların Örtülü Sermaye Karşısındaki Durumu

1 seri numaralı KVK genel tebliğinde gelecekte yapılacak bazı mal ve hizmet teslimleri karşılığında peşin alınan ya da verilen değerleri ifade eden avansların işletmeye finansman imkânı sağladığı için örtülü sermayenin tespitinde borç olarak değerlendirileceği belirtilmiştir. Tebliğin ilgili bölümü aşağıda yer almaktadır:

“Öte yandan, gelecekte yapılacak bazı mal ve hizmet teslimleri karşılığında peşin alınan ya da verilen değerleri ifade eden avanslar, sipariş yöntemi ile mal alan işletmenin, sipariş ettikleri iktisadi değerlerin üretiminde üretici işletmeye finansman imkânı

sağlamak amacıyla verilebileceği gibi, satış fiyatını düşük tutmak veya satış garantisi sağlamak amacıyla da verilebilmektedir. Avanslar hangi amaçla verilirse verilsin işletmeye finansman imkânı sağladığı açıktır. Dolayısıyla, alınan avanslar da işletme bakımından alınan borç olarak değerlendirilecek ve örtülü sermaye hesaplamasında dikkate alınacaktır. Ancak, inşaat işlerinde yapılan iş kısmı ile orantılı olarak hesaplanıp ödenen istihkak bedellerinin avans olarak kabul edilip örtülü sermayenin hesabında borç unsuru olarak dikkate alınması söz konusu değildir.”

Avans; ileride gerçekleşecek ve ödemesi önceden kararlaştırmış bir borcun peşin ödenen kısmı şeklinde tanımlanabilir.²⁷² Orhan Sevilengül’ün Genel Muhasebe kitabında ise avans; *“bir paranın ödenmesini isteme hakkını temsil etmekten önce mal veya hizmet isteme hakkını temsil eden ve normal olarak bir mal veya hizmetin maliyetine dönüşecek olan önceden verilmiş para”* olarak tanımlanmıştır.²⁷³ Kısacası avans ileride doğacak bir borcun ön ödemesidir. Bu nedenle avansın varlığından bahsedebilmek için ileride doğacak olan bir borcun varlığı ve söz konusu borca karşılık olarak bir ön ödemenin varlığı gerekmektedir.²⁷⁴

Ticari hayatta avanslar iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmenin varlığına bağlı olarak ortaya çıkar. Bu tip sözleşmelerde tarafların her biri borç altına girmiştir. Dolayısıyla sözleşmedeki taraflar hem alacaklı hem de borçlu konumdadırlar. Bu açıdan avanslar genellikle mal veya hizmet bedelini ifa etmekle yükümlü olan kişi tarafından mal veya hizmet bedelinin bir kısmının satıcı tarafa ödenmesi şeklinde oluşmaktadır. Avansa konu olan ticari işlemin gerçekleşmesi halinde önceden bir ön ödeme niteliğinde olan avans bir taraf için alacak diğer taraf için ise borç niteliğine bürünmektedir.²⁷⁵

Avansların temel nedenini oluşturan sözleşme hükümlerinin geçerli olması halinde avanslar borç niteliğine dönüşecektir. Bu nedenle alınan avanslar, mal veya

---

²⁷² Erdoğan Aslan, Avansların Hukuki Mahiyeti - I, **Yaklaşım**, Ocak 2003, (Çevrimiçi) <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=3391> 11 Temmuz 2012.

²⁷³ Sevilengül, **a.g.e.**, s.368.

²⁷⁴ Sarıcan, **a.g.m.**, s. 138 – 142; Ferhatoğlu, Köse, **a.g.m.**, s.27.

²⁷⁵ Sarıcan, **a.g.m.**, s.138 – 142.

hizmet bedelinin tamamının ifasına kadar bir finansman kaynağı olarak nitelendirilebilir. Alınan avansların kurum açısından bir finansman kaynağı haline gelmesi nedeniyle vergi idaresi 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde avansları örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borç kapsamına dâhil etmiştir.²⁷⁶

Kurum, ortak veya ortakla ilişkili kişilere bir mal veya hizmet satma taahhüdünde bulunarak söz konusu kişilerden avans temin ederek finansman imkânı sağlayabilmektedir.²⁷⁷ Kurumların mal veya hizmet teslimleri karşılığı aldıkları avanslar tek düzen hesap planına göre işlemin ekonomik özü gereği borç grubundaki hesaplarda izlenmemektedir. Söz konusu avanslar 340 ve 440 numaralı alınan sipariş avansları hesaplarında takip edilmektedir. 340 numaralı hesap kısa vadeli, 440 numaralı hesap ise bir yılı aşan uzun vadeli alınan sipariş avanslarının takip edildiği hesaplardır. Alınan sipariş avansları muhasebe sistematığı gereği ticari borçlardan ayrılmasına rağmen 5520 sayılı kanunun 12. Maddesinde örtülü sermaye sayılmayacak borçlanma halleri içinde belirtilmemiş ve 1 Seri Numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacağı ifade edilmiştir. Bu nedenle kurumların ortak veya ortakla ilişkili kişilerden aldıkları sipariş avansları örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır.²⁷⁸

Alınan sipariş avanslarının örtülü sermaye kapsamına dâhil edilmesi literatürde tartışılmaktadır. Zira vadeli mal ve hizmet alımları nedeni ile gerçekleşen borçlanmalarda uygulandığı gibi piyasa koşulları ve ticari teamüllere uygun olarak alınan sipariş avansları örtülü sermaye kapsamında dikkate alınmamalıdır.²⁷⁹

4.3.2.5. Borçların Değerlemesi

5520 sayılı K.V.K.'da örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borçların kapsamı belirtilmiş olmakla birlikte söz konusu borçların hangi değerler üzerinden dikkate alınacağına ilişkin bir hüküm yoktur. Buna karşılık 5520 sayılı kanunun

²⁷⁶ Aslan, **a.g.m**; Ferhatoğlu, Köse, **a.g.m.**, s.28.

²⁷⁷ Sarıcan, **a.g.m.**, s.138 – 142.

²⁷⁸ Ferhatoğlu, Köse, **a.g.m.**, s.34 – 39.

²⁷⁹ Akif Karaca, Mehmet Şafak, Örtülü Sermaye ve Örtülü Sermaye Sayılacak Borçlar İçin Yapılacak İşlemler, **Dünya Gazetesi**, 29.11.2007; Ateşgaoğlu, **a.g.e.**, s.181.

örtülü sermayeyi düzenleyen 12. Maddesinin 3. fıkrasının b bendinde öz sermayenin V.U.K.'un 192. maddesinde belirtilen esaslar çerçevesinde tespit edileceği hükmü yer almaktadır.

Vergi hukukunda iktisadi değerlerin tespit usulleri V.U.K'unun değerlendirme başlığı taşıyan 3. kitabında düzenlenmiştir. Ancak söz konusu düzenlemeler vergi matrahının tespitine yöneliktir. Bu durumda söz konusu değer tespit yöntemlerinin örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacak borçların değerlerin tespitinde kabul edilip edilmeyeceği tartışma konusudur.

Değerleme 213 sayılı V.U.K.'un 258. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır: *"Değerleme, vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespitidir."* İlgili maddede ifade edildiği üzere değerlendirme işleminde vergi matrahının belirlenmesi amacıyla iktisadi kıymetlerin belli bir tarihteki parasal değerinin saptanmasıdır.²⁸⁰

Borçların değerlemesine ilişkin hüküm V.U.K.'un 285. maddesinde yer almaktadır. İlgili maddeye göre; borçlar mukayyet değerleriyle değerlendirilmektedir.

213 sayılı kanunun 285. maddesi aşağıda belirtilmektedir:

"Borçlar mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit borçlar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır.

Vadesi gelmemiş olan senede bağlı borçlar değerlendirme günü kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde senette faiz nispeti açıklanmışsa bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddinde bir faiz uygulanır.

Banka ve bankerler ile sigorta şirketleri borçlarını, Cumhuriyet Merkez Bankasına resmi iskonto haddi veya

---

²⁸⁰ Ateş Oktar, **Vergi Hukuku**, 6.bs, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2011, s.254; Şenyüz, Yüce, Gerçek, **a.g.e.**, s.111.

muamelelerinde uyguladıkları faiz haddiyle, değerlendirme günü kıymetine irca ederler.

*(3239 sayılı Kanunun 22'nci maddesiyle eklenen fıkra)
Alacak senetlerini değerlendirme gününün kıymetine irca eden mükellefler, borç senetlerini de aynı şekilde işleme tabi tutmak zorundadırlar.”*

Mukayyet değer tanımı ise 213 sayılı kanunun 265. maddesinde şu şekilde yapılmıştır: *“mukayyet değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir.”*

213 sayılı V.U.K.'un borçların değerlemesi ile ilgili hükümlerinden örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borcun değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınacağı sonucuna ulaşılabilmektedir. 5520 sayılı kanunun 12. maddesinde örtülü sermaye tanımı aşağıda belirtilen şekilde yapılmıştır:

“Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır.”

Kanunun lafzından anlaşıldığı üzere borcun öz sermayenin hesaplanmasında dikkate alınabilmesi için söz konusu borç işletmede kullanılmalıdır. Ancak borç için ödenen faiz işletmede kullanılmadığından söz konusu faiz örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmamalıdır. Borcun V.U.K. 285. maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi durumunda ise borç faizi ile birlikte dikkate alınacak ve işletmede kullanılmayan faiz ödemeleri örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacaktır. Bu nedenle borcun faizsiz olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu konu tartışmaya açık olmakla birlikte Maliye Bakanlığı veya Danıştay'ın konuyla ilgili bir değerlendirmesine rastlanılmamıştır.²⁸¹ Kanunun lafzından hareketle örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borcun tutarının mukayyet değere söz konusu

---

²⁸¹ Uyanık, a.g.e., s.196 – 197.

faizlerinin eklenmemesi suretiyle hesaplanması gerekmektedir. Mukayyet değer ise bilançoda yer alan 3 ve 4 numaralı hesap grupları olarak ifade edilen kısa ve uzun vadeli yabancı kaynak hesaplarından takip edilmektedir.

4.3.2.6. Yabancı Para Üzerinden Yapılan Borçların Değerlemesi

1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde yabancı para üzerinden gerçekleşen borçlanmalarda borcun alındığı tarihte geçerli olan döviz kuru üzerinden hesaplanan değerlerin örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacağı belirtilmiştir.

İlgili tebliğde örtülü sermayenin hesaplanmasına konu olan borcun vadesinin izleyen yıla sarkması halinde borcun ödenmeyen kısmı için değer tespitinin bilanço günü itibarıyla V.U.K. hükümlerine göre gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

V.U.K. 280. maddesinde ise yabancı paraların borsa rayici ile değerlendirileceği, borsa rayicinin belirlenmesinde muvazaa olduğu hallerde ise alış bedeli ile değerlendirileceği belirtilmiştir.²⁸² Söz konusu yabancı paraların borsada rayici olmaması halinde ise Maliye Bakanlığınca tespit edilen kur üzerinden değerlendirilir.

Borsa rayicinin tanımı da V.U.K. 263. maddesinde yer almaktadır. İlgili maddeye göre borsa rayici; *“gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlendirilmeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerlerini”* ifade etmektedir.

355 Sıra Numaralı KVK Genel Tebliğinde borsa rayici olmayan yabancı paralara ilişkin değerlemenin Maliye Bakanlığı tarafından ilan edilen kurlara göre gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Bakanlık tarafından kurun ilan edilmediği durumlarda ise T.C. Merkez Bankasınca ilan edilen kurların esas alınması gerektiği belirtilmiştir. Türkiye’de yabancı paralar için resmi bir borsa bulunmadığından

---

²⁸² Oktar, a.g.e., s.261.

yabancı paraların değerlemesi 1950 yılından itibaren Maliye Bakanlığınca belirlenen kur ile yapılmaktadır.²⁸³

Yabancı para üzerinden yapılan borçlanmaların vadelerinin izleyen döneme sarkması halinde hesap döneminin son günü itibariyle söz konusu borçlara ilişkin oluşan kur farkları da örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacaktır. Yerli paraların yabancı para karşısında değer kaybetmesi neticesinde kurum tarafından yabancı para üzerinden temin edilen borcun yerli para cinsinden değeri artacaktır. Borcun yerli para cinsinden artan değeri borç alan kurum açısından kur farkı gideri, borç veren kurum açısından ise kur farkı gelirdir. Borç alan kurum açısından borcun değeri yerli para cinsinden artacağından, oluşan kur farkı gideri örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacaktır.²⁸⁴

---

²⁸³ Özbacı, **a.g.e.**, s.607; Oktar, **a.g.e.**, s.255.

²⁸⁴ Uyanık, **a.g.e.**, s.186.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRTÜLÜ SERMAYENİN VERGİSEL SONUÇLARI, DÜZELTME İŞLEMLERİ VE ÖRTÜLÜ SERMAYEDE ZAMANAŞIMI

1. GENEL OLARAK ÖRTÜLÜ SERMAYENİN VERGİSEL SONUÇLARI VE DÜZELTME İŞLEMLERİ

Kurumunun temin ettiği borcun 5520 sayılı kanununun 12. maddesinde belirtilen şartları taşıması halinde K.V.K. söz konusu borca çeşitli sonuçlar bağlamıştır. Örtülü sermayeye ilişkin yüklenen sonuçlar 5520 sayılı kanunun 11. ve 12. maddelerinde yer almaktadır.

Örtülü sermayeye yönelik vergisel yaptırımlar örtülü sermaye olarak tespit edilmiş olan borca ilişkin faiz ödemelerinin yapılmasını yasaklamamaktadır. Sonuç olarak örtülü sermaye niteliğinde borç alan kurum tarafından örtülü sermaye olarak tespit edilmiş olan borçlara faiz ödemesi gerçekleştirebilir. Ancak 5520 sayılı kanunun 11. ve 12. maddeleri uyarınca söz konusu ödemeler mali karın hesaplanmasında indirim olarak yer alamaz ve kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar hükmünde sayılır.

Örtülü sermayeye ilişkin 5520 sayılı Kanunun bağladığı sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

İlk olarak 5520 sayılı K.V.K.'nın 12. maddesinin 1. fıkrasında kurumun ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilip kurumda kullanılan borçların hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun dönem başı öz sermayesinin 3 katını aşan kısmı ilgili dönem için örtülü sermaye sayılacağı belirtilmiştir.

İkinci olarak 5520 sayılı kanunun 11. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri

giderlerin kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Üçüncü olarak 5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 7. fıkrasında örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemelerin Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulanmasında örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla tam mükellefler için dağıtılmış kâr payı, dar mükellefler için ise ana merkeze aktarılan tutar sayılacağı belirtilmiştir.

Örtülü sermayenin iktisadi mahiyetini ortak veya ilişkili kişilerin sermaye koymak yerine hukuki, vergisel veya iktisadi vergisel çıkarlar elde etmek amacıyla kuruma borç vermeleridir.²⁸⁵ Örtülü sermayenin hukuki mahiyeti ise bir borç alacak ilişkisidir. Mükellefler özel hukukta var olan sözleşme serbestisini kullanarak gerçekleştirdikleri borçlanma işlemi ile vergi kanunlarını dolanmaktadırlar.²⁸⁶ Mükelleflerin özel hukuk kurallarını olağan amaçları dışında kötüye kullanmak suretiyle vergilendirilmesi amaçlanan iktisadi sonucu vergi kanunlarının kapsamadığı bir hukuki biçime büründürmeleri vergi hukuku açısından peçeleme olarak tanımlanmaktadır.²⁸⁷ Bu açıdan örtülü sermaye bir peçeleme işlemidir zira ortak veya ilişkili kişiler tarafından kuruma öz sermaye olarak konulması gereken değerler vergisel çıkar elde etmek amacıyla borç görünümü altında yabancı kaynak olarak konulmaktadır.²⁸⁸

Vergi hukukunda peçelemenin varlığı halinde idare ve yargı organları görünüşteki işlemi değil gerçek iktisadi ilişkiyi dikkate alacaklardır.²⁸⁹ Zira Vergi Usul Kanununun 3/B-1 maddesinde yer alan ekonomik yaklaşım ilkesi uyarınca vergiyi doğrudan olaya ilişkin işlemler gerçek niteliğine göre değerlendirilecektir. Nitekim K.V.K.'nın 12. Maddesi örtülü sermaye uygulamasına ödenen faiz ve

²⁸⁵ Öncel, 1978, **a.g.e.**, s.178.

²⁸⁶ Harun Akgül, **Vergi Hukukunda Peçeleme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Afyon, 2009;

²⁸⁷ Selim Kaneti, **Vergi Hukuku**, 2.bs, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1989, s.49; Öncel,Kumrulu,Çağan, **a.g.e.**, s.26.

²⁸⁸ Işık, **a.g.e.**, s.262- 263, Öncel, Kumrulu, Çağan, **a.g.e.**, s.26 -27; Selahattin Tuncer'e göre ise örtülü sermaye işlemi vergi hukuku açısından muvazaaya örnek olarak gösterilmiştir, bkz: Türk Vergi Hukukunda Muvazaa, **Yaklaşım Dergisi**, S. 80, Ağustos, 1999, s. 20, 21.

²⁸⁹ Koyuncu, **a.g.e.**, s.34.

benzeri giderlerin dağıtılmış kâr payı sayılacağı sonucunu bağlamak suretiyle vergiyi doğuran olaydaki iktisadi ilişkiyi dikkate almaktadır.²⁹⁰

İlgili maddede faiz ve benzeri ödemelerin Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulanmasında dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar sayılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla örtülü sermaye olarak tespit edilen borçlanma işlemi özel hukuk kapsamında bir borç alacak ilişkisi olarak varlığını sürdürmekte ve örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz ve benzeri giderler özel hukuk açısından geçerliliği devam eden ödemeler olarak varlıklarını korumaktadırlar. 5520 sayılı kanununun 12. maddesinin 7. fıkrasında yer alan hüküm söz konusu ödemeleri sadece Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulanması yönünden kâr payı dağıtımını veya ana merkeze aktarılan tutar saymaktadır.²⁹¹

5520 sayılı kanununun 12. maddesinin 7. fıkrasında örtülü sermayeyi kullanan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmesi ve ödenmiş olması halinde daha önce yapılan vergilendirme işlemlerinin tam mükellef kurumlar nezdinde yapılacak düzeltmelerle örtülü sermayeye ilişkin kur farklarını da kapsayacak şekilde, taraf olan mükellefler nezdinde düzeltileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak kurumun gerçekleştirdiği borçlanma 5520 sayılı kanununun 12. maddesinde belirtilen koşulları sağlaması halinde; borçlanma örtülü sermaye olarak tespit edilecektir.

5520 sayılı kanununun 11. maddesinin 1. fıkrasının b bendi uyarınca örtülü sermaye sayılan borçlanmaya ilişkin ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderler kurum kazancının tespitinde indirim olarak kabul edilmeyecektir.

5520 sayılı kanununun 12. maddesinin 7. fıkrası uyarınca kur farkı hariç olmak üzere örtülü sermaye üzerinden gerçekleşen faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulanmasında borç

---

²⁹⁰ Ateş Otkar, A Survey of Two Typical Forms of Abusive Tax Avoidance Transactions and Contracts: The Thin Capitalization and Hidden Distribution of Profits in Turkish Tax System, **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, S.46, Yıl.2004, s. 198 – 204.

²⁹¹ Nusret Bulut, Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Müessesesinde Düzeltme İşlemlerine Değerlendirilmesi, **Vergi Dünyası**, S. 367, Mart 2012, s.109 – 118.; Ateşgaoğlu, **a.g.e.**, s.125.

alan ve borç veren nezdinde örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla tam mükellef kurumlar için dağıtılmış kâr payı, dar mükellef kurumlar için ise ana merkeze aktarılan tutar sayılacaktır.

5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 7. fıkrasına göre örtülü sermaye kullanan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması halinde, örtülü sermayenin tespitinden önce yapılan vergilendirme işlemleri taraf olan mükellefler nezdinde düzeltilecektir.

2. ÖRTÜLÜ SERMAYENİN VERGİSEL SONUÇLARI

5520 sayılı Kanunun 12. maddesinde kurumun ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edip işletmede kullandığı borçların hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını aşması halinde, söz konusu borçların örtülü sermaye sayılacağı belirtilmiştir. İlgili madde ile kanun koyucu bir vergi kaçırma²⁹² karinesi ortaya koymuştur.²⁹³ 12. maddede belirtilen unsurların gerçekleşmesi halinde borçlanma örtülü sermaye sayılacak ve buna bağlı olarak kanunda belirlenen müeyyideler uygulanacaktır. Vergi inceleme elemanlarının söz konusu unsurları tespit etmeleri halinde örtülü sermayenin varlığının tespiti için mükellefin vergi kaçırma kastı olduğunu kanıtlamaları gerekmemektedir. Mükellef ise söz konusu unsurların gerçekleşmiş olması halinde örtülü sermayenin varlığını inkâr edemeyecektir zira kanunun 12. maddesi kesin bir karine içermektedir. Örtülü sermayenin tespiti halinde mükellefin kanunda belirtilen müeyyidelere maruz kalmaması için tek yolu borçlanmanın kanunda belirtilen unsurları taşımadığını ispat etmesidir.²⁹⁴

---

²⁹² Burada “vergi kaçırma” terimi “vergi ziyayı” anlamında kullanılmıştır. Örtülü sermayenin V.U.K. m 359’da düzenlenen “vergi kaçakçılığı” anlamında kullanılmamaktadır.

²⁹³ Işık, **a.g.e.**, s.262 – 263.

²⁹⁴ Bulut, **a.g.m.**, s.109 – 118; Işık, **a.g.e.**, s.263.

İlgili hesap dönemi için örtülü sermaye olarak tespit edilen borçlanma, izleyen hesap dönemlerinde örtülü sermayenin unsurlarını taşıyamaması halinde örtülü sermaye sayılmayacak ve kurum nezdinde borç olarak değerlendirilebilecektir.²⁹⁵

5520 sayılı Kanunda ortaklar ya da ortakla ilişkili kişiler tarafından kuruma verilen borcun tamamı değil öz sermayenin üç katını aşan kısmı örtülü sermaye olarak kabul edilmiştir.²⁹⁶ Mülga 5422 sayılı Kanunda ise örtülü sermayenin unsurlarını taşıyan borcun tamamı örtülü sermaye olarak kabul edilmiştir.²⁹⁷

Borcun örtülü sermaye olarak tespit edilmesine bağlanan sonuçlar; örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin kanunen kabul edilmeyen indirim hükmünde kabul edilmesi ve kur farkı ödemeleri hariç olmak üzere söz konusu ödemelerin Gelir ve Kurumlar vergisi kanunlarının uygulanmasında dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar sayılmasıdır.

2.1. Örtülü Sermaye Üzerinden Faiz ve Benzeri Ödemeler veya Hesaplanan Tutarların Kanunen Kabul Edilmeyen İndirim Kabul Edilmesi

5520 sayılı kanunun 12. maddesine göre borçlanmanın örtülü sermaye olarak tespit edilmesi durumunda örtülü sermaye sayılan borca isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderler 5520 sayılı kanunun 11. maddesinin 1. fıkrasının b bendine göre borç alan kurum nezdinde kanunen kabul edilmeyen indirim olarak işlem görecektir. Bu nedenle örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler geçici vergi dönemleri de dâhil olmak üzere kurumlar vergisi matrahından indirilemeyecektir.²⁹⁸

---

²⁹⁵ İYMMO, **a.g.e.**, s.10.

²⁹⁶ Şenyüz, Yüce, Gerçek, **a.g.e.**, s.160; Mehmet Müstehlik, Sermaye (Artırım) Avansı, Sermaye ve Örtülü Sermaye İlişkisi, **E-Yaklaşım**, Aralık 2009, S:204, (Çevrimiçi) <http://www.yaklasim.com>, 12 Temmuz 2012.

²⁹⁷ Koyuncu, **a.g.e.**, s.16; Kızılot, **a.g.e.**, s.564.

²⁹⁸ 5520 Sayılı K.V.K.'unun gerekçesi, (Çevrimiçi) <http://www.gib.gov.tr>, 10.07.2012.

Kurumun örtülü sermaye niteliğinde olan borcu üzerinden ödediği faiz, kur farkı ve benzeri ödemelerin vergi matrahında gider olarak yazılmış olmalarına bağlı olarak farklı vergisel sonuçlar doğabilmektedir.

Örtülü sermayeye isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin vergi matrahında gider olarak gösterilmesi halinde, söz konusu giderler kanunen kabul edilmez nitelikte olduğundan faiz, kur farkı ve benzeri giderler kurum matrahına eklenecektir. Kurumlar vergisi matrahından gider olarak indirilen örtülü sermayeye isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderler vergi matrahına eklenerek ek tarhiyat yapılacak ve vergi zıyaı cezası kesilecektir.²⁹⁹

Örtülü sermayeye isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin vergi matrahında gider olarak gösterilmemesi halinde ise 5520 sayılı kanunun 11. maddesinin 1. fıkrasının b bendi uyarınca kurum matrahında bir aşınma söz konusu olmayacaktır.

Kurumun ortak veya ortakla ilişkili kişiden temin ettiği borçla ilgili örtülü sermaye sayılan kısmına isabet etmeyen faiz, kur farkı ve benzeri giderler kurumlar vergisi matrahında gider olarak gösterilebilecektir. Lakin kurumun ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin ettiği borçlara ödenen faizlerin oranlarının piyasa emsallerine nazaran bariz farklılık taşıması halinde söz konusu borçlanmalar 5520 sayılı kanunun 13. maddesi kapsamında transfer fiyatlandırması esaslarına göre örtülü kazanç dağıtımı olarak kabul edilebilir. Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançlar ise 5520 sayılı kanunun 11. maddesinin 1. fıkrası c bendi uyarınca kanunen kabul edilmeyen gider olarak nitelendirilmektedir.³⁰⁰

---

²⁹⁹ Bülent Fıçıcı, “Örtülü Sermaye Ve Örtülü Kazanç Dağıtımı”, 17.10.2006, (Çevrimiçi) <http://www.maligundem.com/gundem/yazdir.asp?ID=27>, Sitede yayım tarihi: 05.12.2008), 12 Temmuz 2012; Özmen, **a.g.e.**, s.13.

³⁰⁰ Şenyüz, Yüce, Gerçek, **a.g.e.**, s.161; Özmen, **a.g.e.**, s.101.

2.2. Örtülü Sermaye Üzerinden Faiz ve Benzeri Ödemeler veya Hesaplanan Tutarların Dağıtılmış Kâr Payı veya Ana Merkeze Aktarılan Tutar Sayılması

Örtülü sermaye müessesesinin Türk vergi hukukundaki amaçlarından biri kurum kârının vergilendirilmeden faiz ödemesi şeklinde ortaklara dağıtılmasının engellenmesidir. Bu nedenle kuruma sermaye koymak yerine borç veren ortakların 5520 sayılı kanununun 12. maddesindeki unsurları taşıyan borçları örtülü sermaye olarak tespit edilmektedir. Örtülü sermaye olarak tespit edilen borçlara isabet eden faiz ve benzeri ödemeler ise borcu alan kurum açısından dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar, borcu veren gerçek veya tüzel kişi açısından ise elde edilmiş kâr payı sayılmaktadır. Örtülü sermaye müessesesinin amaçlarından biri olan kurum kârının vergilendirilmeden ortaklara dağıtılmasının engellenmesi amacı örtülü sermaye sayılan borçlara isabet eden faiz ve benzeri ödemelerin elde edilmiş kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar hükmünde sayılması ve söz konusu kâr paylarının vergilendirilmesi suretiyle gerçekleşmektedir.³⁰¹

5520 sayılı kanununun 12. maddesinin 7. fıkrasında; kur farkı hariç olmak üzere örtülü sermaye üzerinden ödenen ya da hesaplanan faiz ve benzeri giderlerin borç alan ve borç veren nezdinde örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla Gelir veya Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulamasında dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılacağı belirtilmiştir.

İlgili fıkra: “*Örtülü sermaye üzerinden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulanmasında, gerek borç alan gerekse borç veren nezdinde, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır.*” şeklindedir.

İlgili fıkroda dikkat edilmesi gereken husus örtülü sermaye üzerinden elde edilmiş olan faiz ve benzeri gelirlerin sadece Gelir ve Kurumlar Vergisi uygulaması

---

³⁰¹ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s.57.

kapsamında dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar sayılacaktır. Bu nedenle örtülü sermaye üzerinden elde edilen gelirler faiz gelirleri olma niteliğini korumakla birlikte sadece Gelir ve Kurumlar vergisi kapsamında elde edilmiş kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar olarak değerlendirilecektir.³⁰²

Gelir ve Kurumlar Vergisi açısından vergilendirme işlemleri örtülü sermaye sayılan borçlanma ilişkisine taraf olan kurum veya kişilerin tam veya dar mükellef olmalarına göre farklılık göstermektedir.

Örtülü sermaye üzerinden faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarların borcu alan kurum tarafından ödenmemiş veya giderleştirilmemiş olması halinde ise söz konusu ödemeler veya hesaplanan tutarlar dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar sayılmayacaktır.

Örtülü sermaye olarak tespit edilen borcu temin eden kurumun zarar etmesi halinde ise kur farkı ve benzeri ödemelerin kâr payı sayılıp sayılmayacağı durumu literatürde tartışılan bir konudur.

5520 sayılı kanununun 12. maddesinin 7. fıkrasında “kur farkı” hariç ifadesi yer almaktadır, dolayısıyla kur farkı giderleri Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulanmasında dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar kapsamında yer almamaktadır.

2.2.1. Borcu Alan Kurumun Tam Mükellef Olması Durumu

5520 sayılı kanununun 12. maddesi kapsamında örtülü sermaye sayılan borcu temin eden kurumun tam mükellef kurum olması durumunda örtülü sermayeye isabet eden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar borç alan kurum nezdinde örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı hükmünde kabul edilmektedir.

---

³⁰² Ferhat Alemdar, Örtülü Sermaye Müessesesinde Yer Alan Düzeltme Hükümleri KDV'yi Kapsamamaktadır, **Vergi Dünyası**, S.342, Şubat 2010, s. 81 – 86.

Kanun maddesinde belirtildiği üzere örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan kur farkları sadece kanunen kabul edilmeyen indirim olarak dikkate alınmaktadır. Kur farklarının borç alan ve borç veren kurum nezdinde dağıtılmış kâr payı sayılmayacağı kanunda “kur farkı hariç” ifadesi ile belirtilmiştir.

Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulanmasında örtülü sermaye üzerinden faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar borcu alan tam mükellef kurum açısından dağıtılmış kâr payı, borcu veren tam veya dar mükellef kurum veya gerçek kişi açısından ise elde edilmiş kâr payı hükmündedir. Nitekim 1 Seri Numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nde yer alan ve aşağıda belirtilen açıklamalar da bu yöndedir.

“Borç para verenin dar mükellef kurum, gerçek kişi veya vergiden muaf herhangi bir kişi olması durumunda, örtülü sermaye üzerinden ödenen faizler borç veren nezdinde, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı olarak kabul edilecektir.”³⁰³

Örtülü sermaye üzerinden ödenene faiz ve benzeri giderlerinin dağıtılmış kâr payı hükmünde sayılması söz konusu ödemelerin brüte tamamlanması ve hesaplanan tutar üzerinden ortakların hukuki niteliğine Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları kapsamında vergi kesintisi yapılması gerekmektedir.³⁰⁴

2.2.1.1. Borcu Veren Tarafın Tam Mükellef Kurum Olması

Örtülü sermaye olarak tespit edilen borcu veren kurumun tam mükellef kurum olması halinde söz konusu kurumun 5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 7. fıkrası hükmünce elde ettiği kâr payı üzerinden vergi kesintisi yapılmayacaktır. Zira mezkûr kanunun 5. maddesinin 1. fıkrasının a/1 bendinde yer alan iştirak kazançları istisnası hükmü tam mükellef kurumların, tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine katılmak suretiyle elde ettiği kazançları istisna kapsamına almıştır.

³⁰³ 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliği, 03.04.2007 tarih, 26482 sayılı Resmi Gazete.

³⁰⁴ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.57; Bulut, **a.g.m.**, s.109 – 118.

Nitekim iştirak kazançları istisnası hükmü 1 Seri Numaralı K.V.K Genel Tebliğinde belirtilmiş ve kuruma borç veren tam mükellef kurumların şartları sağlamaları durumunda iştirak kazançları istisnasından yararlanabilecekleri ifade edilmiştir.³⁰⁵

2.2.1.2. Borcu Veren Tarafın Dar Mükellef Kurum Olması Durumu

Örtülü sermaye olarak tespit edilen borcu veren tarafın dar mükellef kurum, olması durumunda örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz ve benzeri giderler söz konusu kurum açısından elde edilmiş kâr payı hükmünde sayılacaktır. Söz konusu kâr payı kazancı dar mükellef kurum tarafından Türkiye'de bir iş yeri veya daimî temsilci aracılığıyla kâr payı edilmemiş olması halinde 5520 sayılı kanununun 30. maddesinin 3. fıkrasında yer alan hüküm uyarınca %15 oranında vergi kesintisine tabi tutulacaktır.³⁰⁶

2.2.1.3. Borcu Veren Tarafın Gerçek Kişi, Gelir Vergisinden Muaf Dar Mükellef veya Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükellefi Olamayan Herhangi Bir Kişi Olması Durumu

Örtülü sermaye olarak tespit edilen borcu veren tarafın tam ve dar mükellef gerçek kişi, gelir vergisinden muaf dar mükellef veya gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayan herhangi bir kişi olması halinde ise örtülü sermaye üzerinden elde

---

³⁰⁵ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.59.

³⁰⁶5520 sayılı kanununun 30. Maddesinin 3. Fıkrası şu şekildedir: “*Tam mükellef kurumlar tarafından, Türkiye’de bir iş yeri veya daimî temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç olmak üzere dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) ve Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde sayılan kâr payları üzerinden bu Kanununun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere % 15 (*) oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılır.*”

ettiği faiz geliri, elde edilen kâr payı hükmünde sayılacak ve G.V.K. 94. maddesinin 6. fıkrası uyarınca %15'lik vergi kesintisine tabi olacaktır.³⁰⁷

2.2.2. Borcu Alan Kurumun Dar Mükellef Olması Durumu

5520 sayılı K.V.K.'nın 12. maddesinin 7. fıkrasında örtülü sermaye olarak tespit edilen borçlanmalar üzerinden faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarların Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulanması açısından gerek borç alan gerekse borç veren tarafından örtülü sermayenin unsurlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibariyle dar mükellef kurumlar açısından ana merkeze aktarılan tutar sayılacağı belirtilmiştir.

Borç alan kurumun dar mükellef olması halinde vergi kesintisi borç veren tarafın hukuki niteliği dikkate alınmaksızın yapılmaktadır. Çünkü borcu alan kurumun dar mükellef kurum olması halinde örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz ve benzeri giderler kâr payı dağıtımı hükmünde olmayıp dar mükellef kurum tarafından ana merkeze aktarılan tutar sayılmaktadır.³⁰⁸

³⁰⁷ 193 Sayılı G.V.K. 94. maddesinin 6. Fıkrasının b bendi şu şekildedir:

b)(4842 sayılı Kanunun 12 nci maddesiyle değişen alt bent. Yürürlük; 24.04.2003)

i) Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.)

ii) Tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara (Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç) ve gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.), (10) iii) 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (4) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iradının ana merkeze aktarılan tutarı üzerinden,

(2009/14592 sayılı B.K.K. Madde 1/6 ile;

"a) Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve gelir vergisinden muaf olanlara dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) % 15,

b) Tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere ve gelir vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz) % 15,"

Yürürlük; 3.2.2009)

c) (5035 Sayılı Kanunun 49/2 maddesiyle yürürlükten kaldırılan alt bent. Geçerlilik; 01.01.2004, Yürürlük; 02.01.2004)

³⁰⁸ Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s.61.

Dolayısıyla 5520 sayılı K.V.K.’nın 12. maddesinin 7. fıkrası uyarınca dar mükellef kurum tarafından ana merkeze aktarılan tutar sayılan faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar 5520 sayılı K.V.K.’nın 30. maddesinin 6. fıkrası hükümlerine göre % 15 oranında vergi kesintisine tabi tutulacaktır.³⁰⁹

2.2.3. Örtülü Sermayeye İsbet Eden Faizlerin Ödenmemiş Olması Durumu

1 Seri Numaralı K.V.K. Genel Tebliğinde örtülü sermayeye isabet eden faiz tutarının borç alan kurum nezdinde kurum kazancından indirilmemesi ve tahakkuk eden söz konusu faizlerin ödenmemiş olması halinde, tahakkuk eden ancak ödemeyen faiz tutarlarının dağıtılmış kâr payı hükmünde sayılmayacağı dolayısıyla kâr payına uygulanan vergi kesintisine tabi tutulmayacağı özellikle belirtilmiştir. İlgili tebliğde örtülü sermaye üzerinden hesaplanan faizlerin ödenmesi halinde kâr payı olarak dağıtıldığının kabul edileceği de ayrıca belirtilmiştir. Örtülü sermayeye isabet eden faizlerin giderleştirilmemiş ve ödenmemiş olması ile ilgili tebliğde aşağıda belirtilen örnek yer almaktadır:

“Örneğin, (A) A.Ş., cari dönemde kullanmış olduğu borçların örtülü sermaye niteliğinde olduğunu bilerek örtülü sermayeye isabet eden borçlara ilişkin olarak hesapladığı faizleri finansman gideri olarak dikkate almamıştır. Bu durumda, söz konusu faiz ödemeleri yapılmadığı sürece kâr payı dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması söz konusu olmayacaktır.”³¹⁰

Örtülü sermayenin tespit edildiği hesap döneminin kapanmasından sonra faiz reddi veya düzeltme yapılması halinde ise faiz tutarlarının ödenip ödenmediğine bakılmaksızın örtülü sermaye unsurlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü

³⁰⁹ 5520 sayılı kanunun 30. Maddesinin 6. Fıkrası şöyledir: “Yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısımdan ana merkeze aktardıkları tutar üzerinden, kurum bünyesinde % 15 (*) oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılır.”

³¹⁰ 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliği, 03.04.2007 tarih, 26482 sayılı Resmi Gazete.

itibariyle kâr dağıtımına bağlı olarak vergi kesintisine tabi olacağı 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde ayrıca belirtilmiştir. Konu ile ilgili olarak tebliğde aşağıda belirtilen örnek yer almaktadır:

“Örneğin, hesap dönemi takvim yılı olan (A) A.Ş. hakkında 2007 yılında yapılan vergi incelemesi sonucu 2006 yılında tam mükellef gerçek kişi ortağından almış olduğu borçlara ilişkin gider kaydedilen faiz tutarları, örtülü sermaye uygulaması kapsamında kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmiş ve mükellef hakkında kurumlar vergisi tarhiyatı yapılmıştır. Ayrıca, söz konusu faiz giderlerinin örtülü sermayeye isabet eden kısmı, hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış net kâr payı olarak değerlendireceğinden, mükellef hakkında Aralık 2006 vergilendirme dönemine ilişkin olarak kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi tarhiyatı da yapılması gerekecektir”³¹¹

2.2.4. Kurumun Zarar Etmesi Durumu

5520 sayılı kanunun 12. maddesi uyarınca örtülü sermayenin tespit edildiği dönem borcu alan kurumun cari hesap dönemini zararlı sonuçlandırması durumunda ilgili maddenin 7. fıkrasının uygulanma alanı tartışma yaratmaktadır.³¹²

Konu ile ilgili idarenin görüşü faiz gelirlerinin sadece vergisel yükümlülükler bakımında kâr payı hükmünde kabul edileceği söz konusu faiz gelirlerinin kâr payı hükmünde kabulünün T.T.K. kapsamında bir kâr dağıtımı olarak kabul edilmeyeceği şeklindedir. Bu nedenle idarenin görüşüne göre kurumun zarar etmesi örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz giderlerinin dağıtılmış kâr payı hükmünde

³¹¹ 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliği, 03.04.2007 tarih, 26482 sayılı Resmi Gazete.

³¹² Koyuncu, **a.g.e.**, s.21; Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.75.

sayılmasına engel teşkil etmemektedir. İdare söz konusu durumda ileride elde edilmesi muhtemel bir kazanca kârşılık bir dağıtımın yapıldığı görüşündedir.³¹³

Kurumun zarar etmesinin örtülü sermayeye isabet eden faizlerin kâr payı dağıtımı hükmünde sayılmasına hukuki bir engel teşkil etmediği şeklinde olan idarenin görüşü literatürde genel kabul görmektedir.³¹⁴

2.2.5. Örtülü Sermaye Uygulamasında Kur Farkı Gelirlerinin Durumu

Örtülü sermayeye üzerinden ödenen veya hesaplanan kur farkı giderlerinin KVK'unun 11. maddesi uyarınca vergi matrahının tespitinde indirim olarak yazılması mümkün olmadığından 1 Seri Numaralı K.V.K Genel Tebliğinde örtülü sermayeye isabet eden kur farkı gelirlerinin de kurumlar vergisi matrahının hesaplanmasında dikkate alınmayacağı belirtilmiştir. Bu nedenle kurumların örtülü sermaye üzerinden T.L.'nin değer kazanması sonucu elde ettikleri kur farkı gelirleri de kuruma örtülü yoldan konulan bir sermaye olarak kabul edilmekte ve bunun sonucu olarak vergiye tabi kurum kazancının tespitinde gelir unsuru olarak dikkate alınmamaktadır.³¹⁵

İlgili tebliğin ilerleyen bölümlerinde yer alan düzeltme işlemlerine ilişkin açıklamalarda da kur farkı nedeniyle oluşan gelirin örtülü sermayeye isabet eden tutarının vergiye tabi kazancın tespitinde dikkate alınmayacağı belirtilmiştir.

---

³¹³ Mustafa Kocameşe, Güray Bal, "Borç Kullanan Kurumun Zarar Etmesi Durumunda Örtülü Sermaye Düzeltmesi Yapılacak Mıdır?", **E-Yaklaşım**, Mart 2010, S: 207, (Çevrimiçi) <http://www.yaklasim.com>, 12 Temmuz 2012.

³¹⁴ Benzer görüşler için bkz Koyuncu, **a.g.e.**, s.50; Ateşşaoğlu, **a.g.e.**, s.91; Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**,s.76;İYMMO, 2006, **a.g.e.**, s.12. Aksi görüş için bkz: Özbalcı, **a.g.e.**, s.349.

³¹⁵ 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliği,03.04.2007 tarih, 26482 sayılı Resmi Gazete.

2.2.6. Kâr Payı Olarak Kabul Edilen Faiz, Kur Farkı ve Benzeri Ödemelerin K.D.V. Karşısındaki Durumu

3065 sayılı K.D.V. Kanunu'nun indirilemeyecek katma değer vergisi başlıklı 30. maddesinin d bendinde Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre kazancın tespitinde indirimi kabul edilmeyen giderler dolayısıyla ödenen katma değer vergisinin mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilemeyeceği belirtilmiştir. Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler 5520 sayılı kanunun 11. maddesi uyarınca göre kazancın tespitinde indirimi kabul edilmediğinden örtülü sermayeye ilişkin faiz, kur farkları ve benzeri giderler üzerinden hesaplanan katma değer vergilerinin örtülü sermayeyi kullanan kurum tarafından indirilmesi mümkün değildir.³¹⁶

5520 sayılı K.V.K.'da örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz ve benzeri giderler Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulanması açısından kâr dağıtımı olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle söz konusu ödemelerin K.D.V. karşısındaki durumu öğretilde tartışmalıdır. Bazı yazarlar söz konusu ödemeler üzerinden K.D.V. hesaplanabileceğini ancak kanunen kabul edilmeyen gider olarak kabul edildiklerinden indirim konusu yapılamayacağı görüşündedirler. Buna karşılık bazı yazarlar ise kanunen kabul edilmeyen dahi olsa, söz konusu ödemelerin kâr payı olarak nitelendirildiğini, kâr payı ödemelerinin ise K.D.V. konusuna girmediğinden bu tür ödemeler üzerinden K.D.V. hesaplanamayacağını ileri sürmektedirler.

Örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz ve benzeri giderler üzerinden K.D.V. hesaplanabileceğini ve söz konusu hesaplanan K.D.V.'nin indirim konusu yapılamayacağını savunan görüşe göre ortak veya ilişkili kişiler arasında gerçekleşen borç işlemleri K.D.V. kanununun 1. maddesinin 1. fıkrasına göre finansman hizmeti kapsamında değerlendirilmektedir.³¹⁷ Mezkur kanunun 24. maddesinde; "*Vade farkı, fiyat farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler ile servis ve benzer adlar altında sağlanan*

³¹⁶Tekin, Kartaloğlu, a.g.e., s.82.

³¹⁷ 3065 sayılı K.D.V. Kanunu'nun 1. maddesinin 1. fıkrasında: , Türkiye'de yapılan ticarî, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler katma değer vergisine tabi olacağı hükmü yer almaktadır.

her türlü menfaat, hizmet ve değerler” in matraha dahil edileceği belirtilmiştir.. Söz konusu finansman işlemleri nedeniyle ödenen faiz tutarları ise K.D.V.’ye tabi olacaktır. Örtülü sermaye üzerinden hesaplanan veya ödenen faiz ve benzeri giderler Kurumlar ve Gelir vergisinin uygulanması açısından dağıtılmış kâr payı hükmünde sayılacağından K.D.V Kanunu açısından işlemin finansman hizmeti olmasını etkilememektedir.³¹⁸ Söz konusu görüşe göre 5520 sayılı kanunun 11. maddesi uyarınca kanunen kabul edilmeyen indirim olarak kabul edilen örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz ve benzeri ödemelere ilişkin 3065 sayılı K.D.V. Kanunu’nun 30/d maddesi uyarınca ödenen K.D.V.’nin indirim konusu yapılabilmesi mümkün değildir.

Diğer bir görüş örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz, kur farkları ve benzeri ödemelerin K.D.V.’ye tabi olmaması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz, kur farkları ve benzeri ödemeler kâr payı niteliğinde kabul edildiğinden ve kâr payının da K.D.V.’nin konusuna girmediğinden dolayı söz konusu ödemeler için K.D.V. hesaplanmamalıdır.³¹⁹ Bu görüşe göre gerçekleşen borçlanma işleminin sonradan örtülü sermaye olarak tespit edilmesi durumunda önceden yapılan K.D.V. hesapları 3065 sayılı K.D.V. Kanunu’nun 35. Maddesine uyarınca düzeltilmesi mümkündür.³²⁰

---

³¹⁸ Söz konusu görüşü esas olarak vergi idaresi ve Danıştay tarafından benimsenmektedir. Nitekim 5422 sayılı Mülga K.V.K.’una ilişkin Danıştay 9. Dairesinin 14.9.2004 tarih E:2003/3635 K:2004/4378 sayılı kararı da bu yöndedir. İlgili kararın özetinde; “*Aralarında vasıtalı vasıtasız şirketlişkisi bulunan veya sıkı ve devamlı bir iktisadi bağ bulunan gerçek ve tüzel kişilerden, yaptıkları borçlanmaların işletmede devamlı olarak kullanılması ve borçlarla kurumun öz sermayesi arasındaki nispetin, emsal kurumlara nazaran bariz bir farklılık göstermesi halinde borçlar örtülü sermaye sayıldığından, örtülü sermaye üzerinden hesaplanan faizin kurum kazancının hesaplanmasında indirilemeyeceği, faiz üstünden hesaplanan KDV’lerin de indirim konusu yapılamayacağı.*” belirtilmiştir. Yine aynı şekilde Maliye Bakanlığı Gelir Yönetimi Daire Başkanlığı’nın B.07.1.GİB.0.01.55-130-14 sayılı ve 18.08.2011 tarihli özelgesi ile Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı, 16.1.2009 gün ve 1617 sayılı Özelgesi ile bu yönde görüş bildirilmiştir. Vergi İdaresinin aksi görüşte de öelgeleri mevcuttur: Bakınız; Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı’nın 09.06.2008 tarihli B.07.1.GDB.0.04.99.16.01./01/KVK-12- 2008-MUK-30 Sayılı Özelgesi.

³¹⁹ Benzer görüşler için bakınız: Sakıp Şeker, Örtülü Sermaye Kullanımı ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Üzerine Bir Değerlendirme, **Yaklaşım**, Nisan 2008, S.184, s.4; Veysi Seviğ, “Örtülü Sermayede K.D.V.”, **Yaklaşım**, Mayıs 2009; Veysi Seviğ, Örtülü Sermaye İşlemlerinde Katma Değer Vergisi sorunu, **Referans**, 07.04.2009; Bumin Doğrusöz, Örtülü sermaye faizinin KDV’si, **Referans Gazetesi**, 18 Ocak 2010;

³²⁰ Veysi Seviğ, Örtülü Sermaye İşlemlerinde Katma Değer Vergisi sorunu, **Referans**, 07.04.2009.

3. DÜZELTME İŞLEMLERİ

5520 sayılı kanununun 12. maddesinin 7. fıkrasında örtülü sermayeye ilişkin olarak yapılan vergilendirme işlemlerinin örtülü sermayeye isabet eden kur farklarını da kapsayacak şekilde taraf olan mükellefler nezdinde düzeltmeye tabi olacağı belirtilmiştir. Örtülü sermayenin unsurlarını taşıyan borçlanmaların niteliği üzerinde herhangi bir düzeltmenin yapılması söz konusu değildir. Söz konusu borçlanma işlemi tüm hukuki sonuçları ile geçerlidir.³²¹ Düzeltme işlemi sadece örtülü sermayeye isabet eden faiz ve benzeri gelirlerin kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar sayılmasını ve kur farkı gelir veya giderlerini kapsamaktır.

Maddenin gerekçesinde düzeltme işleminin yapılmasındaki amacın kurumda örtülü sermayenin tespit edilmesi nedeniyle kanunen kabul edilmeyen indirim hükmünde sayılan borçlara ilişkin ödenen veya hesaplanan faizler üzerinden mükerrer vergilendirmenin önlenmesi olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla örtülü sermaye üzerinden ödenen ya da hesaplanan faizler söz konusu faizleri elde eden kurum nezdinde kâr payı olarak yeniden tasnif edilerek buna göre gerekli düzeltme işlemlerinin yapılması amaçlanmıştır. Düzeltmenin yapılmasındaki amaç mükerrer vergilendirmenin önlenmesi olduğundan taraflar nezdinde düzeltme örtülü sermayenin Gelir ve Kurumlar Vergisi uygulaması açısından yapılması gerekmektedir. Bu anlamda örtülü sermayeyi kullandıran kurumun elde ettiği faiz geliri kâr payı olarak vergilendirilmekte ve faiz gelirine ilişkin önceden yapılan işlem düzeltilecektir.³²²

Düzeltme işleminin yapılmasındaki amaç mükerrer vergilendirmeyi önlemek olduğundan örtülü sermaye sayılan borçlanmalara ilişkin muhasebe kayıtları üzerinde herhangi bir düzeltme işleminin yapılması söz konusu değildir. Taraflarca yapılacak olan düzeltme işlemleri sadece örtülü sermayeye isabet eden ve kâr payı hükmünde sayılan faiz ve benzeri ödemeler ve kur farklarına ilişkin olacaktır. Örtülü

³²¹ Alemdar, **a.g.m.**, s.81 – 86.

³²² Doğan, **a.g.m.**; Recep Özdemir, Örtülü Sermaye Kullanan Kurum Adına Vergi Tarh Edilip Ödenmesi Şartı, **Vergi Dünyası**, S.347, Temmuz 2010, s. 68 – 72.

sermaye sayılan borçlanma kurumun öz sermayesine eklenmeyeceğinden söz konusu öz sermaye ve borçlanmaya ilişkin hesaplarda muhasebe kayıtları açısından herhangi bir düzeltmeye gidilmesi söz konusu değildir.³²³

Düzeltilme sonucu örtülü sermayeyi kullandıran kurumların mali kârları değişecektir. Söz konusu kurumların ticari kârlarında herhangi bir değişiklik olmayacaktır çünkü kanunda örtülü sermayeye isabet eden faiz ve benzeri giderlerin sadece Gelir ve Kurumlar Vergisi uygulamalarında dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar sayılacağı hükme bağlanmıştır. Düzeltme işlemleri sonucu ise örtülü sermayeyi kullandıran kurumun elde ettiği faiz geliri dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar sayılarak yeniden vergilendirilecek ve faiz gelirin e ilişkin ödenen vergiden mahsup edilecektir.

Gerekçede ayrıca düzeltme işleminin sadece örtülü sermaye uygulamasına taraf olan mükellef nezdinde yapılacağı söz konusu mükelleflerin ortaklarına ilişkin daha alt basamaklarda düzeltmenin yapılmasının söz konusu olmayacağı belirtilmiştir.

7. fıkrada düzeltmenin daha önce gerçekleştirilmiş olan vergilendirme işlemlerinin tam mükellef kurumlar nezdinde örtülü sermayeye ilişkin kur farklarını da kapsayacak şekilde yapılması gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu düzenlemenin amacı örtülü sermaye üzerinden ödenen kur farklarının borçlu taraf açısından kanunen kabul edilmeyen gider sayılması karşısında alacaklı taraf açısından gelir unsuru kabul edilmeyerek vergilendirilmesinin önlenmesidir.³²⁴

İlgili maddede kur farkına ilişkin düzeltme işlemlerinin sadece tam mükellef kurumlar nezdinde yapılacağı belirtilmiştir. Söz konusu hükme göre tam mükellef gerçek kişi, dar mükellef kurum ya da dar mükellef gerçek kişiler tarafından kur farkına ilişkin herhangi bir düzeltme işlemi yapılamayacaktır.³²⁵

Ayrıca örtülü sermayeye isabet eden faiz tutarının borç alan kurum nezdinde kurum kazancından indirilmemesi ve tahakkuk eden söz konusu faizlerin ödenmemiş

---

³²³ Doğan, **a.g.m.**

³²⁴ Erdem, **a.g.m.**, s.137.

³²⁵ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s. 62.

olması halinde, tahakkuk eden ancak ödemeyen faiz tutarlarının dağıtılmış kâr payı hükmünde sayılmamasından dolayı örtülü sermayeye taraf olan kurumların düzeltme işlemi yapılmayacaktır.³²⁶

3.1. Düzeltmenin Yapılacağı Dönem

5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 7. fıkrasında söz konusu düzeltme işlemlerinin yapılabilmesi için örtülü sermaye kullanan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şartı aranmaktadır. Vergilerin kesinleşmesi 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde; “...dava açma süresi içinde dava açılmaması, yargı mercilerince nihai kararın verilmiş olması veya uzlaşmanın vaki olması gibi haller nedeniyle, verginin kesinleşmesi ve itiraz edilmeyecek duruma gelmesi” olarak açıklanmıştır.

Verginin tarhı 193 sayılı V.U.K.’un 20. Maddesinde yer almaktadır. Söz konusu maddede verginin tarhı; “*vergi alacağıının kanunlarında gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibariyle tespit eden idari muameledir.*”

Vergi alacağı veya borcu; dava açma süreleri dâhilinde dava açılmaması, yargı mercileri tarafından nihai kararın verilmiş olması veya uzlaşma neticesinde kesinleşmektedir.³²⁷

Verginin ödenmesi ise V.U.K’un 23. maddesine göre verginin tahsil edilmesidir.

12. maddenin gerekçesinde de düzeltmenin yapılabilmesi için örtülü sermayeyi kullanana kuruma ilişkin tarh edilen verginin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şartının getirildiği belirtilmiştir. Kısacası düzeltme işleminin yapılabilmesi için kanunen kabul edilmeyen niteliğine dönüşmüş örtülü sermaye üzerinden hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderler üzerinden verginin tarh edilmiş ve tarh

³²⁶ Özdemir, **a.g.m.**, s.68 – 72; Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s. 62.

³²⁷ Öncel, Kumrulu, Çağan, **a.g.e.**, s.107.

edilen verginin de ödenmiş olması gerekmektedir. Düzeltme işleminin amacı mükerrer vergilemeyi önlemektir. Bu nedenle örtülü sermayeyi kullanan kurum adına vergi tarh edilip ödenmemişse örtülü sermayeye isabet eden faiz ve benzeri giderlerin mükerrer vergilendirilmesi söz konusu olmayacağından düzeltme işleminin de yapılmasına gerek olmayacaktır.³²⁸

1 Seri Numaralı K.V.K. Genel Tebliğinde geçici vergi dönemleri dâhilinde örtülü sermayenin şartlarının gerçekleşmiş olması halinde daha önce borç alan kurum nezdinde finansman gideri olarak giderleştirilen faiz kur farkı ve benzeri giderlerin işlemin yapıldığı geçici vergi döneminde gerekli düzeltmeye tabi tutulacağı belirtilmiştir. Tebliğde ayrıca borcu veren kurum nezdinde de düzeltme işlemlerinin aynı dönem içinde yapılabileceği belirtilmiştir.

Düzeltilmenin gider yazılan geçici vergi döneminden sonra yapılması halinde ise borç veren nezdinde yapılacak düzeltme işlemleri borcu alan kurum tarafından verilen düzeltme beyannamesi ile tahakkuk eden vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şartıyla bir sonraki geçici vergi döneminde yapılabilecektir.

İlgili tebliğde hesap döneminin kapanmasından sonra borcu alan kurumun yapacağı düzeltme işleminin vergi idaresince V.U.K. uyarınca değerlendirilip sonuçlandırılacağı belirtilmiştir. Borcu veren karşı tarafın düzeltme işlemlerini ise borcu alan kurumun yapacağı düzeltme sonucu tarh edilen verginin kesinleşmiş ve ödenmiş olması halinde yapabileceği belirtilmiştir.

3.2. Kurumların Hukuki Niteliğine Göre Yapılacak Düzeltme İşlemleri

Düzeltilme işlemi örtülü sermayeye konu olan borçlanmalara ilişkin kur farkı, faiz ve benzeri ödemelerin tarafların gerçek iradelerini ortaya koyacak şekilde getirilmesidir.³²⁹ Bu nedenle düzeltme işlemine göre borcu veren mükelleflerin örtülü sermaye sayılan borç miktarına isabet eden faiz geliri kâr payı geliri olarak

³²⁸ Özdemir, **a.g.m.**, s.68 – 72.

³²⁹ Ateşgözoğlu, **a.g.e.**, s.189.

düzeltilen ve vergilendirme kâr payı üzerinden yapılacaktır.³³⁰ Düzeltme işlemi borç alan kurum nezdinde örtülü sermayenin tespiti nedeniyle gerçekleşmiş olan vergilendirme işlemlerinin kesinleşmiş ve ödenmiş olması koşuluyla yapılacaktır.³³¹

Genel olarak borcu alan nezdinde yapılacak düzeltme işlemlerinde örtülü sermayeye isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri ödeme veya hesaplamalar kanunen kabul edilmeyen indirim olarak kabul edilecek, söz konusu ödeme veya hesaplamaların ortak veya ortakla ilişkili kişilere ödenmesi halinde ödemeler dağıtılan kâr payı olarak düzeltilenektir. Borç veren kurum nezdinde yapılacak düzeltme işlemlerinde ise faiz gelirlerinin örtülü sermayeye isabet eden tutarı kâr payı geliri olarak düzeltilen ve iştirak kazançları istisnasının varlığı halinde iştirak kazançları istisnası kapsamında değerlendirilecektir. Kur farkı gelirlerinden örtülü sermayeye isabet eden miktar ise vergilendirilecek kazançta eklenmeyecektir.³³² Kur farkı giderlerinden örtülü sermayeye isabet eden gider tutarı ise kanunen kabul edilmeyen gider olarak vergi matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.³³³

3.2.1. Borcu Veren Tarafın Tam Mükellef Kurum Olması Durumunda Yapılacak Düzeltme İşlemleri

Örtülü sermaye olarak tespit edilen borcu veren tam mükellef kurum tarafından yapılacak düzeltme işlemlerinde ilk olarak söz konusu kurumların örtülü sermayeye isabet eden faiz ve benzeri finansman gelirleri gelir reddi yapılmak suretiyle elde edilen kâr payı olarak düzeltilir.

---

³³⁰ Erdem, **a.g.e.**,s.137.

³³¹ İYMMO, **a.g.e.**, s.12.

³³² Kocameşe, Bal, **a.g.e.** Mustafa Kocameşe, Fırat Coşkun Güçlü, “Bağış Ve Yardımların Hesabında Örtülü Sermaye Etkisi”, **E-Yaklaşım**, Mart 2010, S:207, (Çevrimiçi) <http://www.yaklasim.com>, 12 Temmuz 2012.

³³³ Altar Çalışaneller, Örtülü Sermaye Kapsamında Değerlendirilen Borç İçin Yurtdışına Ödenen Faiz Üzerinden Hesaplanan Kurum Stopajı ile Örtülü Sermaye Dağıtımına Dair Hesaplanacak Kâr Dağıtım Stopajı Arasındaki İlişki, Özellik Arz Eden Durumlar ve Konunun Örnekler Üzerinden Açıklanması, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, S:58, Ekim 2008, s.78 – 84.

İkinci olarak borcu veren tam mükellef kurumun örtülü sermayeye isabet eden kur farkı gelirleri vergilendirilecek gelir unsuru olarak dikkate alınmayacak ve dönem kazancından indirilecektir.³³⁴

Borcu veren tam mükellef kurum nezdinde yukarıda yer alan düzeltme işlemlerinin yapılması örtülü sermayeye isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri gider veya ödemelerin borcu alan kurum nezdinde kanunen kabul edilmeyen indirim olarak vergi matrahına eklenmesine ve söz konusu verginin tahakkuk ettirilip ödenmiş olması şartına bağlıdır.³³⁵

3.2.2. Borcu Veren Tarafın Tam veya Dar Mükellef Gerçek Kişi veya Dar Mükellef Kurum Olması Durumunda Yapılacak Düzeltme İşlemleri

Örtülü sermaye olarak tespit edilen borcu veren tarafın tam mükellef kurum dışında herhangi bir kişi olması durumunda kur farkları için bir düzeltme işlemi yapılmayacaktır.³³⁶ Zira 5520 sayılı 12. maddesinin 7. fıkrasında belirtildiği üzere kur farkına ilişkin düzenlemelerin sadece tam mükellef kurumlar nezdinde yapılması söz konusudur.

Düzeltilme işlemi sadece örtülü sermayeye isabet eden faiz ve benzeri gelirlerin reddi ve söz konusu gelirlerin elde edilen kâr payı olarak düzeltilmesi şeklinde gerçekleştirecektir.³³⁷

---

³³⁴ Doğan, **a.g.m.**; Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.65; Erdem, **a.g.m.**, s.139; Özdemir, **a.g.m.**, s.72.

³³⁵ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.63; Bülent Çakar, “Örtülü Sermaye Üzerinden Hesaplanan KKEG Niteliğindeki Faize İlişkin KDV’nin Düzeltilmesi”, (Çevrimiçi) <http://www.batiymm.com.tr/?p=654>, 12 Temmuz 2012.

³³⁶ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.65.

³³⁷ Erdem, **a.g.e.**, s.139.

3.2.2.1. Borcu Veren Tarafın Tam Mükellef Gerçek Kişi Olması Durumunda Yapılacak Düzeltme İşlemleri

Örtülü sermaye olarak tespit edilen borcu verenin tam mükellef gerçek kişi olması durumunda düzeltme işlemi örtülü sermayeye isabet eden faiz ve benzeri gelirlerin reddi ve söz konusu gelirlerin elde edilen kâr payı olarak düzeltilmesi şeklinde gerçekleştirecektir.³³⁸

Örtülü sermaye olarak tespit edilen borcu veren ortak veya ortakla ilişkili olan tam mükellef gerçek kişinin faiz geliri olarak beyan ettiği örtülü sermaye üzerinden hesaplanan faiz geliri ile kâr payı üzerinden ödeyeceği vergi arasındaki fark düzeltme yoluyla talep edebilecektir.³³⁹

3.2.2.2. Borç Veren Tarafın Dar Mükellef Gerçek Kişi Veya Dar Mükellef Kurum Durumunda Yapılacak Düzeltme İşlemleri

Örtülü sermaye sayılan borcun ortak veya ortakla ilişkili dar mükellef kurum veya gerçek kişiden temin edilmesi halinde söz konusu kişiler tarafından yapılacak düzeltme işlemi gelir reddi ve önceki verginin mahsup edilmesi şeklinde olacaktır. Borçlanmanın dar mükellef kurum veya kişiden temin edilmesi halinde söz konusu kurum/kişi tarafından elde edilen örtülü sermayeye isabet eden faiz ve benzeri gelirler elde edilmiş kâr payı hükmünde sayılacaktır. Daha önce elde ettiği faiz ve benzeri gelirler elde edilen kâr payı şeklinde düzeltilecek ve faiz ve benzeri gelirler üzerinden 5520 sayılı kanununun 30. maddesi kapsamında hesaplanan vergi miktarı elde edilen kâr payı gelirin vergilendirilmesinde mahsup edilecektir.³⁴⁰

---

³³⁸ Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s.65; Doğan, **a.g.m.**

³³⁹Nusret Bulut, Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Müessesesinde Düzeltme İşlemleri ve Değerlendirilmesi, **Vergi Dünyası**, S.367, Mart 2012, s.109 – 118; Tekin, Kartaloğlu, **a.g.e.**, s140.

³⁴⁰ Doğan, **a.g.m.**

4. ÖRTÜLÜ SERMAYENİN UNSURLARININ TESPİTİNE, HESAPLANMASINA VE DÜZELTME İŞLEMLERİNE İLİŞKİN TEBLİĞDE YER ALAN ÖRNEK OLAYLAR VE AÇIKLAMALARI

1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde örtülü sermayenin hesaplanmasına ilişkin iki örnek yer almaktadır.³⁴¹

4.1. Örnek Olay (1)

Söz konusu örneklerden birincisi örtülü sermayenin tespiti ile ilgili olup şu şekildedir.

(Y) Kurumunun 2006 yılına ait hesap dönemi başındaki öz sermayesi 100 birimdir. İlgili hesap döneminde (Y) kurumunun gerçekleştirdiği borçlanma işlemleri aşağıda belirtilmiştir:

Ortak (A)'dan 100 birim

Ortak (B)'nin aktifinde yer alan arsanın teminat gösterilmesi yoluyla Bay (Z)'den 200 birim

Ortak (C)'den 150 birim

Ortak (D) bankasından 1000 birim

Kurumun iştiraki olan (T) A.Ş.'nin (E) Bankasından temin ederek aynı şartlar altında (Y) kurumuna aktardığı 300 birim

Söz konusu örnekte (Y) kurumunun Ortak (B)'nin aktifinde yer alan arsanın teminat gösterilmesi yoluyla Bay (Z)'den temin ettiği 200 birimlik borçlanma 5520 sayılı kanunun 12. Maddesinin 6. Fıkrasının a bendi uyarınca, (Y) kurumun iştiraki

³⁴¹ 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliği, 03.04.2007 tarih, 26482 sayılı Resmi Gazete.

olan (T) A.Ş.'nin (E) Bankasından temin ederek aynı şartlar altında (Y) kurumuna aktardığı 300 birimlik borçlanma ise ilgili fıkranın b bendi uyarınca örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınamayacaktır.

(Y) kurumunun ortak (D) bankasından temin ettiği 1000 birim tutarında borçlanma ise 5520 sayılı kanunun 12. Maddesinin 2. Fıkrası uyarınca örtülü sermayenin tespitinde %50 oranında dikkate alınacaktır.

5520 sayılı kanunun 12. Maddesi uyarınca örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borçlar; ortak (A)'dan temin edilen 100 birimlik borç, ortak (C)'den temin edilen 150 birimlik borç ve ortak (D) bankasından temin edilen 1000 birimlik borcun %50'si olan 500 birimlik borçlardır. Dolayısıyla örtülü sermayenin tespitinde öz sermaye ile kıyaslanacak borç miktarı 750 birimdir.

5520 sayılı kanunun 12. maddesine göre kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan borçlanmalar örtülü sermaye olarak tespit edilmektedir. (Y) kurumunun dönem başı öz sermayesinin üç katı 300 birimdir (100 x 3). Kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan borçlanmalar ise (750 – 300) 450 birimdir. Dolayısıyla kurumun ilgili dönemde gerçekleştirdiği 1450 birimlik borçlanmanın 450 birimi örtülü sermaye olarak kabul edilecektir.

Örtülü sermaye olarak tespit edilen borcun borcu verenler tarafından dağılımı ise şu şekildedir.

Ortak (A) açısından: 60 birim (100 x 450 / 750)

Ortak (C) açısından: 90 birim (150 x 450 / 750)

Ortak (D) açısından:300 birim (500 x 450 / 750)

4.2. Örnek Olay (2)

1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliğinde örtülü sermayenin açıklanması kapsamında örtülü sermayenin hesaplanması başlığı altında yer alan ikinci örnek 5520 sayılı kanunun 12. Maddesinde yer alan örtülü sermaye düzenlemesine ilişkin daha kapsamlı bir örnektir. Söz konusu örnekte örtülü sermayenin hesaplanması ve düzeltme işlemlerine yer verilmiştir. İkinci örnek aşağıda belirtilen şekildedir:³⁴²

2006 hesap dönemi başındaki öz sermayesi 200.000 YTL olan (A) A.Ş.'nin ortak ve ortakla ilişkili kişi sayılan kişilerden temin ettiği borçlanmalara ilişkin bilgiler aşağıdaki belirtilmiştir:

1 Kasım 2005 tarihinde şirketin ortağı olan tam mükellef (B) gerçek kişisinden alınan 300.000 YTL tutarında borç 31 Aralık 2006 tarihinde ortağa geri ödenmiştir. Söz konusu borç için ödenen faiz tutarı 36.000 YTL'dir.

10 Mart 2006 tarihinde şirketin ortağı olan dar mükellef (Y) kurumundan bir yıl vadeli 200.000 ABD Doları kredi alınmıştır. Söz konusu kredi 10 Mart 2007 tarihinde geri ödenmiştir (Kredinin alındığı tarihteki kur: 1 ABD Doları = 1,35 YTL). Söz konusu borç için ödenen faiz tutarı 24.000 YTL'dir.

1 Temmuz 2006 tarihinde (A) A.Ş.'nin iştiraki durumunda olan Türkiye'de kurulu (C) bankasından 2 yıl vadeli 400.000 ABD Doları kredi almıştır (Kredinin alındığı tarihteki kur: 1 ABD Doları = 1,40 YTL). Söz konusu borç için ödenen faiz tutarı 80.000 YTL'dir.

(A) A.Ş.'nin 1 Temmuz 2006 tarihine kadar temin etmiş olduğu borçlar öz sermayenin üç katını aşmadığı için örtülü sermaye uygulamasına yönelik yapılacak herhangi bir işlem yoktur. Nitekim A.Ş.'nin 1 Temmuz 2006 tarihine kadar temin etmiş olduğu borçlar ortak tam mükellef (B)'den 300.000 YTL ve ortak dar mükellef (Y)'den 270.000 YTL (borcun YTL bazında değeri borcun temin edildiği tarihteki kur üzerinden yapılacaktır) olup toplamı 570.000 YTL'dir. Dönem başı öz sermaye 200.000 YTL olduğu göz önüne alındığında toplamı 570.000 YTL olan

³⁴² 1 Seri Numaralı KVK Genel Tebliği, 03.04.2007 tarih, 26482 sayılı Resmi Gazete.

borçlanmalar dönem başı öz sermayenin üç katını yani 600.000 YTL'yi aşmadığından söz konusu borçlar örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmeyecektir.

(A) A.Ş.'nin 1 Temmuz 2006 tarihinde iştiraki durumunda olan Türkiye'de kurulu (C) bankasından 2 yıl vadeli 400.000 ABD Doları kredi alması neticesinde (A) A.Ş.'nin ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan kişilerden temin ettiği borçların toplam miktarı dönem başı öz sermayenin üç katını aşmıştır. Bu nedenle örtülü sermayenin şartlarının gerçekleştiği 1 Temmuz 2006 tarihinden 31 Aralık 2006 tarihine kadar olan süre dâhilinde öz sermayenin üç katını aşan borçlanmalar örtülü sermaye olarak dikkate alınacaktır.

31 Aralık 2006 tarihinden sonra söz konusu borçlar örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmeyecektir. Çünkü ilgili tarihte (A) A.Ş. ortağı olan tam mükellef (B) gerçek kişisinden temin ettiği 300.000 YTL tutarındaki borcun geri ödemesini gerçekleştirmiş dolayısıyla (A) A.Ş.'inin örtülü sermayeye konu olan borçlarının toplamı şirketin dönem başı öz sermayesinin üç katından daha az olmuştur.

1 Temmuz 2006 - 31 Aralık 2006 tarihinde oluşan örtülü sermayenin hesaplanması şu şekildedir:

(A) A.Ş.'nin 2006 hesap dönemi başındaki öz sermayesi 200.000 YTL'dir. Örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak olan borçlanmalar ise; ortak olan tam mükellef (B) gerçek kişisinden alınan 300.000 YTL, ortak olan dar mükellef (Y) kurumundan bir yıl vadeli olarak alınan 200.000 ABD Doları tutarında kredi ve (A) A.Ş.'inin iştiraki durumunda olan Türkiye'de kurulu (C) bankasından 2 yıl vadeli 400.000 ABD Doları kredi olarak tespit edilmiştir. Yabancı para cinsindeki borçlanmaların örtülü sermayenin hesaplanmasında borcun alındığı tarihteki kur üzerinden hesaplanan YTL cinsinden tutarları ile dikkate alınmaktadır.

Örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak borçlanmaların tutarları ise şu şekildedir:

Ortak olan tam mükellef (B) gerçek kişisinden alınan 300.000 YTL

Ortak olan dar mükellef (Y) kurumundan bir yıl vadeli olarak alınan 200.000 ABD Doları tutarında kredi örtülü sermayenin tespitinde alındığı kur üzerinden değerlendirilecektir. Kredinin alındığı tarihteki kur 1 ABD Doları = 1,35 YTL olduğundan söz konusu kredi 270.000 YTL olarak hesaplanacaktır.

(A) A.Ş.'inin iştiraki durumunda olan Türkiye'de kurulu (C) bankasından temin edilen 400.000 ABD Doları kredi ise kredinin temin edildiği tarihteki kur üzerinden (1 ABD Doları = 1,40 YTL) 560.000 YTL olarak tespit edilecektir. Söz konusu kredi iştirak halinde olan bir bankadan temin edildiğinden örtülü sermayenin hesaplanmasında %50 oranında yani 280.000 YTL olarak dikkate alınacaktır.

(A) A.Ş.'nin ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilip kurumda kullanılan borçlarını toplamı (300.000 YTL + 270.000 YTL + 280.000 YTL = 850.000 YTL) kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını (200.000 x 3 = 600.000 YTL) aşmaktadır. Söz konusu borçların kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan kısmı olan 250.000 YTL (850.000 – 600.000) örtülü sermaye olarak kabul edilecektir.

Tebliğde her bir ortağa isabet eden örtülü sermaye miktarının şu formülle bulunacağı belirtilmiştir:

Her bir ortağa isabet eden örtülü sermaye tutarı = (ortağın verdiği borç tutarı / örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacak toplam borç tutarı) x toplam örtülü sermaye tutarı.

Yukarıda belirtilen formülün kullanılması suretiyle her bir ortağa isabet eden örtülü sermaye miktarı aşağıdaki gibidir:

$$(B)'ye isabet eden: [(300.000 / 850.000) x 250.000] = 88.235,29 YTL$$

$$(Y)'ye isabet eden: [(270.000 / 850.000) x 250.000] = 79.411,77 YTL$$

$$(C)'ye isabet eden: [(280.000 / 850.000) x 250.000] = 82.352,94 YTL$$

$$\text{Toplam Örtülü Sermaye Tutarı} = 250.000,00 YTL$$

Yukarıda belirtilen veriler doğrultusunda örtülü sermayenin kullanıldığına tespit edildiği 1 Temmuz 2006 - 31 Aralık 2006 dönemine ilişkin toplam borca ilişkin faiz ve kur farkı giderleri şu şekildedir. (31 Aralık 2006 tarihindeki Dolar Kuru; 1 ABD Doları = 1,45 YTL'dir.)

(A) A.Ş.'inin ortağı olan (B) tam mükellef gerçek kişisinden temin ettiği 300.000 YTL'lik borç için ödediği faiz gideri 36.000 YTL'dir. Söz konusu borç YTL olarak temin edildiğinden kur farkı gideri oluşmamıştır.

Ortak olan dar mükellef (Y) kurumundan bir yıl vadeli olarak alınan 200.000 ABD Doları tutarında krediye ilişkin olarak ödenen faiz gideri 24.000YTL, ödenen kur farkı gideri ise 10.000 YTL'dir (krediye ilişkin kur farkı gideri kredinin temin edildiği 10 Mart 2006 tarihinde 1 ABD Doları = 1,35 YTL olan kurun 31 Aralık 2006 tarihinde; 1 ABD Doları = 1,45 YTL olmasından kaynaklanmaktadır).

(A) A.Ş.'nin iştiraki durumunda olan Türkiye'de kurulu (C) bankasından temin ettiği 400.000 ABD Doları kredi için ise ödenen faiz gideri 80.000 YTL, ödenen kur farkı gideri ise 20.000 YTL'dir (krediye ilişkin kur farkı gideri kredinin temin edildiği 1 Temmuz 2006 tarihinde 1 ABD Doları = 1,40 YTL olan kurun 31 Aralık 2006 tarihinde; 1 ABD Doları = 1,45 YTL olmasından kaynaklanmaktadır).

1 Temmuz 2006 - 31 Aralık 2006 dönemine ilişkin tespit edilen örtülü sermayenin taraflar nezdindeki sonuçları ve düzeltme işlemleri şu şekildedir:

Örtülü sermayeyi kullanan (A) A.Ş. açısından; ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilen, işletmede kullanılan ve öz sermayenin üç katını aşan 250.000 YTL tutarında borçlanma örtülü sermaye olarak kabul edilecektir. Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan 29.411,77 YTL tutarında faiz gideri ve 5.882,35 YTL tutarındaki kur farkı giderleri kanunen kabul edilmeyen gider hükmünde sayılacaktır. Ayrıca örtülü sermayeye isabet eden 29.411,77 YTL tutarındaki faiz giderleri dağıtılmış kâr payı sayılacaktır.

(A) A.Ş.'nin ortağı olan tam mükellef (B) gerçek kişinin (A) A.Ş.'ye verdiği borcun örtülü sermaye olarak kabul edilen 88.235,29 YTL'lik kısmına ilişkin elde ettiği faiz geliri olan 10.588,24 YTL (B) gerçek kişisine dağıtılmış net kâr payı

olarak kabul edilecek ve brüte tamamlanmak üzere vergi kesintisine tabi tutulacaktır. Brüt kâr payı olarak hesaplanan 12.456,75 YTL %15 vergi kesintisine tabi tutulacak ve 1.868,51 YTL'lik bir vergi borcu doğacaktır.³⁴³

(A) A.Ş.'inin ortağı olan dar mükellef (Y) kurumun verdiği kredinin örtülü sermaye olarak tespit edilen 79.411,77 YTL'lik kısmına ilişkin 7.058,82 YTL tutarındaki faiz geliri kâr payı geliri olarak düzeltilenecektir. (Y) kurumu nezdinde elde edilen kâr payı geliri brüte tamamlanacak ve söz konusu brüt tutarı üzerinden vergi kesintisine tabi tutulacaktır. Dar mükellef (Y) kurumunun örtülü sermayeye isabet eden 7.058,82 YTL tutarındaki faiz gelirin daha önce vergilendirilmesi halinde söz konusu vergi kesintisi elde edilen kâr payı üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilecektir. Örtülü sermayeye isabet eden 2.941,18 YTL tutarında kur farkı geliri ise dar mükellef kurum için Türkiye'de vergilendirilecek bir kazanç unsuru sayılmayacaktır.

(A) A.Ş.'nin iştiraki durumunda olan Türkiye'de kurulu (C) bankasının şirkete verdiği kredinin örtülü sermaye olarak tespit edilen kısmı 82.352,94 YTL'dir. Kredinin örtülü sermaye olarak tespit eden kısmına ilişkin (C) bankasının elde ettiği kur farkı geliri 2.941,17 YTL, faiz geliri ise 11.764,71 YTL'dir. (C) bankası nezdinde yapılacak düzeltme işlemleri neticesinde 11.764,71 YTL tutarında olan faiz geliri elde edilen kâr payı geliri olarak değerlendirilecektir. (C) bankası nezdinde elde edilmiş kâr payı sayılan tutar tam mükellef kurumlar açısından iştirak kazancı istisnası kapsamında değerlendirildiğinden vergi kesintisine tabi olmayacaktır. (C) bankası nezdinde elde edilen kur farkı geliri ise vergilendirilecek bir kazanç unsuru olarak değerlendirilmeyecektir.

---

³⁴³ Brüt tutar = (Net ödenen tutar x 100) / (100-Vergi oranı)

5. ÖRTÜLÜ SERMAYEDE ZAMANAŞIMI

213 Vergi Usul Kanunu'nun 113. ve 114. maddelerinde düzenlenmiş olan zamanaşımı müessesesi vergi alacağını ortadan kaldıran diğer bir deyişle sona erdiren bir nedendir. 213 sayılı kanunun 113. maddesinde zamanaşımı süre geçmesi nedeniyle vergi alacağının ortadan kalkması olarak tanımlanmıştır. İlgili kanunun 114. maddesinde ise zamanaşımı süreleri düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre genel vergi alacağının doğduğu takvim yılını izleyen yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergilerin zamanaşımına uğrayacağı belirtilmiştir.

Örtülü sermayede beş yıllık tahakkuk zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağı belirsizdir. Ancak bu konuda iki olasılık bulunmaktadır. Birinci durumda örtülü sermayeye ilişkin zaman aşımı kurumun temin ettiği borcun örtülü sermayeye dönüştüğü vergilendirme dönemini takip eden vergilendirme dönemi başında başlar.³⁴⁴

İkinci ihtimal zamanaşımı süresinin örtülü sermayenin oluşması nedeniyle kur farkı, faiz ve benzeri ödemelerin gider kaydedildiği vergilendirme dönemini takip eden vergilendirme döneminden itibaren başlamasıdır. V.U.K.'un 114. maddesinde zamanaşımı süresinin başlaması vergi alacağının doğmasına bağlanmıştır. Sadece örtülü sermayenin varlığının tespiti herhangi bir vergi alacağı doğurmamaktadır. Örtülü sermayede vergi alacağını doğuran olay örtülü sermayeye isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin kurum kârının hesaplanmasında gider olarak kaydedilmesidir.

Örtülü sermayenin tespiti ile örtülü sermaye isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin vergi matrahından indirilmesi farklı vergi dönemlerinde meydana gelebilir.³⁴⁵ Bu nedenle örtülü sermaye müessesesinde zamanaşımı süresi örtülü sermayenin tespitini izleyen vergilendirme dönemi başında değil örtülü sermayeye

---

³⁴⁴ Koyuncu, a.g.e., s.139.

³⁴⁵ A.e.

isabet eden faiz, kur farı ve benzeri giderlerin vergi matrahından indirildiği vergilendirme dönemini takip eden vergilendirme dönemi başında başlamalıdır.³⁴⁶

---

³⁴⁶ **A.e.**, s.140.

SONUÇ

Örtülü sermaye kavramı Türk Vergi Sisteminde ilk olarak 1949 yılında yürürlüğe giren 5422 sayılı K.V.K.'nın 16. maddesinde yer almıştır. İlerleyen yıllarda değişen iktisadi koşullara bağlı olarak örtülü sermaye kavramı da değişikliğe uğramış ve 1960 yılında yürürlüğe giren 193 sayılı kanunla 5422 sayılı kanunun 12. maddesinde yer alan örtülü sermaye kavramı da değişmiştir. 5520 sayılı K.V.K. yürürlüğe girene kadar 46 yıl boyunca örtülü sermaye kavramı değişikliğe uğramadan 5422 sayılı kanunun 12. maddesinde yer almıştır. 2006 yılında yürürlüğe giren 5520 sayılı K.V.K. ile örtülü sermaye kavramı uluslararası gelişmeler ve genel kabul görmüş ilkeler dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir.

5520 sayılı kanunla örtülü sermayenin tespitinde temel alınan serbest oran yaklaşımı terk edilmiş ve sabit oran yaklaşımı benimsenmiştir. Borç/öz sermaye oranının tespitinde serbest oran yaklaşımının terk edilmesiyle birlikte borç/öz sermaye oranının tespitinde mükellefler nezdinde oluşan belirsizlikler giderilmiş ve vergi idaresinin her kurum farklılık gösteren emsal oranın hesaplanması, sektörler itibariyle kapsamlı olarak borçlanma bilgilerine ulaşması zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Bu nedenle sabit oran yaklaşımının benimsenmesi vergi idarelerine örtülü sermayenin tespiti konusunda uygulama kolaylığı sağlamaktadır, zira mükelleflerin uymak zorunda olduğu 3/1'lik borç/öz sermaye oranı kanunla belirlenmiştir.

Sabit oran yaklaşımının bir diğer olumlu yanı, serbest oran yaklaşımının mükellef nezdinde oluşturduğu belirsizliği gidermesidir. Mükellefler kanunda belirtilen oranlar dâhilinde ortak veya ilişkili kişilerden temin ettikleri borçlanmaları kontrol edebilmekte ve borçlanmalarını söz konusu oranlar dâhilinde planlayabilmektedirler. Kanunda belirtilen 3/1'lik sabit oran tüm kurumlar vergisi mükellefleri için geçerli olabilecek şekilde genel olarak belirtildiğinden, eşitler arasında bir haksız rekabet oluşturamayacağı gibi bir ayrımcılık da yaratmayacaktır.

5520 sayılı kanunla örtülü sermayenin tespitinde temel alınan sabit oran yaklaşımının olumsuz yanları da vardır. Birincisi, 3/1'lik borç/öz sermaye oranının hangi yöntemlerle belirlendiği gerek maddenin gerekçesinde gerekse literatürde yer alan tartışmalarda yer almamaktadır. Bu nedenle 3/1'lik borç/öz sermaye oranının Türkiye ekonomisinde faaliyet gösteren kurumlar açısından ne derece uygun bir oran olduğu tartışılmadığıdır.

İkincisi, farklı sektörlerde faaliyet gösteren kurumların borçlanma ihtiyaçlarının da farklı oluşundan dolayı kanunda tek bir borç/öz sermaye oranının belirtilmesinin yarattığı olumsuzluklardır. Zira kurumun faaliyette bulunduğu sektöre bağlı olarak borçlanma gereksinimleri iktisadi hayatın olağan akışı içinde artabilmektedir. Kurumların ihtiyacından daha düşük bir sabit oranın belirlenmesi kurumların kârlılık durumunu etkileyebileceği gibi ülke ekonomisinde ticari faaliyetlerin aksamasına neden olabilecektir. Aksayan ticari faaliyetler sonucu ülke ekonomisinde iş hacmi daralabilmekte, şirketlerin ve bireylerin gelirlerinin düşmesi devletin vergi gelirlerinin azalmasına neden olabilmektedir. Kurumun iktisadi zorunluluklar nedeniyle artan borçlarının 3/1'lik sabit borç/öz sermaye oranı dâhilinde değerlendirmek söz konusu kurumların vergiden kaçınma gayeleri olmamasına rağmen kurumları cezalandırmak anlamına gelmektedir. Bu nedenle belli başlı sektörler için farklı borç/öz sermaye oranları belirlenmelidir.

Üçüncüsü, ortak veya ilişkili kişilerden borçlanma ihtiyacı içinde bulunmayan kurumların vergi planlamaları dâhilinde kurumlar vergisi matrahlarını azaltmak için kanunda belirtilen oran dâhilinde ortak veya ilişkili kişilerden borçlanmaya gidebilmektedirler. Vergi idaresinin yetki alanı kanunlar tarafından belirlendiğinden vergi idaresi söz konusu borçlanmaların faizlerinin gider olarak indirilmesini kabul etmek durumunda kalmaktadır.

5520 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte Mülga 5422 sayılı K.V.K.'da yer alan örtülü sermaye düzenlemesine ilişkin olarak ortaya çıkmış olan pek çok ihtilaf da giderilmiştir. Birincisi, kanunda ilişkili kişi tanımı ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Mülga 5422 sayılı kanunun 16. maddesinde yer alan “vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir iktisadi münasebet” olarak

tespit edilen ilişkili kişi unsuru, ortak ve ortakla ilişkili şeklinde düzenlenmiş, ilişkili kişinin tespitinde ise %10'luk sermaye, oy veya kâr payı aranacağı açık bir şekilde belirtilmiştir. İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin elde edilmesi yoluyla oluşan ortaklık ilişkisinde ise mali araçların iktisadi gereklerle alım satımının ve mali piyasaların gelişmesinin olumsuz etkilenmemesi amacıyla %10'luk bir en az ortaklık payı belirlenmiştir. İkincisi 5422 sayılı kanunun aksine 5520 sayılı kanunda örtülü sermaye kapsamına girmeyecek borçlanmalar belirtilmiş ve detaylı olarak açıklanmış ve %50 oranında dikkate alınacak borçlanmalar belirtilmiştir.

Mülga 5422 sayılı kanunda yer alan borcun işletmede devamlı kullanılması unsuru, borcun işletmede kullanılması şeklinde değiştirilmiş ve borcun işletmede kullanılmasında kastedilen unsurun açıklamasına, 1 Seri Numaralı K.V.K. Genel Tebliğinde yer verilmiştir.

5520 sayılı kanunda borç/öz sermaye oranlamasında dikkate alınacak öz sermayenin V.U.K.'ta belirtilen esaslar dâhilinde tespit edileceği belirtilmiş, ancak dikkate alınacak borçlanmanın nasıl hesaplanacağı belirtilmemiştir. Çalışmada borç/öz sermaye hesaplamasında dikkate alınacak borçlanmanın miktarının hesaplanmasının V.U.K. hükümlerince mukayyet değer üzerinden yapılması, ancak mukayyet değere faizlerin eklenmemesi gerektiği belirtilmiştir. Buna ek olarak öz sermayenin hesaplanmasında kanunda belirtilen analitik yöntemin yanı sıra aynı analitik yöntemle aynı sonucu verebilen sentetik yöntemin kullanılması açıklanmıştır.

5520 sayılı kanunda örtülü sermaye müessesinde ticari işlemlere ilişkin vadeli borçlar ve avanslar da örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak tebliğde ticari teamüller ve piyasa koşulları dâhilinde gerçekleşen vadeli alım-satımlara ilişkin yapılan borçlanmaların örtülü sermayenin hesaplanmasında dikkate alınmayacağı belirtilmiş, buna karşılık ticari olsun veya olmasın her türlü avansın örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacağı belirtilmiştir. Ticari avansların örtülü sermaye kapsamında dikkate alınması vergiden kaçınma amacı gütmeyen ve ticari faaliyetlerini sürdürmek amacıyla avans alan kurumların borçlarının örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmesi sonucu doğurmakta ve söz konusu kurumlar ticari

faaliyetlerini yürütmeleri neticesinde K.V.K.'nın 12. maddesinde belirtilen müeyyidelere maruz kalmaktadırlar. Bu nedenle avansların da ticari borçlarda olduğu gibi, ticari teamüller dâhilinde olanlarının örtülü sermaye kapsamı dışına çıkarılması gerekmektedir.

5520 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle kur farklarının örtülü sermaye faizi kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği sorunu da giderilmiştir. 5520 sayılı kanunun 11. maddesinde örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan kur farklarının kanunen kabul edilmeyen indirim olarak değerlendireceği belirtilmiştir.

5520 sayılı kanunun 12. maddesi ile getirilen bir diğer yenilik ise öz sermayenin üç katını aşan borçlanmaların tümünün değil, sadece örtülü sermayenin üç katını aşan kısmının örtülü sermaye olarak tespit edilmesidir. Zira 5422 sayılı kanunda emsali aşan borçlanma tümü ile örtülü sermaye sayılmaktaydı.

5520 sayılı kanunun 12. maddesinin 7. fıkrasında örtülü üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz ve benzeri giderlerin Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulanması açısından borç alan ve borç veren nezdinde dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar sayılacağı belirtilmiştir. Söz konusu hükümlerle örtülü sermaye sayılan borçlanmaların Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulanmasında gerçek mahiyeti esas alınmış ve söz konusu giderler, kuruma sermaye koymanın karşılığı olan kâr payı olarak vergilendirileceği belirtilmiştir.

Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulanması açısından dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar sayılan faiz ve benzeri giderlerin mükerrer vergilendirilmesinin önlenmesi amacıyla kanunda düzeltme işlemlerine yer verilmiştir. Ancak gerek kanunda gerekse tebliğde düzeltme işlemleri detaylı olarak açıklanmamıştır. Düzeltme işlemlerinin hatasız bir şekilde yapılması için söz konusu işlemler kanunda veya tebliğde daha detaylı bir şekilde açıklanmalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Akkaya, Mustafa: **Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2002.
- Ateşagaoglu, Erdem: **Vergi Hukuku Bakımından Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012.
- Black, John: **A Dictionary of Economics**, 2. Edition, New York, Oxford University Press, 2002.
- Dinler, Zeynel: **İktisada Giriş**, 14. Basım, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2008.
- Ernst&Young LLP: **Thin Capitalization Regimes in Selected Countries**, Mayıs 2008.
- Göle, Celal: **Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1976.
- Işık, Hüseyin: **Çok Uluslu Şirketlerde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Ankara, T.C. Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayın No: 2005/370, 2005.
- İYMMO: **5520 Sayılı Kanunla Örtülü Sermaye Konusunda Yapılan Düzenlemeler Raporu**, 15 Eylül 2006.

- İYMMO: **Grup Şirketleri Arasındaki Kredi İlişkilerinin Örtülü Sermaye Yönünden İncelenmesi Raporu**, 15 Ocak 2007.
- Kaneti, Selim: **Vergi Hukuku**, 2.bs, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1989.
- Kızılot, Şükrü: **Türk Vergi Hukukunda Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Ankara, Yaklaşım, 2002.
- Mimaroğlu,
Sait Kemal: **Ticaret Hukuku**, C. II, Ankara, BTHAE, 1972.
- OECD: **Model Tax Convention on Income and on Capital Condensed Version**, Temmuz 2010.
- OECD: “Thin Capitalisation”, Nisan 2010, (Çevrimiçi)
<http://www.oecd.org/dataoecd/42/20/42649592.pdf>, 10
Temmuz 2012.
- Oktar, Ateş: **Vergi Hukuku**, 6.bs, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2011.
- Öncel, Mualla: **Kurumlar Vergisi Açısından Sermaye Şirketlerinde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1978.
- Öncel, Mualla,
Kumrulu, Ahmet,
Çağan, Nami: **Vergi Hukuku**, 20.bs, Ankara, Turhan, 2011.

- Özbalcı, Yılmaz: **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2010.
- Özer, Levent: **Vergilemede Global Eğilimler**, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2009.
- Özmen,
Mehmet Akif: **Gelir ve Kurumlar Vergisi Mevzuatında Vergi Güvenlik Müesseseleri**, Ankara, Yaklaşım, 2008.
- Sevilengül, Orhan: **Genel Muhasebe**, 13. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2007.
- Şenyüz, Doğan,
Yüce, Mehmet,
Gerçek, Adnan: **Türk Vergi Sistemi**, 3.bs, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2012.
- Taşkın Yasemin: **Transfer Fiyatlandırmasında Emsallere Uygunluk ilkesi**, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2012.
- Tekin, Cem,
Kartaloğlu, Emre: **Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında Dönem Sonu İşlemleri**, Ankara, Ankara SMMM Odası Yayın No:56, 2008.
- Uyanık,
Namık Kemal: **Örtülü Sermaye Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancı Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Düzenlemeleri**, Ankara, TÜRMOB Yayınları, 2008.
- Ülgen, Gülden: **İktisat Bilimine Giriş**, 2. Basım, İstanbul, DER Yayınları, 2004.
- Yaltı Soydan,
Billur: **Uluslararası Vergi Anlaşmaları**, İstanbul, Beta, 1995.

Yılmaz, Ejder: **Hukuk Sözlüğü**, Ankara, Yetkin, 2006.

MAKALELER

Alemdar, Ferhat: “Örtülü Sermaye Müessesesinde Yer Alan Düzeltme Hükümleri KDV'yi Kapsamamaktadır”, **Vergi Dünyası**, S.342, Şubat 2010, s. 81 – 86.

Aslan, Erdoğan: “Avansların Hukuki Mahiyeti – I”, **Yaklaşım Dergisi**, Ocak 2003, (Çevrimiçi)
<http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=3391>, 11 Temmuz 2012.

Bulut, Nusret: “Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Müessesesinde Düzeltme İşlemleri ve Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası**, S.367, Mart 2012, s.109 – 118.

Çakar, Bülent: “Örtülü Sermaye Üzerinden Hesaplanan KKEG Niteliğindeki Faize İlişkin KDV'nin Düzeltmesi”, (Çevrimiçi)
<http://www.batiymm.com.tr/?p=654>, 12 Temmuz 2012.

Çalışaneller, Altar: “Örtülü Sermaye Kapsamında Değerlendirilen Borç İçin Yurtdışına Ödenen Faiz Üzerinden Hesaplanan Kurum Stopajı ile Örtülü Sermaye Dağıtımına Dair Hesaplanacak Kâr Dağıtım Stopajı Arasındaki İlişki, Özellik Arz Eden Durumlar ve Konunun Örnekler Üzerinden Açıklanması”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, S:58, Ekim 2008, s.78 – 84.

Çetin, İrfan: “OECD Model Anlaşması Kapsamında Örtülü Sermaye”, **Vergi Dünyası**, Yıl:24, S.284, Nisan 2005, (Çevrimiçi)
<https://www.vergidunyasi.com.tr/dergiler.php?id=3600>, 08 Temmuz 2012.

Demirci, Abdulkadir: “LBO (LBO (Leveraged Buyouts-Kaldıraçlı Şirket Satın Alınması) ve Bu İşlemlerden Doğan Finansman Giderleri”, **Vergi Dünyası**, S.355, Mart 2011.

- Doğrusöz, Bumin: “Örtülü sermaye faizinde Hazine Kararı”, **Radikal Gazetesi**, 11.10.2010, (Çevrimiçi)
http://www.radikalreferansarsivi.com/haber.aspx?HBR_KOD=144341, 08 Temmuz 2012.
- Doğrusöz, Bumin: “Örtülü sermaye faizinin KDV'si”, **Referans Gazetesi**, 18 Ocak 2010.
- Engin, Rıfat: “Kurum Kazancının Tespitinde Kabul Edilmeyen İndirimler”, **Mali Çözüm**, S: 80, Mart - Nisan 2007, s.141-147.
- Erdem, Haluk: “Örtülü Sermaye Konusunda Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu İle Getirilen Hükümler”, **Mali Çözüm**, S: 76, Haziran – Temmuz 2006, s.121-140.
- Erdem, Tahir: “Borç İlişkisindeki Değişikliklerin Örtülü Sermaye Uygulamasına Etkileri-I”, **Diyalog Dergisi**, Yıl:22, S:230, Haziran 2007, s. 85-95.
- Erdem, Tahir: “Borç İlişkisindeki Değişikliklerin Örtülü Sermaye Uygulamasına Etkileri-II”, **Diyalog Dergisi**, Yıl:22, S:231, Temmuz 2007, s. 35-45.
- Ferhatoğlu, Emrah, Köse, Tunç: “Ortaklardan Alınan Sipariş Avanslarının Örtülü Sermaye Müessesesi Bakımında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm**, S:89, Eylül – Ekim 2008, s.27-46.
- Fıçıcı, Bülent: “Örtülü Sermaye Ve Örtülü Kazanç Dağıtımı - 17.10.2006”, (Çevrimiçi)
<http://www.maligundem.com/gundem/yazdir.asp?ID=27>, (Sitede yayım tarihi: 05.12.2008), 12 Temmuz 2012.

- Güler, İbrahim: “5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nda Örtülü Sermaye”, **Muhasebe Rehberi**, 22 Eylül 2006, (Çevrimiçi) http://www.muhasabenet.net/makale_ibrahim_guler_ortulu%20sermaye.html, 11 Temmuz 2012.
- Kalasıoğlu, “Örtülü Sermaye – Tartışmalı Konular”, **Hukuk Bülteni**, 30 Güventürk: Ocak 2008, (Çevrimiçi) http://www.hukukbulteni.com/makale3/oku.asp?makale_id=78, 10 Temmuz 2012.
- Kaneti, Selim: “Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesi”, **Vergi Dünyası**, Temmuz 1992, Yıl 11, S: 131, s. 40-54.
- Kaneti, Selim: “Vergi Hukukunda Yorum ve Nitelendirme”, İktisat ve Maliye, C:XXXII, S:12, Mart 1986, s. 465-470. (Kaynak: Selim Kaneti, Makaleler, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011, s.257-264.)
- Karaca, Akif, “Örtülü Sermaye ve Örtülü Sermaye Sayılacak Borçlar İçin Şafak, Mehmet: Yapılacak İşlemler”, **Dünya Gazetesi**, 29.11.2007.
- Keklikçi, Hakan: “Vadeli Mal Ve Hizmet Alımlarında Oluşan Kur Farklarının Örtülü Sermaye Açısından Değerlendirilmesi”, **Lebib Yalkın Dergisi**, S:94, Ekim 2011, s. 112-116.
- Kessler, Wolfgang, Eicke, Rolf: “New German Thin Cap Rules — Too Thin The Cap”, **Taxe Notes International**, C.47, S.3, 16 Temmuz 2007, s. 263-264.
- Kızılot, Şükrü: “Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu’nda Örtülü Sermaye”, **E-Yaklaşım**, S:164, Ağustos 2006, (Çevrimiçi) <http://www.yaklasim.com>, 12 Temmuz 2012.
- Kocameşe, Mustafa, “Borç Kullanan Kurumun Zarar Etmesi Durumunda Örtülü

- Bal, Güray: “Sermaye Düzeltmesi Yapılacak Mıdır?”, **E-Yaklaşım**, Mart 2010, S: 207, (Çevrimiçi) <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=11097>, 12 Temmuz 2012.
- Kocameşe, Mustafa, “Bağış Ve Yardımların Hesabında Örtülü Sermaye Etkisi”, **E-Güçlü**, Fırat Coşkun: **Yaklaşım**, Mart 2010, S:207, (Çevrimiçi) <http://www.yaklasim.com>, 12 Temmuz 2012.
- Maç, Mehmet: “Örtülü Sermaye Sayılmaması Gereken Borçlanmalar”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Yıl:26, S:305, Ocak 2007, s. 19-23.
- Müstehlik, Mehmet: “Sermaye (Artırım) Avansı, Sermaye ve Örtülü Sermaye İlişkisi”, **E-Yaklaşım**, Aralık 2009, S:204, (Çevrimiçi) <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=10778>, 12 Temmuz 2012.
- Oktar, Ateş: “A Survey of Two Typical Forms of Abusive Tax Avoidance Transactions and Contracts: The Thin Capitalization and Hidden Distribution of Profits in Turkish Tax System”, **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, S.46, Yıl.2004, s. 198 – 204.
- Öden, Kürşat: “Dar Mükellef Kurumların Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu”, **Mali Çözüm**, S: 83, Eylül – Ekim 2007, s. 219-225.
- Özdemir,Recep: “Örtülü Sermaye Kullanan Kurum Adına Vergi Tarh Edilip Ödenmesi Şartı”, **Vergi Dünyası**, S.347, Temmuz 2010, s. 68 – 72.
- Sarıcan, Beytullah: “Örtülü Sermaye ve Avansların Örtülü Sermaye Limit Hesabında Dikkate Alınması-I”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:18, S:212, Ağustos 2010, s. 138-142.

- Savaş,
Hasan Hüseyin: “Örtülü Sermayede Borcun Devamlı Kullanılma Koşulu ve Öz Sermayeye Oranı”, **Başar Mevzuat Dergisi**, Yıl:2, S:6, Haziran 1999, (Çevrimiçi) <http://www.basarmevzuat.com/dergi/99-/a/ortulusermaye.htm>, 08.07.2012.
- Seviğ, Veysi: “Örtülü Sermayede KDV”, **E-Yaklaşım**, S:197, Mayıs 2009, (Çevrimiçi) <http://www.yaklasim.com>, 12 Temmuz 2012.
- Seviğ Veysi: “Örtülü Sermayede K.D.V.”, **Yaklaşım**, Mayıs 2009.
- Seviğ, Veysi: “Örtülü Sermaye İşlemlerinde Katma Değer Vergisi Sorunu”, **Referans**, 07.04.2009.
- Seviğ, Veysi: “Örtülü Sermaye Nedir ?”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:10, S:118, Ekim 2002, s.33-34.
- Şeker, Sakı:, “Örtülü Sermaye Kullanımı ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Üzerine Bir Değerlendirme”, **Yaklaşım**, Nisan 2008, S.184.
- Taşkın, Yasemin: “Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesine Genel Bakış”, **Mali Çözüm**, Ocak – Şubat 2012, s.69-76.
- Tuncer, Selahattin: “Türk Vergi Hukukunda Muvazaa”, **Yaklaşım Dergisi**, S: 80, Ağustos 1999, s. 20 - 21.
- Uyanık, N. Kemal: “Vadeli İşlemlere Transfer Fiyatlandırması Hükümleri Mi, Yoksa Örtülü Sermaye Hükümleri Mi Uygulanmalıdır?”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:17, S:204, Aralık 2009, s. 58-63.
- Webber, Stuart: Thin Capitalization and Interest Deduction Regulations, Copenhagen Research Group on International Taxation – **Corit Discussion Paper** No. 8, 2010.

Yüksel, Volkan: “Kurum Kazancının Tespit Edilmesinde Kanunen Kabul Edilmeyen İndirimler”, **Mali Çözüm**, S: 110, Mart – Nisan 2012, s.127-133.

TEZLER

Akgül, Harun: “**Vergi Hukukunda Peçeleme**”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı) Afyon, 2009.

Aslan, Emrullah: “**Kurumlar Vergisinde Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı**”, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.